

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องท่องเที่ยวเมืองแก่งคอย จังหวัด สระบุรี กลุ่มสาระการเรียนรู้
ภาษาต่างประเทศสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า เอกสาร ตำรา รวมทั้ง
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร

- 1.1 ความหมายของหลักสูตร
- 1.2 องค์ประกอบของหลักสูตร
- 1.3 ความสำคัญของหลักสูตร
- 1.4 การพัฒนาหลักสูตร
- 1.5 ความหมายของการพัฒนาหลักสูตร
- 1.6 หลักการพัฒนาหลักสูตร
- 1.7 กระบวนการพัฒนาหลักสูตร
- 1.8 การประเมินผลหลักสูตร
- 1.9 รูปแบบการพัฒนาหลักสูตร

2. การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

- 2.1 ความหมายของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น
- 2.2 เหตุผลและความจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น
- 2.3 ลักษณะการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น
- 2.4 ขั้นตอนหรือกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

3. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กลุ่มสาระการเรียนรู้
ภาษาต่างประเทศ

- 3.1 หลักการ
- 3.2 จุดมุ่งหมาย
- 3.3 ความสำคัญ
- 3.4 วิสัยทัศน์
- 3.5 โครงสร้าง
- 3.6 คุณภาพของผู้เรียน / คุณลักษณะอันพึงประสงค์
- 3.7 สาระการเรียนรู้
- 3.8 มาตรฐานการเรียนรู้

4. หลักการและแนวคิดที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว
 - 4.1 ความหมายและความสำคัญของการท่องเที่ยว
 - 4.2 การพัฒนาการท่องเที่ยว
 - 4.3 การพัฒนาการท่องเที่ยว รูปแบบและการจัดการ
 - 4.4 ประเภทของการท่องเที่ยว
 - 4.5 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10
 - 4.6 กรอบนโยบายของคณะกรรมการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
 - 4.7 นโยบายและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว
 - 4.8 นโยบายด้านการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม
 - 4.9 นโยบายด้านการให้การศึกษาและสร้างจิตสำนึก
5. เมืองแก่งคอย จังหวัดสระบุรี
 - 5.1 ประวัติความเป็นมา
 - 5.2 ที่มาของคำว่าแก่งคอย
 - 5.3 สภาพภูมิศาสตร์
 - 5.4 ลักษณะภูมิประเทศ-ภูมิอากาศ
 - 5.5 สถานที่ท่องเที่ยว
6. เจตคติต่อการเรียนรู้ตามหลักสูตร
 - 6.1 ความหมายของเจตคติ
 - 6.2 ลักษณะของการวัดเจตคติ
 - 6.3 องค์ประกอบของเจตคติ
 - 6.4 วิธีการวัดเจตคติ
 - 6.5 ประโยชน์ของเจตคติ
 - 6.6 ประเภทของแบบวัดเจตคติ
7. ทักษะการสื่อสารทางภาษา
 - 7.1 ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับทักษะการสื่อสารทางภาษา
 - 7.2 การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้
 - 7.3 แก่นสาระหรือเรื่องหลักของวิชาภาษาอังกฤษ
 - 7.4 การดำเนินการวัดผลและประเมินผล
 - 7.5 กระบวนการวัดผลและประเมินผล
 - 7.6 วิธีการวัดผลและประเมินผล
 - 7.7 การวัดและประเมินผลทักษะการสื่อสารทางภาษา
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 8.1 งานวิจัยในประเทศ

8.2 งานวิจัยต่างประเทศ

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร

หลักสูตรเป็นสิ่งสำคัญของการจัดการศึกษา เป็นเครื่องมือ และเป็นตัวกำหนด แนวปฏิบัติในการดำเนินการจัดการเรียนการสอน ให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ หลักสูตร ต้องมีการพัฒนาอยู่เสมอทั้งนี้ เพื่อให้ทันกับสภาพความเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมเศรษฐกิจ ที่กำลังเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ตลอดจนการเมืองการปกครองที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ความหมายของหลักสูตร

นักการศึกษาตลอดจนผู้เชี่ยวชาญทางด้านหลักสูตรได้ให้ความหมายของ หลักสูตรไว้อย่างกว้างขวาง แตกต่างกันไปออกไปตามทัศนะและแนวคิดของนักศึกษา แต่ละท่านดังนี้

ทาบ (Taba, 1962, p. 2) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง มวลประสบการณ์ต่าง ๆ ที่โรงเรียนและครูผู้สอนจัดขึ้น เพื่อให้นักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงไปตามลักษณะที่ตั้งจุดมุ่งหมายไว้

กู๊ด (Good, 1973, p. 157) ได้ให้นิยามไว้ว่า หลักสูตร คือ กลุ่มรายวิชาที่จัดไว้อย่าง มีระบบหรือลำดับวิชาที่บังคับสำหรับการจบการศึกษา หรือเพื่อรับประกาศนียบัตรในสาขาวิชา หลักๆ เช่น หลักสูตรสังคมศึกษา และหลักสูตรพลศึกษา

คราวน์ (Crow & Crow, 1980, p. 250) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตร เป็นประสบการณ์ที่นักเรียนได้รับทั้งภายในและภายนอกของโรงเรียน เพื่อให้นักเรียนมี การพัฒนาด้านร่างกาย สังคม ปัญญา และจิตใจ

สำหรับประเทศไทยได้มีนักการศึกษาและนักพัฒนาหลักสูตรได้ให้นิยามและ ความหมายหลักสูตรไว้ดังนี้

วิชัย ดิสสระ (2535, หน้า 10) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง วิชา เนื้อหาและ มวลประสบการณ์ของการเรียนรู้ กระบวนการเรียนการสอนและการประเมินผล

กรมวิชาการ (2540, หน้า 6) หลักสูตร หมายถึง ข้อกำหนด แผนการเรียน การสอน เพื่อนำไปสู่ความมุ่งหมายตามแผนการศึกษาแห่งชาติ หลักสูตรประกอบด้วยจุดหมาย หลักการ โครงสร้าง จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหาของรายวิชา สื่อการเรียน การสอน และการประเมินผล

กาญจนา คุณารักษ์ (2540, หน้า 14) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง โครงการหรือ แผนข้อกำหนดอันประกอบด้วยหลักการ จุดหมาย โครงสร้าง กิจกรรม และวัสดุต่าง ๆ ใน การจัดการเรียนการสอนที่จะพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความรู้ ความสามารถ โดยส่งเสริมให้เอากัด บุคคลไปสู่ศักยภาพสูงสุดของตนเอง

บรรพต สุวรรณประเสริฐ (2544, หน้า 14) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้
4 ประการ คือ

1. หลักสูตร หมายถึง รายวิชาหรือเนื้อหาสาระที่ใช้สอน
2. หลักสูตร หมายถึง มวลประสบการณ์ที่โรงเรียนหรือสถานศึกษาจัดให้แก่ผู้เรียน
3. หลักสูตร หมายถึง กิจกรรมการเรียนการสอน
4. หลักสูตร หมายถึง สิ่งที่สังคมคาดหวังหรือมุ่งหวังจะให้ผู้เรียนได้รับ

จากความหมายของหลักสูตรดังที่ได้กล่าวข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า หลักสูตร หมายถึง แผนซึ่งได้ออกแบบจัดทำขึ้นเพื่อแสดงถึงจุดหมาย การจัดเนื้อหาสาระ กิจกรรมและ มวลประสบการณ์ ในแต่ละโปรแกรมการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการในด้านต่างๆ ตาม จุดหมายที่ได้กำหนดไว้

องค์ประกอบของหลักสูตร

ในตัวหลักสูตรจะวางองค์ประกอบของหลักสูตรเป็นหัวข้อสำคัญๆ เพื่อที่จะสามารถ กำหนดแนวทางในการจัดทำหลักสูตรให้สอดคล้องและเป็นลำดับขั้นตอน ซึ่งนักการศึกษา ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตรนับว่าเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ความหมายของหลักสูตร สมบูรณ์เป็นแนวทางในการนำหลักสูตรไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การวัดผล ประเมินผลและการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตร มีนักการศึกษาหลายคนได้กล่าวถึงองค์ประกอบ ของหลักสูตรไว้ดังต่อไปนี้

ทาบา (Taba, 1962, p.14) ได้สรุปว่าหลักสูตรควรประกอบด้วยองค์ประกอบ ดังนี้คือ

1. จุดหมายกับวัตถุประสงค์
2. เนื้อหาวิชากับประสบการณ์เรียนรู้
3. รูปแบบการเรียนการสอน
4. การประเมินผลการเรียนรู้

ซึ่งสัมพันธ์กับ โบแชมพ์ (Beauchamp, 1981, pp.107-109) ได้กล่าวว่างค์ประกอบ สำคัญซึ่งจะต้องเขียนไว้ในเอกสารหลักสูตร 4 ประการคือ

1. เนื้อหาสาระและวิธีการจัด
2. จุดมุ่งหมายทั่วไป
3. แนวการนำหลักสูตรไปใช้สอน
4. การประเมินผล

กาญจนา คุณารักษ์ (2540, หน้า 20-21) กล่าวว่า องค์ประกอบของหลักสูตร ประกอบด้วย

1. จุดประสงค์ (หมายรวมถึงจุดประสงค์ของหลักสูตรและจุดประสงค์ของรายวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตร)

2. เนื้อหาวิชา
3. กิจกรรมการเรียนการสอน
4. การประเมินผล

ชำระ บัณฑิต (2532, หน้า 8-9) กล่าวว่า องค์ประกอบที่สำคัญของหลักสูตรมีดังต่อไปนี้

1. เป้าประสงค์และนโยบายการศึกษา
2. จุดหมายของหลักสูตร
3. รูปแบบและโครงสร้างหลักสูตร
4. จุดประสงค์ ของวิชา
5. เนื้อหา
6. จุดประสงค์ของการเรียนรู้
7. ยุทธศาสตร์การเรียนการสอน
8. การประเมินผล
9. วัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน

กระทรวงศึกษาธิการ (2543 ก, หน้า 20-21) กำหนดให้ หลักสูตรควรมีองค์ประกอบ

12 ประการ คือ

1. แนวคิด
2. หลักการ
3. จุดหมาย
4. มาตรฐานหลักสูตรการศึกษาพื้นฐาน
5. โครงสร้าง
6. หลักเกณฑ์การใช้หลักสูตรพื้นฐาน
7. แนวการจัดการเรียนรู้
8. การพัฒนาและการใช้สื่อการเรียนรู้
9. การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ และการเทียบโอน
10. การแนะแนวเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้
11. การกำกับติดตาม ประเมินผลและรายงาน
12. บทบาทผู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตร

สำลี รักสุทธี (2544, หน้า 10) กล่าวว่า หลักสูตรโดยรวมจะมีองค์ประกอบดังนี้

1. หลักการ จุดหมาย โครงสร้าง แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน รวมทั้งแผนดำเนินการเกี่ยวกับกระบวนการใช้หลักสูตรด้านอื่นๆของกลุ่มวิชา รายวิชาต่างๆ

2. ระเบียบการวัดผลและประเมินผลการเรียน และคู่มือการประเมินผลการเรียน ในแต่ละระดับ

3. สื่อการเรียนการสอน ที่ปรากฏอยู่ในรูปของหนังสือเรียน หนังสืออ่านประกอบ และสื่อในลักษณะอื่นๆ

จากแนวคิดของนักการศึกษาที่กล่าวมาข้างต้น จึงสามารถสรุปได้ว่า องค์ประกอบของหลักสูตรประกอบด้วย หลักการ จุดหมาย โครงสร้าง เนื้อหา แนวการจัดการเรียนรู้ สื่อการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผลการเรียน

ความสำคัญของหลักสูตร

สันต์ ธรรมบำรุง (2527, หน้า 7-8) ได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรไว้ 7 ประการ ได้แก่

1. หลักสูตรเป็นแผนปฏิบัติงานหรือเครื่องชี้แนวทางปฏิบัติงานของครู เพราะหลักสูตรจะกำหนดจุดมุ่งหมาย กำหนดเนื้อหาสาระ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการประเมินผลไว้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
2. หลักสูตรเป็นข้อกำหนดแผนการเรียนการสอน อันเป็นส่วนร่วมของประเทศเพื่อนำไปสู่ความมุ่งหมายตามแผนการศึกษาชาติ
3. หลักสูตรเป็นเอกสารของทางราชการ เป็นบัญญัติของรัฐบาลเพื่อให้บุคคลที่ทำการเกี่ยวข้องกับการศึกษาปฏิบัติตาม
4. หลักสูตรเป็นเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาเพื่อควบคุมการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษาระดับต่างๆ และยังเป็นเกณฑ์มาตรฐานอย่างหนึ่งในการจัดสรรงบประมาณ บุคลากร อาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ทางการศึกษาของรัฐให้แก่สถานศึกษาด้วย
5. หลักสูตรเป็นแผนการดำเนินงานของผู้บริหารการศึกษาที่จะอำนวยความสะดวกและควบคุมดูแลติดตามผลให้เป็นไปตามนโยบายการจัดการศึกษาของรัฐบาลด้วย
6. หลักสูตรจะกำหนดแนวทางในการส่งเสริมความเจริญขององคกรและพัฒนาการของเด็กตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา
7. หลักสูตรจะกำหนดลักษณะและรูปร่างของสังคมในอนาคตได้ว่าจะเป็นไปในรูปใด

ธำรง บัวศรี (2532, หน้า 7-8) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของหลักสูตรไว้ว่า สิ่งสำคัญในการจัดการศึกษา คือ การกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้อย่างไร เพื่อให้แน่ใจว่าเยาวชนแต่ละวัยและแต่ละระดับการศึกษาได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพทัดเทียมกัน กล่าวคือ มีแนวทางที่กำหนดไว้ว่าควรเรียนรู้อะไร เนื้อหาสาระอย่างน้อยแต่ไหนควรรได้รับการฝึกฝนอบรมให้มีทักษะด้านใด และควรมีพัฒนาการในด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และปัญญาอย่างไร เมื่อพิจารณาข้อความที่กล่าวมาแล้ว จะเห็นได้ว่าปัจจัยสำคัญอันดับแรกที่จะให้ความมั่นใจให้เยาวชนรวมทั้งผู้เรียนทั้งหมดจะได้รับการศึกษาตามที่มุ่งหวังไว้ก็คือหลักสูตรนั่นเอง โดยเฉพาะเมื่อมีหลักสูตรระดับ

การศึกษาจะได้รับการศึกษาในแนวเดียวกันและถึงแม้ว่าในการปฏิบัติผู้เรียนจะได้รับประสบการณ์แตกต่างกันไปบ้าง แต่การเรียนการสอนย่อมจะมุ่งสู่จุดหมายเดียวกัน

จากความสำคัญของหลักสูตรดังกล่าวสรุปได้ว่าหลักสูตรมีความสำคัญ ซึ่งเป็นองค์ประกอบของการจัดการศึกษา แสดงแนวทางในการจัดประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียนตลอดจนเป็นตัวกำหนดทิศทางการจัดการศึกษาเพื่อให้บรรลุจุดหมาย

การพัฒนาหลักสูตร

การพัฒนาหลักสูตรเป็นภารกิจของสถานศึกษา ที่จะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นสถานศึกษาจึงมีความจำเป็นต้องมีความเข้าใจในความหมายของการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งมีผู้ให้ความหมายการพัฒนาหลักสูตรไว้หลายกรณี

1. ความหมายของการพัฒนาหลักสูตร

ทาบา (Hida Taba, 1962, p.454) ได้กล่าวไว้ว่า การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงหลักสูตรเดิมให้ได้ผลดียิ่งขึ้นทั้งในด้านการวางจุดหมาย การจัดเนื้อหาวิชาการเรียนการสอน การวัดและการประเมินผลอื่นๆ เพื่อให้บรรลุถึงจุดหมายอันใหม่ที่วางไว้ การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรเป็นการเปลี่ยนแปลงทั้งระบบ หรือเปลี่ยนแปลงทั้งหมดตั้งแต่จุดหมายและวิธีการ และการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรนี้จะมีผลกระทบทางด้านความคิดและความรู้สึกของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ส่วนการปรับปรุงหลักสูตร หมายถึง การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรเพียงบางส่วนโดยไม่เปลี่ยนแปลงแนวความคิดพื้นฐานหรือรูปแบบของหลักสูตร

กู๊ด (Carter V. Good, 1973, pp.157-158) ได้ให้ความเห็นไว้ว่า การพัฒนาหลักสูตรเกิดขึ้นได้ 2 ลักษณะคือ การปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงหลักสูตร การปรับปรุงหลักสูตรเป็นวิธีการพัฒนาหลักสูตรอย่างหนึ่ง เพื่อให้เหมาะสมกับโรงเรียนหรือระบบโรงเรียน จุดมุ่งหมายของการสอน วัสดุอุปกรณ์ วิธีสอนรวมทั้งการประเมินผล ส่วนคำว่า การเปลี่ยนแปลงหลักสูตร หมายถึงการแก้ไขหลักสูตรให้แตกต่างไปจากเดิม เป็นการสร้างโอกาสทางการเรียนขึ้นไป

เซย์เลอร์ และอเล็กซานเดอร์ (Saylor & Alexander, 1974, p. 7) ให้คำจำกัดความของการพัฒนาหลักสูตรว่า หมายถึง การจัดทำหลักสูตรเดิมที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น หรือเป็นการจัดทำหลักสูตรใหม่โดยไม่มีหลักสูตรเดิมอยู่ก่อน การพัฒนาหลักสูตรอาจหมายถึงการสร้างเอกสารอื่นๆสำหรับนักเรียนด้วย

ในการพัฒนาหลักสูตร เซย์เลอร์ และ อเล็กซานเดอร์ (Saylor & Alexander, 1974, pp. 8-9) ชี้ให้เห็นว่าการจัดทำหรือพัฒนาหลักสูตรนั้น มีงานที่ต้องทำสำคัญๆ อยู่ 3 ประการคือ

1. การพิจารณาและการกำหนดเป้าหมายเบื้องต้นที่สำคัญของหลักสูตรที่จัดทำนั้น ว่ามีเป้าหมายเพื่ออะไร ทั้งโดยส่วนรวมและส่วนย่อยของหลักสูตรนั้นๆ อย่างชัดเจน

2. การเลือกกิจกรรมการเรียนการสอนและวัสดุประกอบการเรียนการสอน การเลือกสรรเนื้อหาสาระเพื่อการอ่าน การเขียน การทำแบบฝึกหัด และหัวข้อสำหรับการอภิปราย ตลอดจนกิจกรรมทั้งในและนอกห้องเรียน

3. การกำหนดระบบการจัดวัสดุอุปกรณ์และการจัดการเรียนการสอน ตลอดทั้งการทดลองที่เป็นประโยชน์ เหมาะสมกับการเรียนการสอนแต่ละวิชา และแต่ละชั้นเรียน

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2532, หน้า 10) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรคือการพยายามวางโครงการที่จะช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้ตรงตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ หรือการพัฒนาหลักสูตรและการสอนคือระบบโครงสร้างของการจัดโปรแกรมการสอน การกำหนดจุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ การปรับปรุงตำรา แบบเรียน คู่มือครู และสื่อการเรียนต่างๆ การวัดและการประเมินผลการใช้หลักสูตรการปรับปรุง แก้ไข และการให้การอบรมครูผู้ใช้หลักสูตร ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการพัฒนาหลักสูตรและการสอน รวมทั้งการบริหารและการบริการหลักสูตร

กาญจนา คุณารักษ์ (2540, หน้า 18) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรเป็นกระบวนการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทุกประเภท เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามความมุ่งหมายและจุดประสงค์ที่กำหนดไว้

ส่วนกรมวิชาการ (2540 ก, หน้า 31-32) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การปรับกิจกรรมการเรียนการสอน หรือกิจกรรมเสริม การปรับหรือเพิ่มเติม รายละเอียดเนื้อหาวิชา การจัดทำรายละเอียดเนื้อหาวิชาขึ้นใหม่ และการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน

สรุปได้ว่า การพัฒนาหลักสูตร คือการสร้างการปรับปรุง การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรเดิมที่มีอยู่แล้ว ให้ดียิ่งขึ้น ในลักษณะ การเพิ่มรายละเอียด หรือจัดกิจกรรมการเรียนการสอนใหม่ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

2. หลักการพัฒนาหลักสูตร

ปราโมทย์ จันท์เรือง (2548, หน้า 38-39) กล่าวว่า จากความคิดเห็นของนักการศึกษาในเรื่องของความหมายของการพัฒนาหลักสูตรที่กล่าวมาแล้วจะเห็นได้ว่าการพัฒนาหลักสูตรเป็นกระบวนการที่มีขั้นตอนต่างๆ เป็นระบบระเบียบ ดังนั้นการจะพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของบุคคล และสภาพของท้องถิ่น ควรมีหลักการในการพัฒนาหลักสูตร ดังต่อไปนี้

1. การพัฒนาหลักสูตรเป็นงานที่ซับซ้อน จำเป็นต้องใช้ข้อมูลที่ถูกต้องและเชื่อมั่นได้โดยอาศัยวิธีการสำรวจ ศึกษา วิเคราะห์และวิจัย เพื่อให้ได้หลักสูตรที่เหมาะสมกับบุคคลและท้องถิ่น

2. การพัฒนาหลักสูตรจำเป็นต้องมีการดำเนินงานเป็นระเบียบแบบแผนต่อเนื่องกันไปเริ่มตั้งแต่การวางจุดมุ่งหมายในการพัฒนาหลักสูตรนั้น จนถึงการประเมินผล การพัฒนาหลักสูตรในการดำเนินงานจะต้องคำนึงถึงจุดเริ่มต้นในการเปลี่ยนแปลงว่า การพัฒนาหลักสูตรจะเริ่มที่จุดใด จะเป็นการพัฒนาส่วนย่อยหรือการพัฒนาทั้งระบบ และจะดำเนินการอย่างไรในขั้นต่อไป สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ผู้มีหน้าที่ในการพัฒนาหลักสูตร ไม่ว่าจะเป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านการจัดหลักสูตร ครูผู้สอน หรือนักวิชาการทางด้านการศึกษาและบุคคลต่างๆที่เกี่ยวข้อง จะต้องร่วมมือกันพิจารณาอย่างรอบคอบ และดำเนินการอย่างมีระเบียบแบบแผนทีละขั้นตอน

3. การพัฒนาหลักสูตรควรมีการประสานงานกันอย่างกว้างขวางระหว่างนักพัฒนาหลักสูตร นักบริหาร นักวิชาการแต่ละสาขา ศึกษานิเทศก์ ครูผู้สอน และบุคคลในอาชีพต่างๆ

4. การพัฒนาหลักสูตรต้องจัดสภาพการทำงานให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ โดยยึดหลักการทำงานแบบประชาธิปไตย

5. การพัฒนาหลักสูตรจะต้องรวมถึงผลงานต่างๆ ทางด้านหลักสูตรที่ได้สร้างขึ้นใหม่อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ว่าจะเป็นเอกสารหลักสูตร เนื้อหาวิชา การทำการทดสอบหลักสูตรการนำหลักสูตรไปใช้ หรือการจัดการเรียนการสอน

6. การพัฒนาหลักสูตรมีผลกระทบต่อถึงบุคคลหลายฝ่ายต้องอาศัยการประชาสัมพันธ์การฝึกอบรม เพื่อให้ความรู้ เปลี่ยนความเชื่อ เจตคติ และพฤติกรรมการทำงานแก่ผู้บริหาร ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตรก่อนเริ่มใช้หลักสูตร

7. การพัฒนาหลักสูตรที่พัฒนาไปทดลองก่อนนำไปใช้เป็นสิ่งจำเป็นที่พึงควรกระทำอย่างยิ่งเพื่อปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสม และควรพัฒนาอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอตลอดเวลา เพราะหลักสูตรมีลักษณะเป็นพลวัตร (Dynamics) ย่อมต้องมีการพัฒนาปรับปรุงแม้แต่ในขณะที่กำลังใช้หลักสูตร

8. การพัฒนาหลักสูตรจำเป็นต้องมีผู้นำที่เชี่ยวชาญและมีความสามารถในการพัฒนาหลักสูตรเป็นอย่างดี และต้องคำนึงถึงระยะเวลา บุคลากร งบประมาณ และการจัดการที่เหมาะสม

3. กระบวนการพัฒนาหลักสูตร

การพัฒนาหลักสูตร เป็นกระบวนการที่สำคัญอย่างหนึ่ง หากต้องการให้กระบวนการพัฒนาหลักสูตร เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้ที่พัฒนาหลักสูตรจึงควรศึกษาค้นคว้า การพัฒนาหลักสูตรโดยละเอียด เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรต่อไป การพัฒนาหลักสูตรจะประกอบด้วยขั้นตอนต่างๆ หลายขั้นตอน ซึ่งมีนักการศึกษาหลายท่านได้เสนอ ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรไว้และกระบวนการของการพัฒนาหลักสูตร ดังต่อไปนี้

ทาบยา (Taba, 1962, p.12) กล่าวถึงขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตรไว้ 7 ข้อ ดังนี้

1. สำรวจปัญหา ความต้องการและความจำเป็นต่างๆ ของสังคม
2. กำหนดจุดมุ่งหมายของการศึกษา
3. คัดเลือกเนื้อหาวิชาที่จะนำมาสอน
4. จัดลำดับเนื้อหาสาระ
5. คัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้
6. จัดลำดับประสบการณ์การเรียนรู้
7. สำรวจ ปัญหา ความต้องการและความจำเป็นต่างๆ ของสังคม

ไทเลอร์ (Tyler, 1950, p. 1) ได้เสนอแนวคิดของการพัฒนาหลักสูตร ไว้ดังนี้

1. มีวัตถุประสงค์ทางการศึกษาอะไรบ้างที่โรงเรียนจะต้องให้เด็กได้รับ
2. มีประสบการณ์ทางการศึกษาอะไรบ้าง ที่จะช่วยให้บรรลุวัตถุประสงค์เหล่านี้
3. จะจัดประสบการณ์ทางการศึกษาเหล่านี้ให้มีประสิทธิภาพได้อย่างไร
4. เราจะทราบได้อย่างไรว่า ได้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้แล้ว

ส่วนนักการศึกษาไทย เช่น ชำรง บัวศรี (2532, หน้า 129) ได้กล่าวถึงการพัฒนาหลักสูตรว่า การจัดทำหลักสูตรแม่บทหรือหลักสูตรระดับชาตินั้น จะต้องจัดทำหลักสูตรต้นแบบเสียก่อน เพื่อนำไปทดลองและแก้ไขจนแน่ใจว่าสามารถนำไปใช้ได้โดยทั่ว ๆ ไป พร้อมทั้งเสนอแนะขั้นตอนในการจัดทำ ดังต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของหลักสูตร
2. กำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร
3. การกำหนดรูปแบบและโครงสร้างของหลักสูตร
4. การกำหนดจุดประสงค์ของวิชา
5. การเลือกเนื้อหาวิชา
6. การจัดทำวัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน
7. การกำหนดประสบการณ์เรียนรู้
8. การกำหนดยุทธศาสตร์การเรียนการสอน
9. การกำหนดการประเมินผลการเรียนรู้

ซึ่งสอดคล้องกับ สวัสดิ์ อุทรานันท์ (2532, หน้า 38) ได้เสนอขั้นตอนของการพัฒนาหลักสูตรไว้ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน
2. การกำหนดจุดมุ่งหมาย
3. การคัดเลือกและจัดเนื้อหาสาระ
4. การกำหนดมาตรฐานการวัด และประเมินผล
5. การนำหลักสูตรไปใช้
6. การประเมินผลการใช้หลักสูตร

7. การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร

และ วิชัย วงษ์ใหญ่ (2532 , หน้า 38) เสนอแนวทางการพัฒนาหลักสูตรแบบครบวงจร ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ระบบร่างหลักสูตร

1.1 สิ่งกำหนดหลักสูตร คือการเตรียมการศึกษาข้อมูลพื้นฐานด้านต่าง ๆ ที่จะนำมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตร

1.2 รูปแบบหลักสูตร หลังการศึกษาข้อมูลพื้นฐานแล้ว ก็เป็นการตัดสินใจเกี่ยวกับรูปแบบหลักสูตร เช่น หลักสูตรแบบรายวิชา หลักสูตรบูรณาการ

1.3 การตรวจสอบคุณภาพหลักสูตร เมื่อร่างหลักสูตรเสร็จแล้วก่อนจะนำไปใช้ ต้องมีการตรวจสอบคุณภาพ หรือให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบการทดลองใช้หลักสูตรนำร่อง เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ของหลักสูตรการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร ก่อนนำไปใช้ต้องอาศัย การจัดทำหลักสูตรที่ชัดเจนอย่างมีระบบ และมีประสิทธิภาพ

2. ระบบการใช้หลักสูตร การใช้หลักสูตร มีอยู่ 3 ขั้นตอน ได้แก่

2.1 การขออนุมัติหลักสูตร เป็นการนำหลักสูตรที่ผ่านการปรับแก้แล้วเสนอหน่วยงานบังคับบัญชา เพื่อให้ความเห็นชอบและสั่งการ

2.2 การวางแผนการใช้หลักสูตร เป็นขั้นตอนเตรียมการใช้หลักสูตร ซึ่งจะต้องคำนึงถึงสิ่งต่างๆ ดังนี้

2.2.1 การประชาสัมพันธ์หลักสูตร

2.2.2 การเตรียมงบประมาณ

2.2.3 การเตรียมความพร้อมของบุคลากร

2.2.4 วัสดุหลักสูตร

2.2.5 บริการสนับสนุนอาคารและสถานที่

2.2.6 ระบบบริหารของสถาบันการศึกษา

2.2.7 การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการให้กับผู้สอน

3. คำเนิการใช้หลักสูตรและการบริหารหลักสูตร ขั้นตอนนี้ถือว่าเป็น ขั้นตอนที่สำคัญที่สุด หลักสูตรแม้จะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอย่างไรถ้าผู้สอนไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การเรียนการสอน หลักสูตรใหม่นั้นก็ไม่มี ความหมายและไม่ได้ผลตามที่หลักสูตรคาดหวัง

4. ระบบการประเมินหลักสูตร เป็นระบบสุดท้ายของการพัฒนาหลักสูตรการประเมินหลักสูตรหรือกระบวนการเปรียบเทียบระหว่างผลการใช้หลักสูตรที่วัดได้กับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร การประเมินหลักสูตรมีขั้นตอนและกระบวนการดังนี้

4.1 วางแผนประเมินผลหลักสูตร เป็นการพิจารณาว่า หลักสูตรจะประเมินส่วนใดบ้าง เช่น การประเมินเอกสารหลักสูตร ประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

ประเมินการสอนของผู้สอน ประเมินการบริหารหลักสูตรของผู้บริหาร ประเมินติดตามผลสำเร็จการศึกษาเป็นต้น

4.2 การเก็บข้อมูล ได้แก่ การรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่างๆ โดยใช้เครื่องมือและวิธีการที่เหมาะสมกับลักษณะข้อมูลจากแหล่งนั้น

4.2.1 การวิเคราะห์ข้อมูลคือการจัดกระทำกับข้อมูล ที่รวบรวมมาได้ จัดเป็นหมวดหมู่ วิเคราะห์ด้วยวิธีการที่เหมาะสมกับข้อมูล

4.2.2 การรายงานข้อมูล เป็นการนำเสนอข้อมูลที่ผ่านการวิเคราะห์แล้ว โดยใช้การตีความอธิบาย ลงสรุปเกี่ยวกับข้อมูลนั้นๆ เพื่อนำข้อค้นพบจากรายงานข้อมูลไป ปรับปรุงแก้ไขในส่วนต่างๆ ของหลักสูตรต่อไป

นอกจากนี้กรมวิชาการ (2540 ก, หน้า 11) กล่าวว่า การปรับปรุงหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการได้ประกอบด้วยขั้นตอนต่างๆ ดังนี้

1. ศึกษา สำรวจปัญหา สังคม เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง
2. ศึกษา วิเคราะห์ วิจัยหลักสูตร และสภาพการใช้หลักสูตร
3. ศึกษาแนวคิด รูปแบบในการพัฒนาหลักสูตร และกำหนดรูปแบบหลักสูตร
4. ยกร่างหลักการ จุดหมาย โครงสร้าง แนวดำเนินการทดลองจนหลักเกณฑ์การใช้หลักสูตร

5. กำหนดจุดประสงค์ และรายละเอียดของกลุ่มวิชาและรายวิชา

6. กำหนดระเบียบว่าด้วยการวัดและประเมินผล

7. จัดทำเอกสารประกอบการใช้หลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน

8. ทดลองและประเมินผลให้นำหลักสูตรไปใช้ ปรับปรุงแก้ไขจากผลการทดลอง

9. ประกาศใช้หลักสูตรทั่วประเทศ

10. ติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตร

จากแนวคิดข้างต้น ขั้นตอนต่างๆ ของการพัฒนาหลักสูตร ในภาพรวมที่กล่าวมานี้สามารถนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับ การจัดทำรายละเอียดของรายวิชาต่างๆ ในการปรับใหม่นั้น อาจกำหนดขั้นตอนโดยสรุปได้ ดังนี้

ขั้นที่ 1 การสำรวจ และศึกษาข้อมูลพื้นฐานเพื่อกำหนดปัญหา และความต้องการในการพัฒนาหลักสูตร

ขั้นที่ 2 การพัฒนาหลักสูตร โดยการพัฒนาโครงสร้างหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วย ความสำคัญ วิสัยทัศน์ โครงสร้าง คุณภาพผู้เรียน สาระ มาตรฐานการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น กระบวนการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล และแหล่งการเรียนรู้แล้ว ประเมินโครงสร้างหลักสูตร และปรับปรุงโครงสร้างหลักสูตร

ขั้นที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตรที่ปรับปรุงแล้ว

ขั้นที่ 4 การประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตร

4. การประเมินผลหลักสูตร

ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งของการพัฒนาหลักสูตร คือการประเมินผล ซึ่งการประเมินผลเป็นการพิจารณาเกี่ยวกับคุณค่าของหลักสูตร โดยใช้ผลจากการวัดในแง่มุมมองต่างๆ ของสิ่งที่ประเมิน เพื่อนำมาพัฒนาร่วมกัน เพื่อให้ทราบว่าหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นนั้นเป็นหลักสูตรที่ดีหรือมีส่วนใดต้องปรับปรุงแก้ไข ซึ่งมีนักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึง การประเมินผลของการใช้หลักสูตรไว้ดังนี้

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539, หน้า 195) กล่าวว่า การประเมินผลการใช้หลักสูตร เป็นการตรวจสอบว่าหลักสูตรสามารถนำไปใช้ได้ดีกับสถานการณ์จริงเพียงใด การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรอย่างไร มีปัญหาอุปสรรคอะไรในการใช้หลักสูตร เพื่อจะได้แก้ไขปรับปรุงให้ดีขึ้นและสามารถใช้หลักสูตร ได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล วิธีการประเมิน อาจใช้การสังเกต สัมภาษณ์ และส่งแบบสอบถามให้ผู้ใช้ คือ ผู้บริหาร ผู้เรียน ผู้ปกครอง เป็นต้น

กาญจนา คุณารักษ์ (2540, หน้า 220) กล่าวว่า การประเมินผลหลักสูตร เป็นการเตรียมข้อสนเทศ เพื่อประโยชน์ในการตัดสินใจในระยะต่างๆ ของการพัฒนาหลักสูตร ข้อสนเทศดังกล่าว อาจจะเกี่ยวกับโปรแกรมที่สมบูรณ์ทั้งหมดหรือองค์ประกอบเพียงบางส่วน

เวอร์เทน และ แซนเดอร์ส (Worthen, & Sanders, 1973, p.19) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการประเมินผลหลักสูตรไว้ว่า การประเมินผลมีลักษณะเป็นกระบวนการตัดสินใจคุณค่าของผลผลิต วิธีการ จุดหมาย และประโยชน์ ที่ได้รับจากโครงการโดยเน้นในเรื่องการตัดสินใจคุณค่าของสิ่งดังกล่าว

เกย์ (Gay, 1991, p.3) ได้ให้ความหมายว่า การประเมินผลเป็นกระบวนการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ ข้อมูลอย่างเป็นระบบในขั้นของการตัดสินใจ ก่อนที่จะถึงจุดหมายดังนั้น การประเมินผลหลักสูตร จะเกิดประสิทธิภาพนั้น ขึ้นอยู่กับกระบวนการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ ข้อมูลอย่างเป็นระบบในขั้นตอนของการตัดสินใจ ก่อนที่จะถึงจุดหมาย

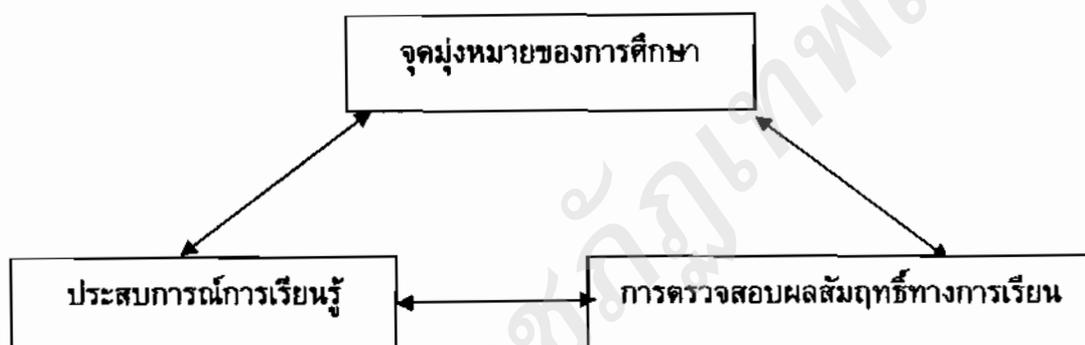
1. แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตร

การประเมินหลักสูตร เป็นกระบวนการรวบรวมข้อมูลสารสนเทศ ตลอดจนกิจกรรมต่างๆ เกี่ยวกับหลักสูตรเพื่อนำมาตัดสินคุณภาพของหลักสูตร นักการศึกษาทางด้านหลักสูตรได้เสนอแนะรูปแบบการประเมินหลักสูตรหลายรูปแบบด้วยกันดังนี้

2. รูปแบบการประเมินหลักสูตรของไทเลอร์ (Tyler's Model of Evaluation)

ไทเลอร์ (Tyler, 1950, pp.110-125) เป็นผู้ที่วางรากฐานการประเมินหลักสูตร โดยเสนอแนะแนวคิดว่าการประเมินหลักสูตรเป็นการเปรียบเทียบว่าพฤติกรรมของผู้เรียนที่เปลี่ยนแปลงไปเป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่ได้ตั้งไว้หรือไม่ โดยการศึกษารายละเอียดของ

องค์ประกอบของกระบวนการจัดการศึกษา 3 ส่วนคือ จุดมุ่งหมายทางการศึกษา การจัด
ประสบการณ์การเรียนรู้และการตรวจสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนดังภาพ 2

ภาพ 2 รูปแบบการประเมินหลักสูตรของไทเลอร์
ที่มา : (สุภวรรณ สิงห์ตะ, 2545, หน้า 53)

ไทเลอร์มีความเชื่อว่า จุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้อย่างชัดเจนรัดกุมและจำเพาะเจาะจง
จะเป็นแนวทางในการประเมินผลในภายหลัง บทบาทของการประเมินหลักสูตรจึงอยู่ที่การดู
ผลผลิตของหลักสูตรว่าตรงตาม จุดมุ่งหมายที่กำหนดหรือไม่ แนวคิดของไทเลอร์เกี่ยวกับ
การประเมินหลักสูตรจึงยึดความสำเร็จของจุดมุ่งหมายเป็นหลัก (goal attainment model)

จุดมุ่งหมายของการประเมินหลักสูตรของไทเลอร์ ถือว่า การประเมินผล
หลักสูตรเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอนและเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาหลักสูตรด้วย
ไทเลอร์ได้จัดลำดับขั้นตอนการเรียนการสอนและการประเมินผลดังนี้

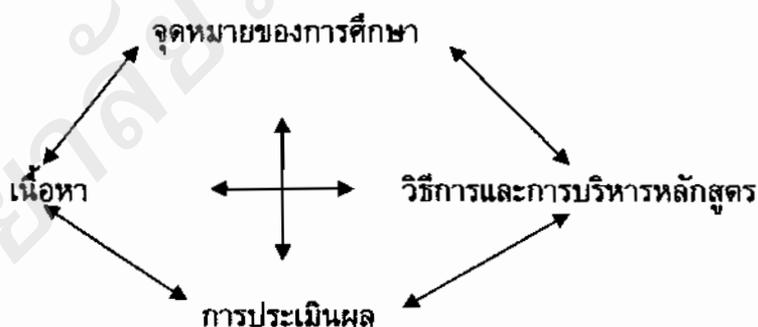
1. กำหนดจุดมุ่งหมายอย่างกว้างๆ โดยการวิเคราะห์ปัจจัยต่างๆ ในการ
กำหนดจุดมุ่งหมาย (goal sources) คือ นักเรียน สังคม และเนื้อหาสาระส่วนปัจจัยที่กำหนด
ขอบเขตของจุดมุ่งหมาย (goal sources) คือ จิตวิทยาการเรียนรู้ และปรัชญาการศึกษา
2. กำหนดจุดมุ่งหมายเฉพาะหรือจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมอย่างชัดเจน ซึ่งจะ
เป็นพฤติกรรมที่ต้องการวัดหลังการจัดประสบการณ์การเรียนรู้
3. กำหนดเนื้อหาหรือประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมาย
4. เลือกวิธีการสอนที่เหมาะสมที่จะทำให้เนื้อหาหรือประสบการณ์ที่วางไว้
ประสบความสำเร็จ
5. ประเมินผลโดยการตัดสินใจด้วยการวัดผลทางการศึกษา หรือการทดสอบ
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
6. หากหลักสูตรไม่บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ ก็จะต้องมีการตัดสินใจที่จะ
ยกเลิกหรือปรับปรุงหลักสูตรนั้น แต่ถ้าบรรลุตามจุดมุ่งหมายก็อาจจะใช้เป็นข้อมูลย้อนกลับเพื่อ

ปรับปรุงการกำหนดจุดมุ่งหมายให้สอดคล้องกับสังคมที่เปลี่ยนแปลง หรือใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาคุณภาพของหลักสูตร

การประเมินหลักสูตรตามแนวคิดของไทเลอร์ เป็นการยึดความสำเร็จของผู้เรียนส่วนใหญ่เป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจ โดยอาศัยการวัดพฤติกรรมก่อนและหลังเรียน (pre-post measurement)

3. รูปแบบการประเมินหลักสูตรของทาบา (Taba's Model of Evaluation)

ทาบา (Taba, 1962, pp.413-444) นักพัฒนาหลักสูตรชาวอเมริกันที่มีชื่อเสียงมากที่สุดคนหนึ่งทางด้านการพัฒนาหลักสูตร ได้แสดงรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรโดยอธิบายการประเมินผลว่าเป็นการพิจารณาขั้นตอนต่างๆ ของการพัฒนาหลักสูตรว่ามีความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายการศึกษาที่ตั้งไว้หรือไม่ เช่นเดียวกับไทเลอร์ แต่แยกพิจารณาองค์ประกอบต่างๆ ดังภาพ 3

ภาพ 3 รูปแบบการประเมินหลักสูตรของทาบา

ที่มา : (สุภวรรณ สิงห์คะ, 2545, หน้า 54)

4. รูปแบบการประเมินหลักสูตรของสเทค (The Stake's Congruence Contingency Mode)

สเทค (Stake, 1973, pp.106-128) ได้ให้ความหมายว่าการประเมินหลักสูตรเป็นการบรรยายและตัดสินคุณค่าของหลักสูตร ซึ่งเน้นเรื่องการบรรยายสิ่งที่จะถูกประเมิน โดยอาศัยผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิในการตัดสินคุณค่า มีจุดมุ่งหมายที่จะประเมินผลหลักสูตรโดยการประเมินส่วนประกอบของการจัดการเรียนการสอนหลายๆ ส่วนโดยไม่เพียงแต่จะพิจารณาเฉพาะผลที่เกิดจากการใช้หลักสูตรเท่านั้น ควรมีการพิจารณาข้อมูลเพื่อประเมินผลหลักสูตร 3 ด้าน คือ

1. ด้านสิ่งที่มาก่อน หรือสภาพก่อนเริ่มโครงการหมายถึงสิ่งต่างๆ ที่เอื้อให้เกิดผลจากหลักสูตรและเป็นสิ่งที่มีอยู่ก่อนการใช้หลักสูตรอยู่แล้ว ประกอบด้วย 7 หัวข้อคือ

บุคลิกและนิสัยของนักเรียน บุคลิกและนิสัยของครู เนื้อหาในหลักสูตร วัสดุอุปกรณ์การเรียน การสอน อาคารสถานที่ การจัดโรงเรียน ลักษณะนิสัยของชุมชน

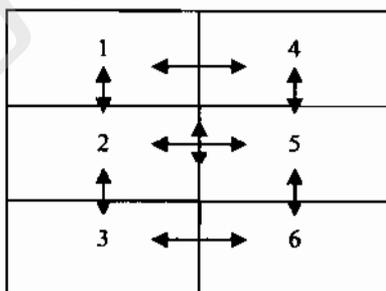
2. ด้านกระบวนการเรียนการสอน หมายถึง ปฏิสัมพันธ์ต่างๆที่เกิดขึ้นจากการใช้หลักสูตรประกอบด้วย 5 หัวข้อคือ การสื่อสาร การจัดแบ่งเวลา การลำดับเหตุการณ์ การให้กำลังใจ และบรรยากาศของสิ่งแวดล้อม

3. ด้านผลผลิต หรือผลที่ได้รับจากโครงการหมายถึงสิ่งที่เกิดขึ้นจากการใช้หลักสูตรประกอบด้วย 5 หัวข้อคือ ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน เจตคติของนักเรียน ทักษะของนักเรียน ผลที่เกิดขึ้นกับครู และผลที่เกิดขึ้นกับสถาบัน

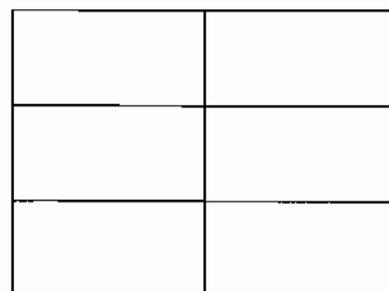
จากข้อมูลที่เก็บข้อมูลรวบรวมมา 3 ชนิด ผู้ประเมินต้องแยกเป็น 4 ประเภท คือผลที่คาดหวังผลที่เกิดขึ้นจริง มาตรฐานที่ใช้ และที่มาของหลักการตัดสินใจ ซึ่งมีรูปแบบการประเมินดังภาพ 4

ผลที่คาดหวัง ผลที่เกิดขึ้นจริง เกณฑ์มาตรฐานที่ใช้ ที่มาในการตัดสินใจ

หลักการ
และเหตุผล

เมตริกการบรรยาย

เมตริกการตัดสินใจ

ภาพ 4 รูปแบบการประเมินหลักสูตรของสศศ

ที่มา : (สุภวรรณ สิงห์คะ, 2545, หน้า 55)

สำหรับวิธีการในการประเมินตามแนวนั้น ผู้ประเมินต้องพิจารณาข้อมูลเพื่อการอธิบายก่อน คือต้องมีการศึกษาตามความสอดคล้องระหว่างผลที่คาดหวัง กับผลที่เกิดขึ้นจริง และหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเบื้องต้น กระบวนการและผลผลิต เมื่อได้ผลอย่างไรแล้วจึงเปรียบเทียบกับมาตรฐานที่กำหนดไว้และมาตรฐานที่คาดว่าจะเกิดขึ้นแล้วจึงตัดสินใจ นั่นคือ จากแผนภูมิภาพ 9 ตั้งแต่ช่องที่ 1 – 6 ผู้ประเมินต้องพิจารณาข้อมูลใน 2 แนว คือในแนวตั้ง ได้แก่ ช่อง 1-2-3 และ 5-6-7 ควรมีความสัมพันธ์กัน เพื่อดูว่าปัจจัยเบื้องต้นอำนวยความสะดวกกระบวนการหรือไม่ และในแนวนอนได้แก่ช่อง 1-4, 2-5 และ 3-6 ต้องมีความสอดคล้องกัน

ทั้งนี้เพื่อต้องการตรวจสอบว่าข้อมูลที่ได้จากการปฏิบัติจริงในแต่ละส่วนตามแนวตั้งนั้นมีความสอดคล้องกับสิ่งที่คาดหวังหรือไม่ประการใด และต้องมีการปรับปรุงในส่วนใดบ้าง

5. รูปแบบการประเมินหลักสูตรแบบชิปปี้ (The CIPP Model of Evaluation)

สตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam, 1977, pp.128-150) ได้อธิบายความหมายของการประเมินผลทางการศึกษาเอาไว้ว่าเป็นกระบวนการบรรยายการหาข้อมูล และการให้ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจทางเลือก รูปแบบการประเมินผลเพื่อใช้ในการประเมินทางการศึกษา ประกอบด้วย การประเมิน 4 ด้าน คือ

1. การประเมินบริบท (Context evaluation) คือการประเมินสภาพแวดล้อมและความต้องการที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร ซึ่งผลที่ได้จากการประเมินจะช่วยตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผนงานนโยบาย เพื่อสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและความต้องการอื่นๆ

2. การประเมินตัวป้อน (Inputs evaluation) คือการประเมินปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง หรือปัจจัยที่เป็นตัวทำให้เกิดวิธีการที่จะนำมาใช้ปฏิบัติเพื่อให้บรรลุจุดประสงค์ที่ต้องการการประเมินผลในส่วนนี้เพื่อประโยชน์ในการตัดสินใจว่าระบบโครงสร้างต่างๆ ของหลักสูตร รวมทั้งวิธีการและระบบการบริหารงานของหลักสูตรมีความเหมาะสมหรือไม่ หรือควรจะใช้วิธีการใดที่เหมาะสมกว่า

3. การประเมินกระบวนการ (Process evaluation) คือการประเมินกระบวนการของหลักสูตรในด้านของการพัฒนาการเรียนการสอน และเนื้อหาวิชาภายในและภายนอกห้องเรียน การประเมินในส่วนนี้จะใช้เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจดำเนินการปฏิบัติตามวิธีการที่กำหนดไว้แล้ว

4. การประเมินผลผลิต (Products evaluation) คือการประเมินผลที่เกิดจากการใช้หลักสูตรตามวิธีการและแนวดำเนินการสอนตามที่ได้ตัดสินใจแล้ว การประเมินผลส่วนนี้เพื่อช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับการปรับปรุงข้อบกพร่องของการวางแผนการบริหารหลักสูตร และการนำหลักสูตรไปใช้ว่าจะต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอะไรบ้าง และเมื่อดำเนินการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงแล้วจะต้องทำการประเมินกระบวนการเดิมเช่นนี้อีก เพื่อให้ได้หลักสูตรที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด

6. ระยะของการประเมินหลักสูตร

การประเมินหลักสูตรควรมีการดำเนินการอย่างเป็นระบบและขั้นตอนที่แน่นอน เนื่องจาก การประเมินผลอาจเกิดการผิดพลาดได้

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2532, หน้า 217) ได้กล่าวถึงระยะเวลาในการประเมินผลการใช้หลักสูตร สรุปว่า สามารถทำได้ 3 ระยะ คือ ระยะก่อนการใช้หลักสูตร เป็นการประเมินการนำหลักสูตรไปใช้ และระยะหลังการใช้หลักสูตรเป็นการประเมินหลักสูตรทั้งระบบ

ซึ่งสอดคล้องกับ โจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539, หน้า193-194) กล่าวว่า การประเมินผลหลักสูตร ควรมีการดำเนินเป็นระยะๆ ทั้งนี้เนื่องจากข้อบกพร่องหรือข้อผิดพลาดของหลักสูตร อาจมีสาเหตุมาจากหลายปัจจัยและในระยะต่างกัน การประเมินโดยทั่วไปจะแบ่งเป็น 3 ระยะ คือ

1. การประเมินก่อนนำหลักสูตรไปใช้
2. การประเมินหลักสูตรในระหว่างการดำเนินการใช้หลักสูตร
3. การประเมินหลักสูตรหลังการใช้หลักสูตร

จากขั้นตอนระยะต่างๆ ของการประเมินหลักสูตร ควรมีการประเมินตรวจสอบว่าหลักสูตรสามารถนำไปใช้ได้ดีเพียงใด ควรปรับปรุงในด้านใด จะได้ปรับปรุงแก้ไขได้เหมาะสม เมื่อปรับปรุงและนำไปใช้แล้ว ควรสรุปผลตัดสินอีกครั้งหนึ่งว่า หลักสูตรที่จัดทำขึ้นนั้น ควรจะดำเนินใช้ต่อไป หรือควรปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เพื่อนำไปสู่การบรรลุจุดหมายที่ตั้งไว้ หรือควรยกเลิก

7. ขั้นตอนการประเมินหลักสูตร

การประเมินหลักสูตรนั้น ควรมีการยึดรูปแบบของการประเมินที่แน่นอนและหลากหลาย เพื่อให้การประเมินนั้นประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ที่กำหนดไว้ดังนี้

จากแนวคิดของการประเมินหลักสูตร สรุปได้ว่า การประเมินหลักสูตรเป็นขั้นตอนสุดท้ายของกระบวนการในการพัฒนาหลักสูตร เป็นขั้นตอนที่ชี้ให้เห็นว่าหลักสูตรที่ได้พัฒนาขึ้นมานั้นประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใด มีข้อดี ข้อบกพร่องอะไรบ้างที่ต้องแก้ไขปรับปรุง

จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตร สรุปได้ว่า การพัฒนาหลักสูตรเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาการศึกษา การพัฒนาหลักสูตรจะต้องมีการวางแผนเพื่อการพัฒนา นับตั้งแต่การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน การศึกษาหลักเกณฑ์และขั้นตอน การเลือกรูปแบบที่เหมาะสม กระบวนการพัฒนาหลักสูตรเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องและเกี่ยวข้องกับหลายฝ่ายอย่างกว้างขวางที่สามารถพัฒนาได้ทั้งกระบวนการ นับตั้งแต่การกำหนดจุดมุ่งหมาย การจัดเนื้อหาของหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ การประเมินผลหลักสูตร และการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตร

จากรูปแบบการประเมินหลักสูตรที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปแนวความคิดในการประเมินหลักสูตรได้ว่า รูปแบบของไทยเลอร์เป็นการประเมินตามจุดมุ่งหมายหรือยึดเอาความสำเร็จของจุดประสงค์เป็นหลัก การประเมินตามรูปแบบของทามาเป็นการประเมินตามจุดมุ่งหมายเช่นเดียวกับไทยเลอร์แต่แยกพิจารณาองค์ประกอบต่างๆ รูปแบบการประเมินของสเตคนั้น เป็นการประเมินความสอดคล้องของสิ่งที่เป็นจริงกับสิ่งที่ควรเป็น และความเกี่ยวข้องขององค์ประกอบต่างๆและการประเมินสภาพแวดล้อม สิ่งป้อนเข้า กระบวนการผลิตและผลผลิต

จากแนวคิดรูปแบบการประเมินผลหลักสูตรดังกล่าวสรุปได้ว่า การประเมินผลหลักสูตรจำแนกได้เป็น 2 ขั้นตอนคือ

1. การประเมินก่อนนำหลักสูตรไปใช้ ซึ่งเป็นการประเมินโครงสร้างหลักสูตร โดยให้ผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ประเมินคุณค่าของหลักสูตร ซึ่งรูปแบบการประเมินนั้นจะยึดหลักเกณฑ์เป็นหลัก เช่น การประเมินจุดมุ่งหมายของหลักสูตรใช้สภาพปัญหาและความจำเป็นมาพิจารณาประเมิน เป็นต้น เป็นการประเมินว่าองค์ประกอบของหลักสูตรมีความเหมาะสมและสอดคล้องกันเพียงใด

2. การประเมินหลังจากนำหลักสูตรไปทดลองใช้แล้ว คือ ภายหลังจากการประเมินก่อนนำหลักสูตรไปใช้และปรับปรุงหลักสูตรบางส่วนที่บกพร่องแล้ว นำหลักสูตรไปทดลองใช้จริงและประเมินดูว่าผู้เรียนนั้นมีการพัฒนาไปตามมาจุดมุ่งหมายของหลักสูตรหรือไม่ หลักสูตรมีความเหมาะสมกับผู้เรียนเพียงใด ข้อมูลที่ได้มาจากการประเมินจะนำมาตัดสินว่าหลักสูตรมีประสิทธิผลหรือไม่ ซึ่งผู้วิจัยได้นำผลสรุปตามแนวคิดจากรูปแบบการประเมินหลักสูตรมาใช้เป็นรูปแบบการประเมินหลักสูตรที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

จากแนวคิดดังกล่าวเมื่อพิจารณาถึง องค์ประกอบของหลักสูตร ดังที่นักการศึกษาได้กำหนดไว้ข้างต้นจะเห็นว่าองค์ประกอบของหลักสูตรที่สำคัญคือความสำคัญ วิสัยทัศน์ โครงสร้าง คุณภาพผู้เรียน สาระ มาตรฐานการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น กระบวนการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล และแหล่งการเรียนรู้

ซึ่งความรู้เกี่ยวกับองค์ประกอบของหลักสูตร จะเป็นแนวทางในการนำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนมีประสิทธิภาพมากขึ้น

การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

ประเทศไทยมีประชากรที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นตามภูมิภาคต่างๆ เช่น ภาคเหนือ ภาคกลางภาคตะวันออก ภาคตะวันตก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ แต่ละท้องถิ่นมีความเป็นอยู่ การประกอบอาชีพ ศิลปหัตถกรรม คติความเชื่อ และการจัดระบบความสัมพันธ์ จนกลายเป็นการดำรงชีพที่แตกต่างกัน ในแต่ละชุมชนจะมีการสร้างองค์ความรู้โดยบุคคลหรือกลุ่มชนในชุมชนท้องถิ่น สัมผัสเป็นประสบการณ์ที่เรียกว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่สังคมไทยปัจจุบันไม่ค่อยเห็นความสำคัญกัน ดังนั้นในการจัดการศึกษา จึงพบปัญหาคือ ผู้ที่เรียนจบการศึกษาแล้วจะไม่มีความรู้เรื่องของท้องถิ่นของตนเอง ซึ่งปัญหานี้ลุกลามไปถึงระดับประเทศ ซึ่งจะเห็นได้จากการที่คนในประเทศเราไม่รู้จักตนเองและชาติจุดยืนของตนเองส่วนใหญ่พอจบการศึกษาแล้วจะละทิ้งท้องถิ่นของคนไปทำมาหากินที่อื่น แต่ปัญหานี้มีที่ท่าจะมีทางออกไปในทิศทางที่ดีกล่าวคือ ได้มีการระบุไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตราที่ 27 โดยกำหนดให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็น

สมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ซึ่งผู้เขียนเห็นด้วยอย่างยิ่งและเห็นว่าถึงเวลาแล้วที่ผู้มีส่วนร่วมการจัดการศึกษาควรจะพัฒนาหลักสูตรที่เหมาะสมกับท้องถิ่นตนเอง และทำความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

ความหมายของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

นักการศึกษาหลายคนให้ความหมายของหลักสูตรท้องถิ่นว่า

สุชาติ วงศ์สุวรรณ (2538, หน้า 2) ให้ความหมายของหลักสูตรท้องถิ่นว่า หมายถึง มวลประสบการณ์ที่สถานศึกษาหรือหน่วยงานหรือบุคคลในท้องถิ่นจัดให้แก่ผู้เรียนตามสภาพและความต้องการของท้องถิ่นนั้นๆ

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539, หน้า 107) ให้ความหมายของหลักสูตรท้องถิ่นว่า หมายถึง มวลประสบการณ์ที่สถานศึกษาหรือหน่วยงานหรือบุคคลในท้องถิ่นจัดให้แก่ผู้เรียนตามสภาพและความต้องการของท้องถิ่นนั้นๆ

กระทรวงศึกษาธิการ (2540, หน้า 9) ให้ความหมายของหลักสูตรท้องถิ่นว่า หมายถึง มวลประสบการณ์ที่จัดขึ้นทั้งในและนอกห้องเรียน เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ ทักษะและเจตคติและคุณภาพการดำรงชีวิตโดยใช้ทรัพยากรท้องถิ่น

สำลี รักสุทธี (2544, หน้า 11) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรท้องถิ่นว่า หมายถึง มวลประสบการณ์ที่จัดขึ้นทั้งในและนอกห้องเรียน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถ ทักษะเจตคติและคุณภาพการดำรงชีวิต โดยพยายามใช้ทรัพยากรท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้บนพื้นฐานของสภาพชีวิต เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมของตนเอง ตลอดจนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาต่างๆของชาติบ้านเมือง

นิยม ชมภูหลง (2546, หน้า 89) ให้ความหมายของหลักสูตรท้องถิ่นว่า หมายถึง ประสบการณ์ทั้งมวลที่โรงเรียนจัดขึ้นทั้งในและนอกห้องเรียน เพื่อพัฒนาให้นักเรียนมีความสมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข โดยพยายามใช้ทรัพยากรแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้บนพื้นฐานของสภาพชีวิต เศรษฐกิจสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมที่แท้จริง ตลอดจนมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง

ความหมายของหลักสูตรท้องถิ่นที่กล่าวมาสรุปได้ว่า หลักสูตรท้องถิ่น หมายถึง กิจกรรมหรือมวลประสบการณ์ที่จัดให้แก่ผู้เรียนที่พัฒนามาจากหลักสูตรแม่บท เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนในท้องถิ่นนั้นๆส่งเสริมสนับสนุนให้นำทรัพยากรท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุดโดยมีครูและบุคคลในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างและประเมินหลักสูตร

เหตุผลและความจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

แนวความคิดของนักการศึกษาหลายคนเกี่ยวกับเหตุผลและความจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นดังนี้

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539, หน้า 109-110) ได้ให้เหตุผลและความจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นดังนี้

หลักสูตรแกนกลางหรือหลักสูตรแม่บทได้กำหนดจุดหมาย เนื้อหาสาระ กิจกรรมอย่างกว้างๆ เพื่อให้ทุกคนได้เรียนรู้ได้คล้ายคลึงกัน ทำให้กระบวนการเรียนการสอนมุ่งเนื้อหาสาระและประสบการณ์ ที่จำเป็น หลักการทั่วไปไม่สามารถประมวลรายละเอียดเกี่ยวกับสาระความรู้ตามสภาพแวดล้อมสังคม เศรษฐกิจ ปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นได้

1. การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทางเศรษฐกิจ การเมือง และด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีมีผลกระทบโดยตรงต่อทักษะและการดำรงชีวิตของคนทั้งในเมืองและชนบทจึงต้องมีหลักสูตรระดับท้องถิ่นเพื่อปรับสภาพของผู้เรียนให้สามารถรับการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ

2. การเรียนรู้ที่ดีควรจะเรียนรู้จากสิ่งที่ใกล้ตัวไปยังที่ไกลตัว เพราะเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่สามารถดูดซับได้รวดเร็วกว่า ดังนั้นจึงควรมีหลักสูตรระดับท้องถิ่นเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามสภาพ เศรษฐกิจ สังคมของท้องถิ่นตน

ทรัพยากรท้องถิ่น โดยเฉพาะภูมิปัญญาท้องถิ่นในชนบทของไทยมีอยู่มากมายและบ่งบอกความเจริญมาเป็นเวลานาน หลักสูตรแกนกลางหรือหลักสูตรแม่บทไม่สามารถนำเอาทรัพยากรท้องถิ่นดังกล่าวมาใช้ประโยชน์ได้ แต่หลักสูตรระดับท้องถิ่นสามารถบูรณาการเอาทรัพยากรท้องถิ่นทั้งหลายใช้ในการเรียนการสอน ไม่ว่าจะเป็นอาชีพ หัตถกรรม เกษตรกรรม ดนตรี ขนบธรรมเนียมประเพณี ซึ่งมีผลทำให้ผู้เรียนได้รู้จักท้องถิ่นของตน เกิดความรักและผูกพันกับท้องถิ่นของตน และสามารถใช้ทรัพยากรท้องถิ่นในการประกอบอาชีพได้

วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวชช์ (2542, หน้า 135-137) กล่าวว่าความจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นมีดังนี้

1. หลักสูตรแกนกลางหรือหลักสูตรแม่บทที่พัฒนาในระดับชาติ กำหนดองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตรได้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและสอดคล้องกับสภาพความต้องการของสังคมลักษณะกว้าง ๆ ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้คล้ายคลึงกัน เนื้อหาสาระและประสบการณ์บางอย่างไม่สามารถประมวลรายละเอียดตามสภาพเศรษฐกิจ สังคม ปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น บางอย่างนี้อาจสนองความต้องการและความสนใจของผู้เรียนได้

2. การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรมเทคโนโลยี และวิทยาศาสตร์ที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว บางอย่างก้าวเร็วกว่าหลักสูตรแกนกลางจะพัฒนาได้ทันสำหรับคนทั่วประเทศบางอย่างมีผลกระทบโดยตรงกับท้องถิ่น ผลทำให้ผู้เรียนเป็นคณัล้าสมัย เรียนรู้บางอย่างที่ไม่สามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน ความรู้หรือประสบการณ์บางอย่างพลาดโอกาสที่จะได้เรียนรู้ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น อาจทำได้โดย

เขียนคำอธิบายรายวิชาขึ้นใหม่ การจัดทำหนังสือส่งเสริมการอ่าน เช่น หนังสืออ่านเพิ่มเติม หนังสือเสริมประสบการณ์

3. การเรียนรู้ที่ดีควรส่งเสริมให้มีประสบการณ์ตรง ได้พบเห็น ได้สัมผัส ได้มีส่วนร่วม เป็นการเรียนรู้ตามสภาพชีวิตจริง จึงทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตรง รวดเร็ว และสามารถนำไปใช้ได้จริง การกำหนดเนื้อหาสาระ และประสบการณ์ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจะต้องกำหนดให้สอดคล้องเหมาะสม ซึ่งหลักสูตรแกนกลางได้พยายามดำเนินการแล้วในระดับหนึ่ง ควรมีการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นเพิ่มเติม

4. การใช้ทรัพยากรท้องถิ่นอย่างมีคุณค่า เช่น ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น ฯลฯ น่าจะเป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอน หลักสูตรแกนกลางไม่สามารถดำเนินการในสิ่งเหล่านี้ได้ จึงควรพิจารณาหลักสูตรระดับท้องถิ่น ในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การผลิตสื่อการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ มีความผูกพันกับท้องถิ่น

5. ความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น มีการเปลี่ยนแปลงไปตามภาวะเศรษฐกิจหรือค่านิยม เช่น ต้องการเรียนรู้การตัดเย็บเสื้อผ้า ต่อมามีการส่งเสริมเชิงอุตสาหกรรม จึงเปลี่ยนไปเย็บจักรอุตสาหกรรม พอพบภาวะเศรษฐกิจตกต่ำโรงงานปิด ต้องกลับมาตัดเย็บเสื้อผ้าสร้างงานเอง การเปิดสอนรายวิชาเลือก จำเป็นต้องมีการสำรวจแนวโน้มของสังคม ความต้องการของประชาชน ผู้ปกครอง ผู้เรียน เพื่อเป็นการวางแผนให้สอดคล้องกับสภาพที่แท้จริง

จากความคิดเห็นของนักการศึกษาดังกล่าว พอสรุปได้ว่าเหตุผลและความจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นมีดังนี้คือ หลักสูตรแกนกลางได้กำหนดจุดหมายเนื้อหาสาระ กิจกรรมอย่างกว้าง ๆ เพื่อให้ทุกคนได้เรียนรู้คลaysลิ่งกันทั้งประเทศ ทำให้กระบวนการเรียนการสอนมุ่งเนื้อหาสาระและประสบการณ์ที่จำเป็นอย่างกว้าง ๆ ไม่สามารถประมวลรายละเอียดเกี่ยวกับสาระความรู้ตามสภาพแวดล้อมสังคม เศรษฐกิจ ปัญหาความต้องการของท้องถิ่นได้ การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทางเศรษฐกิจ การเมือง และด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี มีผลกระทบโดยตรงต่อทัศนคติและการดำรงชีวิตของคนทั้งในเมืองและชนบท จึงต้องมีหลักสูตรระดับท้องถิ่นเพื่อปรับสภาพของผู้เรียนให้สามารถรับการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ การเรียนรู้ที่ดีควรจะเรียนรู้จากสิ่งที่ใกล้ตัวไปยังที่ไกลตัว เพราะเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถดูดซับได้รวดเร็วกว่า ดังนั้นจึงควรมีหลักสูตรระดับท้องถิ่นเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ชีวิตตามสภาพ เศรษฐกิจ สังคมของท้องถิ่นตน ทรัพยากรท้องถิ่น โดยเฉพาะภูมิปัญญาท้องถิ่นในชนบทของไทยมีอยู่อย่างมากมายและบ่งบอกความเจริญมาเป็นเวลานาน หลักสูตรแกนกลางไม่สามารถนำเอาทรัพยากรท้องถิ่นดังกล่าวมาใช้ประโยชน์ได้ แต่หลักสูตรระดับท้องถิ่นสามารถบูรณาการเอาทรัพยากรท้องถิ่นทั้งหลายมาใช้ในการเรียนการสอน ไม่ว่าจะด้านอาชีพ หัตถกรรม เกษตรกรรม ดนตรี

ขนบธรรมเนียมประเพณี ซึ่งมีผลทำให้ผู้เรียนได้รู้จักท้องถิ่นของตน เกิดความรักและผูกพันกับท้องถิ่นของตน และสามารถใช้ทรัพยากรท้องถิ่นในการประกอบอาชีพได้

ลักษณะการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

นักการศึกษาหลายคนได้กล่าวถึงลักษณะการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นไว้สอดคล้องกัน ดังนี้

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539 , หน้า 114 – 120) ได้กล่าวถึงลักษณะของการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นว่าการพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพความต้องการของท้องถิ่นนั้น กระทรวงศึกษาธิการได้เปิดโอกาสได้ดำเนินการได้ 5 ลักษณะดังนี้

1. ปรับกิจกรรมการเรียนการสอน หรือจัดกิจกรรมเสริม การพัฒนาหลักสูตร ลักษณะนี้ท้องถิ่นสามารถกระทำได้กับทุกกลุ่มประสบการณ์ในหลักสูตรประถมศึกษา และในรายวิชาบังคับและวิชาเลือกเสรีทุกรายวิชา และทุกกลุ่มวิชาในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย โดยไม่ทำให้จุดประสงค์ เนื้อหาและคาบเวลาเรียนเปลี่ยนแปลงไปจากกำหนดในหลักสูตรแกนกลาง

2. ปรับรายละเอียดของเนื้อหา เป็นการพัฒนาหลักสูตรโดยการปรับลด หรือเพิ่มเติมรายละเอียดของเนื้อหาจากหัวข้อหรือขอบข่ายที่ระบุไว้ในคำอธิบายของทุกกลุ่มประสบการณ์หรือในคำอธิบายให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นได้ เนื่องจากเนื้อหาสาระที่ระบุในคำอธิบายรายวิชาที่มีอยู่ในหลักสูตรแกนกลางจะระบุเนื้อหาที่เรียนไว้กว้าง ๆ การปรับรายละเอียดของเนื้อหานี้ท้องถิ่น สามารถทำได้กับทุกกลุ่มประสบการณ์หรือรายวิชาบังคับและวิชาเลือกเสรีทุกรายวิชา หัวข้อหรือขอบข่ายเนื้อหา และคาบเวลาเรียนที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางเปลี่ยนแปลงไป เช่น ถ้าท้องถิ่นมีปัญหาเกี่ยวกับการตัดไม้ทำลายป่า โรงเรียนอาจจะเพิ่มเนื้อหาเกี่ยวกับสาเหตุของปัญหาการตัดไม้ทำลายป่า

3. จัดคำอธิบายรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นใหม่ เป็นการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นด้วยการจัดทำคำอธิบาย หรือทำรายวิชาเพิ่มเติมจากที่มีปรากฏในหลักสูตร ดังนี้คือ ท้องถิ่นสามารถจัดทำคำอธิบายในกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ เพิ่มเติมขึ้นมาได้ในกรณีที่พบว่า เนื้อหาที่ต้องการให้ผู้เรียนนั้นไม่ปรากฏในหลักสูตร โดยเฉพาะในกลุ่มภาระงานและพื้นฐานอาชีพ และกลุ่มประสบการณ์พิเศษ ซึ่งการเพิ่มเติมคำอธิบายดังกล่าวนี้ จะต้องไม่ทำให้จุดประสงค์และคาบเวลาเรียนที่กำหนดไว้ในโครงสร้างเปลี่ยนแปลงไป อย่างไรก็ตามเนื่องจากระดับประถมศึกษาเป็นการศึกษาระดับบังคับ การจัดทำคำอธิบายเพิ่มเติมในหลักสูตรต้องคำนึงถึงเอกลักษณ์และความมั่นคงของชาติ รวมทั้งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

4. ปรับปรุงหรือเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสม การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ลักษณะนี้เป็นการปรับปรุง เลือกใช้สื่อการสอนต่าง ๆ ที่มีอยู่ให้เหมาะสมสอดคล้องกับ

วัตถุประสงค์เนื้อหาของทุกกลุ่มประสบการณ์ หรือรายวิชาต่าง ๆ และสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น ผลที่ได้มักเป็นการจัดหา รวบรวมสื่อต่าง ๆ ที่มีอยู่สำหรับใช้ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้ารวมทั้งสำรวจแหล่งสื่อเพื่อนำมาใช้สำหรับการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม ซึ่งท้องถิ่นจะระบุรายละเอียดการใช้และรายชื่อลงในแผนการสอนที่จัดทำขึ้น

5. จัดทำสื่อการเรียนการสอนชิ้นใหม่ เป็นการพัฒนาหลักสูตรโดยการจัดทำหนังสือเรียน คู่มือครู หนังสือเสริมประสบการณ์ แบบฝึกหัดหรือเอกสารประกอบการเรียนการสอนอื่น ๆ ที่นำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน กลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ ขึ้นใหม่ให้เหมาะสมสอดคล้องกับจุดประสงค์ เนื้อหาและสภาพของท้องถิ่น ทั้งนี้สื่อการเรียนการสอนที่ท้องถิ่นจะพัฒนาขึ้นมาใหม่นี้ อาจจะใช้กับคำอธิบายรายวิชาที่มีอยู่แล้ว หรือที่เพิ่มเติมขึ้นมาใหม่ก็ได้

กระทรวงศึกษาธิการ (2540, หน้า 10-12) ได้กำหนดแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นดังนี้

ในระดับประถมศึกษาจะต้องจัดการเรียนการสอนที่ยึดหยุ่นตามเหตุการณ์และสภาพท้องถิ่น โดยให้ท้องถิ่นพัฒนาหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นตามความเหมาะสมในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในท้องถิ่นปรับรายละเอียดเนื้อหาของรายวิชาให้สอดคล้องกับสภาพความต้องการของท้องถิ่น ส่งเสริมให้ท้องถิ่นจัดทำรายวิชาสนองความต้องการของท้องถิ่น

1. ปรับกิจกรรมการเรียนการสอน หรือกิจกรรมเสริม การพัฒนาหลักสูตร ลักษณะนี้ท้องถิ่นสามารถกระทำได้กับทุกกลุ่มประสบการณ์ในหลักสูตรประถมศึกษา และในรายวิชาบังคับและวิชาเลือกเสรีทุกรายวิชา และทุกกลุ่มวิชาในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย โดยไม่ทำให้จุดประสงค์ เนื้อหาและคาบเวลาเรียนเปลี่ยนแปลงไปจากกำหนดในหลักสูตรแกนกลาง

2. ปรับรายละเอียดของเนื้อหา เป็นการพัฒนาหลักสูตรโดยการปรับลด หรือเพิ่มเติมรายละเอียดของเนื้อหาจากหัวข้อหรือขอบข่ายที่ระบุไว้ในคำอธิบายของทุกกลุ่มประสบการณ์หรือในคำอธิบายรายวิชาให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นได้ เนื่องจากเนื้อหาที่ระบุในคำอธิบายรายวิชาที่มีอยู่ในหลักสูตรแกนกลางจะระบุเนื้อหาที่เรียนไว้กว้าง ๆ การปรับรายละเอียดของเนื้อหาที่ท้องถิ่นสามารถทำได้กับทุกกลุ่มประสบการณ์หรือทุกรายวิชา

3. จัดทำคำอธิบายรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นใหม่ เป็นการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นด้วยการจัดทำคำอธิบาย หรือทำรายวิชาเพิ่มเติมจากที่มีปรากฏในหลักสูตร ดังนี้คือ ท้องถิ่นสามารถจัดทำคำอธิบายในกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ เพิ่มเติมขึ้นมาได้ในกรณีที่พบว่า เนื้อหาที่ต้องการให้ผู้เรียนนั้นไม่ปรากฏในหลักสูตร โดยเฉพาะกลุ่มงานและพื้นฐานอาชีพและกลุ่มประสบการณ์พิเศษ ซึ่งการเพิ่มเติมคำอธิบายดังกล่าวนี้ จะต้องไม่ทำให้จุดประสงค์และคาบเวลาเรียนที่กำหนดไว้ในโครงสร้างเปลี่ยนแปลงไป อย่างไรก็ตามเนื่องจากการศึกษา

ระดับประถมศึกษาเป็นการศึกษาภาคบังคับ การจัดทำคำอธิบายเพิ่มเติมในหลักสูตรต้องคำนึงถึงเอกลักษณ์และความมั่นคงของชาติรวมทั้งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

4. ปรับปรุงหรือเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสม การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นลักษณะนี้เป็นการปรับปรุง เลือกใช้สื่อการเรียนการสอนต่างๆที่มีอยู่ให้เหมาะสมสอดคล้องกับวัตถุประสงค์เนื้อหาของทุกกลุ่มประสบการณ์หรือรายวิชาต่างๆ และสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น ผลที่ได้มักเป็นการจัดหา รวบรวมสื่อต่างๆที่มีอยู่สำหรับใช้ประกอบกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้ารวมทั้งสำรวจแหล่งสื่อเพื่อนำมาใช้สำหรับการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม ซึ่งท้องถิ่นจะระบุรายละเอียดการใช้และรายชื่อสื่อลงในแผนการสอนที่จัดทำขึ้น

ลำลี รัชสุทธิ (2544 ,หน้า 38-39) กล่าวว่าท้องถิ่นสามารถดำเนินการพัฒนาและสร้างหลักสูตรได้ 5 ลักษณะดังนี้

1. ปรับกิจกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมส่งเสริมให้สอดคล้องกับสภาพความต้องการของท้องถิ่น โดยไม่ทำให้จุดประสงค์ เนื้อหา คาบเวลาเรียนเปลี่ยนไป
2. ปรับหรือเพิ่มรายละเอียดหัวข้อของเนื้อหา คือการปรับเปลี่ยนเนื้อหาด้วยการเพิ่มลดหรือปรับรายละเอียดของเนื้อหา โดยไม่ทำให้กระทบหลักสูตรแม่บท(เวลา)
3. ปรับปรุงสื่อการเรียนการสอน โดยการเพิ่มเติม คัดทอนสื่อต่างๆ ที่มีอยู่เพื่อความเหมาะสม สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น จุดประสงค์และเนื้อหาที่หลักสูตรกำหนด
4. จัดทำสื่อการเรียนการสอนขึ้นมาใหม่ โดยจัดทำหนังสือเรียน คู่มือครู หนังสือเสริมประสบการณ์ แบบฝึกหัดและเอกสารประกอบการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ เนื้อหา และสภาพท้องถิ่น
5. จัดทำคำอธิบายรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นมาใหม่ เป็นการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นด้วยการจัดทำคำอธิบายรายวิชาหรือทำรายวิชาเพิ่มเติมจากที่ปรากฏในหลักสูตร

ขั้นตอนหรือกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

ในการพัฒนาหลักสูตร มีนักการศึกษาและนักพัฒนาหลักสูตรดังกล่าวขั้นตอนหรือกระบวนการพัฒนาหลักสูตรดังต่อไปนี้

ไทเลอร์ (Tyler, 1950, p. 1) เสนอรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรโดยตั้งเป็นคำถามไว้ 4 ข้อ ดังนี้

1. มีวัตถุประสงค์ทางการศึกษาอะไรบ้าง
2. มีประสบการณ์ทางการศึกษาอะไรบ้างที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์เหล่านี้
3. จะจัดประสบการณ์ทางการศึกษาเหล่านี้ให้มีประสิทธิภาพได้อย่างไร
4. จะพิจารณาได้อย่างไรว่าวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้นั้นบรรลุแล้ว

ทาบ (Taba, 1962, p. 12) กล่าวถึงลำดับขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร ดังนี้

ขั้นที่ 1 สำรวจให้ทราบความต้องการความจำเป็นต่างๆของสังคม

ขั้นที่ 2 กำหนดวัตถุประสงค์ ของการศึกษาตามที่สังคมต้องการ

ขั้นที่ 3 คัดเลือกเนื้อหาวิชาความรู้ที่ต้องการนำมาสอน

ขั้นที่ 4 จัดระเบียบ จัดลำดับ แกไขเนื้อหาวิชาความรู้ที่คัดเลือกมาจากขั้นที่ 3

ขั้นที่ 5 คัดเลือกประสบการณ์เพื่อการเรียนรู้ต่างๆ ซึ่งจะเสริมเนื้อหาให้สมบูรณ์

ยิ่งขึ้นและตรงตามวัตถุประสงค์ต่างๆดังกล่าวมาแล้ว

ขั้นที่ 6 จัดระเบียบ จัดลำดับ แกไขปรับปรุงประสบการณ์ต่างๆซึ่งจะเสริมเนื้อหาให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และตรงตามวัตถุประสงค์ต่างๆดังกล่าวมาแล้ว

ขั้นที่ 7 กำหนดการวัดผลประเมิน คือดูว่าเนื้อหาวิชาประสบการณ์ใดที่จะต้องประเมินผลว่ามีการเรียนรู้ตรงกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่

กระทรวงศึกษาธิการ (2543 ข, หน้า 14) ได้เสนอขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาดังนี้

1. ศึกษาองค์ประกอบของหลักสูตรว่ากำหนดสาระไว้อย่างไร และมีความสอดคล้องสัมพันธ์กันอย่างไร
 2. วิเคราะห์ขอบข่ายสาระการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ ทั้งองค์ประกอบด้านความรู้ ทักษะ / กระบวนการ คุณธรรม จริยธรรมค่านิยม
 3. ศึกษาสภาพปัญหาของชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ความต้องการของชุมชนและสังคม
 4. ปรับปรุงสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมในส่วนที่ต้องการจัดให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน
 5. ตรวจสอบความสอดคล้องของสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมกับมาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มวิชา และมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
 6. วางแผนการจัดการเรียนการสอนตามขอบข่ายสาระการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้สัดส่วน เวลาและหน่วยกิจตามที่หลักสูตรแกนกลางกำหนด
 7. พัฒนาแนวการจัดการเรียนการสอนเพื่อนำไปสู่การจัดการเรียนรู้ในห้องเรียน
- ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539, หน้า 124-129) ได้เสนอขั้นตอนและวิธีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นไว้ดังนี้
1. การจัดตั้งคณะทำงานเพื่อพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น
 2. การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน
 3. การกำหนดจุดประสงค์ของหลักสูตรระดับท้องถิ่น
 4. การกำหนดเนื้อหา
 5. การกำหนดกิจกรรม
 6. การกำหนดคาบเวลาเรียน

7. การกำหนดเกณฑ์การวัดประเมินผล
8. การจัดทำเอกสารหลักสูตร
9. การตรวจสอบคุณภาพและการทดลองใช้หลักสูตร
10. การเสนอขออนุมัติใช้หลักสูตร
11. กาน่าหลักสูตรไปใช้
12. การประเมินผลหลักสูตร

ชูศรี สุวรรณโชติ (2544, หน้า 89-90) กล่าวว่า ลำดับขั้นตอนของการพัฒนาหลักสูตรมีดังต่อไปนี้

1. ศึกษาข้อมูลพื้นฐานของสังคมและชุมชนที่มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม
2. วิเคราะห์ข้อมูลที่มีความจำเป็นอันจะนำมาซึ่งการปรับปรุงหลักสูตร
3. สำรวจความต้องการและความจำเป็นของสังคม ชุมชน และผู้เรียน
4. กำหนดวัตถุประสงค์ของการให้การศึกษาให้ตรงกับความต้องการของสังคม
5. เลือกเนื้อหาวิชาที่ต้องการนำมาให้ผู้เรียนได้ศึกษาที่ตรงกับวัตถุประสงค์
6. เลือกบุคลากรที่มีความชำนาญในเนื้อหาวิชานั้น ๆ มารวมจัดทำหลักสูตร
7. จัดเรียงลำดับเนื้อหาความรู้ที่ได้มาจากขั้นที่ 6
8. สร้างประสบการณ์เรียนรู้ให้ตรงกับเนื้อหาวิชาเพื่อการจัดการเรียนการสอน
9. กำหนดการประเมินผลให้ตรงกับวัตถุประสงค์ที่ศึกษา

สำลี รักสุทธี (2544, หน้า 35-36) .กล่าวว่า ไม่ว่าจะเป็นการปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพสังคมท้องถิ่น ปัญหาใกล้ตัว หรือการสร้างหลักสูตรขึ้นใหม่เพื่อเสริมหลักสูตรแกนกลาง ซึ่งอาจจะดำเนินการในระดับโรงเรียน อำเภอ จังหวัดและการศึกษาทั้งหมดนั้นจะต้องอยู่ภายใต้ขั้นตอนเดียวกันดังนี้

1. จัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน
2. ศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรแม่บท
3. ศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหา
4. กำหนดจุดมุ่งหมาย
5. พิจารณาความเหมาะสมของหลักสูตรแม่บทที่พัฒนาหรือสร้างขึ้นใหม่ ควรดำเนินการเลือกเนื้อหาที่มีอยู่ในหลักสูตรแกนกลางที่มีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน
6. กำหนดรูปแบบหรือวิธีการ ควรกำหนดรูปแบบหรือวิธีการให้ชัดเจนในการพัฒนาหรือสร้างหลักสูตร ซึ่งอาจจะปรับใหม่ ทำใหม่ เพื่อเสริมหลักสูตรแม่บทได้
7. จัดทำแผนการสอน ควรสร้างแผนการสอนประกอบหลักสูตรเพื่อจะได้แนว ในการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนต่อไป

8. จัดทำคู่มือครู ควรจัดทำคู่มือครูเพื่อจะช่วยให้ครูสามารถนำหลักสูตรไปใช้ได้อย่างถูกต้องและเกิดประสิทธิภาพแก่ผู้เรียนต่อไป
9. จัดทำแบบฝึกหัดหรือแบบประเมิน ควรสร้างแบบฝึกหัดหรือแบบประเมินประกอบหลักสูตรด้วย เพื่อผลจะตกสู่ผู้เรียนอย่างแท้จริง
10. ทดลองและใช้หลักสูตร ควรนำหลักสูตรไปทดลองใช้ให้เกิดประสิทธิผลก่อนเพื่อหาข้อบกพร่องจะได้นำมาปรับปรุงแก้ไข
11. ประเมินผลการใช้ เมื่อทดลองใช้แล้วจะต้องมีการประเมินด้วยว่าหลักสูตรที่ทำขึ้นนั้นมีความเหมาะสมหรือไม่เพียงใด ควรปรับปรุงพัฒนาตรงไหน
12. ปรับปรุงแก้ไข เป็นขั้นตอนที่สำคัญมาก เพราะถือเป็นขั้นตอนสุดท้ายของการพัฒนาและสร้างหลักสูตร หลักสูตรจะดีไม่ดี สมบูรณ์หรือไม่อยู่ที่การปรับปรุงแก้ไขครั้งแล้วครั้งเล่านี้เอง
13. ขออนุญาตใช้ เมื่อจัดทำหลักสูตรสมบูรณ์และมีเอกสารประกอบหลักสูตรครบแล้วต้องขออนุญาตใช้ต่อไป

สรุปได้ว่า หลักสูตรท้องถิ่น คือ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้และเนื้อหาสาระให้กับผู้เรียนในท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่งโดยเฉพาะ เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพชีวิตจริงทางสังคมวัฒนธรรมและตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและของท้องถิ่นนั้น ๆ และเป็นหลักสูตรที่ได้คิดค้นประยุกต์ มาจากสภาพแวดล้อม ชุมชน ทรัพยากร รวมทั้งบุคลากรและความสนใจความสามารถของนักเรียน

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ

การศึกษามีบทบาทในการพัฒนาเด็ก เยาวชน และประชาชนให้เป็นผู้มีคุณภาพที่สามารถพัฒนาชีวิต เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของตนเอง ครอบครัว และบ้านเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพ การจัดการศึกษาในอดีตที่ผ่านมาเป็นภาระหน้าที่ของชุมชนในการให้การศึกษาแก่ลูกหลานและสมาชิกของชุมชนทั้งด้านวิชาการและอาชีพ โดยมีพ่อแม่ คนเฒ่าคนแก่ และช่างฝีมือเป็นผู้ถ่ายทอดวิชาความรู้ให้เด็ก การจัดการศึกษาในลักษณะนี้จึงมีรูปแบบที่หลากหลายและสอดคล้องกับพื้นฐานหรือวิถีชีวิตของชาวบ้านในชุมชน ความหลากหลายของรูปแบบการศึกษาที่เคยมีในชุมชนได้ลดน้อยลงไปเมื่อรัฐเข้าควบคุมการศึกษาและนำเอาระบบการศึกษาของประเทศทางตะวันตกมาใช้แทนระบบการศึกษาที่เคยมีมาแต่เดิมการจัดการศึกษาถูกกำหนดนโยบายหลักการและแนวปฏิบัติจากหน่วยงานที่อยู่ส่วนกลางมากเกินไป ทำให้หลักสูตรที่นำมาสอนห่างไกลชีวิตจริงของชุมชน ผู้เรียนเรียนรู้จากเรื่องไกลตัวมากกว่าที่จะรู้เรื่องตัวเอง (อังกูล สมคะเนย์, 2535, หน้า 2)

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 ได้พัฒนาให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย ยึดหลักความมีเอกภาพด้านนโยบายและมีความหลากหลายในการ ปฏิบัติ กล่าวคือ เป็นหลักสูตรสูตรแกนกลางที่มีโครงสร้างหลักสูตรยืดหยุ่น กำหนด จุดมุ่งหมาย ซึ่งถือเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในภาพรวม 12 ปี สาระการเรียนรู้ มาตรฐานการ เรียนรู้แต่ละกลุ่ม มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น จัดเฉพาะส่วนที่จำเป็นสำหรับการพัฒนา คุณภาพชีวิตความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองดีของชาติ การดำรงชีวิตและการประกอบ อาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ ให้สถานศึกษาจัดทำสาระในรายละเอียดเป็นรายปีหรือราย ภาคให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาในชุมชน สังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณสมบัติอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ รวมถึงจัดให้สอดคล้องกับ ความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, หน้า 13)

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 มีโครงสร้างหลักสูตรประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นสาระการเรียนรู้และส่วนที่เป็นกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สำหรับส่วนที่เป็น สาระการเรียนรู้ แบ่งเป็นสาระการเรียนรู้พื้นฐาน (บังคับ) และสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม (เลือก) ซึ่งประกอบด้วย 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ คือ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคม ศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ การงานพื้นฐานอาชีพและ เทคโนโลยี และภาษาต่างประเทศ กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดขอบเขตของสาระการเรียนรู้ พื้นฐานให้สถานศึกษานำไปกำหนดรายละเอียดต่อไป สำหรับขอบเขตสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม สถานศึกษาสามารถกำหนดขึ้นได้เอง ตามสภาพความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และท้องถิ่น สำหรับสาระภาษาต่างประเทศในสังคมในยุคปัจจุบันเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อประโยชน์ ในการติดต่อสื่อสาร การศึกษา การแสวงหาข้อมูลเพิ่มเติมและเพื่อการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อให้สามารถนำประเทศไปสู่การแข่งขันด้านเศรษฐกิจ เข้าใจความแตกต่างทาง การเมืองและวัฒนธรรมในฐานะที่เป็นพลเมืองในยุคโลกาภิวัตน์ การเรียนภาษาต่างประเทศจะ ช่วยให้ผู้เรียนมีวิสัยทัศน์กว้างไกล สามารถติดต่อสื่อสารกับชาวต่างประเทศได้อย่างถูกต้อง เหมาะสมและมั่นใจ มีเจตคติที่ดีต่อการใช้ภาษาและวัฒนธรรมต่างประเทศ นอกจากนี้ยังม ีความเข้าใจและภาคภูมิใจในภาษาและวัฒนธรรมไทย และสามารถถ่ายทอดวัฒนธรรม เอกลักษณ์ไทยไปสู่สังคมโลก

การเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ เป็นองค์ความรู้และ กระบวนการเรียนรู้ที่จะเสริมสร้างพื้นฐานความเป็นมนุษย์และสร้างศักยภาพในการคิดและ การทำงานอย่างสร้างสรรค์ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามจุดหมายของ หลักสูตรการเรียนภาษาต่างประเทศ จะช่วยให้ผู้เรียนมีวิสัยทัศน์กว้างไกล และเกิดความมั่นใจ ในการที่จะสื่อสารกับชาวต่างประเทศ รวมทั้งเกิดเจตคติที่ดีต่อภาษาและวัฒนธรรมต่างประเทศ โดยยังคงความภาคภูมิใจ ในภาษาและวัฒนธรรม

การจัดการศึกษามุ่งเน้นความสำคัญทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ คุณธรรมกระบวนการเรียนรู้ และความรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อพัฒนาคนให้มีความสมดุล โดยยึดหลักผู้เรียนสำคัญที่สุด ทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ ให้ความสำคัญต่อความรู้เกี่ยวกับตนเอง และความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน ชาติ และสังคมโลก รวมทั้ง ความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของสังคมไทย และระบบการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ความรู้และทักษะทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์เรื่องการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลยั่งยืน ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้ ภูมิปัญญา ความรู้ และทักษะด้านคณิตศาสตร์และด้านภาษาเน้นการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ การดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข

1. หลักการ

เพื่อให้การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นไปตามแนวนโยบายการจัดการศึกษาของประเทศ จึงกำหนดหลักการของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไว้ดังนี้

1. เป็นการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มุ่งเน้นความเป็นไทยควบคู่กับ ความเป็นสากล
2. เป็นการศึกษาเพื่อปวงชน ที่ประชาชนทุกคนจะได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาค และเท่าเทียมกัน โดยสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
3. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาและเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด สามารถพัฒนาตามธรรมชาติ และเต็มตามศักยภาพ
4. เป็นหลักสูตรที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งด้านสาระ เวลา และการจัดการเรียนรู้
5. เป็นหลักสูตรที่จัดการศึกษาได้ทุกรูปแบบ ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้ และประสบการณ์

2. จุดมุ่งหมาย

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข และมีความเป็นไทย มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ จึงกำหนดจุดหมายซึ่งถือเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ดังต่อไปนี้

1. เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ มีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์
2. มีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน รักการอ่าน รักการเขียน และรักการค้นคว้า

3. มีความรู้อันเป็นสากล รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ มีทักษะ และศักยภาพในการจัดการ การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยี ปรับวิธีการคิด วิธีการทำงาน ได้เหมาะสมกับสถานการณ์
4. มีทักษะและกระบวนการ โดยเฉพาะทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ทักษะการคิด การสร้างปัญญา และทักษะในการดำเนินชีวิต
5. รักการออกกำลังกาย ดูแลตนเองให้มีสุขภาพและบุคลิกภาพที่ดี
6. มีประสิทธิภาพในการผลิตและการบริโภค มีค่านิยมเป็นผู้ผลิตมากกว่าผู้บริโภค
7. เข้าใจในประวัติศาสตร์ของชาติไทย ภูมิใจในความเป็นไทย เป็นพลเมืองดี ยึดมั่นในวิถีชีวิต และการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
8. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภาษาไทย ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี กีฬา ภูมิปัญญาไทย ทรัพยากรธรรมชาติและพัฒนาสิ่งแวดล้อม
9. รักประเทศชาติและท้องถิ่น มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามให้สังคม

3. ความสำคัญ

ปัจจุบันภาษาอังกฤษได้เข้ามามีบทบาทต่อชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยมากขึ้น โดยเฉพาะด้านการศึกษา วัฒนธรรม การติดต่อค้าขายและในขณะนี้โลกของเรากำลังเป็นโลกยุคข่าวสารข้อมูลสารสนเทศ ยุคข่าวสารไร้พรมแดน มีการติดต่อสื่อสารกันโดยใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษากลาง ดังนั้นการรู้ภาษาอังกฤษก็จะเป็นประโยชน์แก่คนไทยและสังคมไทย

กระทรวงศึกษาธิการได้จัดให้มีการเรียนการสอนภาษาอังกฤษขึ้นในโรงเรียนตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษา อย่างไรก็ตามในช่วงระยะหลายสิบปีที่ผ่านมาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในประเทศไทยยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ดังที่ปรุง พวงนัฒดา อ้างถึงในวิทยานิพนธ์ของ จาริณี จันทรศิริ (2544, หน้า 2) ได้กล่าวไว้ว่า “เรื่องการสอนภาษาอังกฤษ สำหรับคนไทยเน้นเรื่องใหญ่มานานแล้ว และเหตุอันน่าประหลาด การเรียนการสอนภาษาอังกฤษในโรงเรียนปกติของเรา แต่ไหนแต่ไรมา สรุปได้ว่าได้ผลในระดับหนึ่ง ยังไม่ถึงขั้นเป็นที่น่าพอใจ โดยเฉพาะในแง่ปริมาณของนักเรียนที่ประสบความสำเร็จในการเรียนภาษาอังกฤษ”

จากรายงานผลการสอบประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ในปีการศึกษา 2549 พบว่าคะแนนเฉลี่ยร้อยละของผลการสอบประเมินในวิชาภาษาอังกฤษได้คะแนนต่ำ ต้องปรับปรุงร้อยละ 66.67 จึงเห็นได้ว่าการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ คงจะประสบปัญหา เพราะนักเรียนยังคงมีผลสัมฤทธิ์ในระดับต่ำ ซึ่งอาจเกิดจากปัญหาหลายๆด้านด้วยกัน

จากข้อมูลข้างต้นจะพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ ยังอยู่ในเกณฑ์ต่ำ ที่จะต้องปรับปรุงแก้ไข นักเรียนส่วนใหญ่ขาดทักษะในเรื่องของการสนทนาสื่อสาร ความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับวัฒนธรรมการสื่อสารกับเจ้าของภาษา ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

พุทธศักราช 2544 กลุ่มสาระภาษาต่างประเทศ ที่กำหนดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ เข้าใจภาษาและวัฒนธรรม มีทักษะในการสื่อสารทางภาษา เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับวัฒนธรรมของเจ้าของภาษาและนำไปใช้ได้เหมาะสมกับกาลเทศะ สามารถใช้ภาษาต่างประเทศตามสถานการณ์ต่างๆทั้งในสถานศึกษา ชุมชนและสังคม

การพัฒนาหลักสูตรภาษาอังกฤษ ให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น จึงมีความสำคัญและความจำเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะการปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับชีวิตความเป็นอยู่และสภาพแวดล้อมของผู้เรียน ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้สิ่งที่อยู่ใกล้ตัว เพื่อที่จะสามารถนำความรู้ที่ได้จากหลักสูตรที่ปรับให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม สภาพเศรษฐกิจ สภาพสังคมไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้อย่างแท้จริง เป็นการส่งเสริมให้นักเรียนประสบผลสำเร็จในการเรียนโดยครูและผู้เกี่ยวข้องจะต้องร่วมมือร่วมใจในการพัฒนาหลักสูตร พัฒนาระบบการเรียนรู้อัตโนมัติจนการวัดผลอย่างต่อเนื่อง การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวเมืองแก่งคอย จึงเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาการเรียนรู้อันผู้เรียน ส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น สามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตและอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

จากเหตุผลดังกล่าว การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวเมืองแก่งคอย กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ซึ่งเป็นการส่งเสริมทักษะด้านการฟัง พูด อ่าน เขียน ของนักเรียน สามารถนำไปใช้ได้ในชีวิต ชุมชน และสังคมอย่างเป็นรูปธรรม ทำให้ผู้เรียนเกิดความภาคภูมิใจ ในท้องถิ่นของตน เกิดรายได้และส่งผลให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจในวิชาภาษาอังกฤษมากยิ่งขึ้น

4. วิสัยทัศน์

การจัดการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานมีความคาดหวังว่าเมื่อผู้เรียนเรียนภาษาต่างประเทศอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาถึงชั้นมัธยมศึกษา ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อภาษาต่างประเทศ สามารถใช้ภาษาต่างประเทศ สื่อสารในสถานการณ์ต่างๆแสวงหาความรู้ ประกอบอาชีพและศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น รวมทั้งมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องราวและวัฒนธรรมอันหลากหลายของประชาคมโลก และสามารถถ่ายทอดความคิดและวัฒนธรรมไทยไปยังสังคมโลกได้อย่างสร้างสรรค์

หลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวเมืองแก่งคอย ทำให้ผู้เรียนได้ศึกษาและฝึกความเป็นผู้นำในท้องถิ่นของตนเอง เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ศึกษาประวัติ เรื่องราว ความเป็นมาของท้องถิ่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ และสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ทำให้ผู้เรียนเกิดความรักความภาคภูมิใจ หวังหารักษาทรัพยากรและใช้ทรัพยากรที่มีในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์มากที่สุด แล้วยังเป็นการฝึกทักษะในการปฏิบัติงานจากสถานที่จริง ๆ ผู้เรียนจะได้เรียนรู้ระบบการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ เรียนรู้วิธีการแก้ปัญหาที่พบจากการทำงานในสถานการณ์จริงและยังทำให้เกิดคุณลักษณะ คือ มีความอดทน มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ มีน้ำใจ รู้จักกาลเทศะ มีความกระตือรือร้น มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ตรงต่อเวลา มีความซื่อสัตย์

ฯลฯ เป็นต้น ผู้เรียนสามารถฝึกทักษะการพูดภาษาอังกฤษ ทำให้ผู้เรียนกล้าแสดงออก มีความมั่นใจในตนเองในการใช้ภาษาอังกฤษ สามารถนำความรู้และทักษะที่ได้รับจากการเรียน ไปประกอบอาชีพอิสระได้ ส่งผลให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในวิชาภาษาอังกฤษมากยิ่งขึ้น

5. โครงสร้าง

เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามหลักการ จุดหมายและมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ให้สถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องมีแนวปฏิบัติในการจัดหลักสูตรสถานศึกษา จึงได้กำหนดโครงสร้างของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานดังนี้

ระดับช่วงชั้น กำหนดหลักสูตรเป็น 4 ช่วงชั้น ตามระดับพัฒนาการของผู้เรียนดังนี้

1. ช่วงชั้น 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3
2. ช่วงชั้น 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6
3. ช่วงชั้น 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3
4. ช่วงชั้น 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6

6. คุณภาพของผู้เรียน/คุณลักษณะอันพึงประสงค์

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดให้กลุ่มสาระการเรียนรู้วิชา ภาษาดังประเทศเป็นสาระการเรียนรู้ที่เสริมสร้างพื้นฐาน ความเป็นมนุษย์และสร้างศักยภาพ ในการคิดและการทำงานอย่างสร้างสรรค์ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตาม จุดมุ่งหมายของหลักสูตร การเรียนภาษาดังประเทศจะช่วยให้ผู้เรียนมีวิสัยทัศน์ กว้างไกลและ เกิดความมั่นใจในการที่จะสื่อสารกับชาวต่างประเทศมีเจตคติที่ดีต่อภาษาและวัฒนธรรม ต่างประเทศ โดยยังความภาคภูมิใจในภาษาและวัฒนธรรมไทย

7. สาระการเรียนรู้

กำหนดสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วยองค์ความรู้ ทักษะหรือ กระบวนการเรียนรู้ และคุณลักษณะหรือค่านิยม คุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียนเป็น 8 กลุ่ม สาระการเรียนรู้ดังนี้

1. ภาษาไทย
2. คณิตศาสตร์
3. วิทยาศาสตร์
4. สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
5. สุขศึกษาและพลศึกษา
6. ศิลปะ
7. การงานอาชีพและเทคโนโลยี
8. ภาษาดังประเทศ

8. มาตรฐานการเรียนรู้

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม ที่เป็นข้อกำหนดคุณภาพผู้เรียนด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมของแต่ละกลุ่ม เพื่อใช้เป็นจุดมุ่งหมายในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ซึ่งกำหนดเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. มาตรฐานการเรียนรู้การศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนเรียนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนเรียนจบในแต่ละช่วงชั้นคือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และประถมศึกษาปีที่ 6 และ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 6

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 นั้น ได้กำหนดให้มีการเรียนภาษาอังกฤษทุกช่วงชั้น โดยมีสาระการเรียนรู้ที่เสริมสร้างความเป็นมนุษย์ และศักยภาพพื้นฐานในการคิดและการทำงาน แบ่งเป็น 4 สาระดังนี้

สาระที่ 1 : ภาษาเพื่อการสื่อสาร

มาตรฐาน ค 1.1 : เข้าใจกระบวนการฟังและการอ่าน สามารถตีความเรื่องที่ฟังและอ่าน จากสื่อประเภทต่างๆ และนำความรู้มาใช้อย่างมีวิจารณญาณ

มาตรฐาน ค 1.2 : มีทักษะในการสื่อสารทางภาษาแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร ความคิดเห็น แสดงความรู้สึกโดยใช้เทคโนโลยี และการจัดการที่เหมาะสมเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

มาตรฐาน ค 1.3 : เข้าใจกระบวนการพูด การเขียน และสื่อสารข้อมูล ความคิดเห็น และความคิดรวบยอดในเรื่องต่างๆ ได้อย่างสร้างสรรค์ มีประสิทธิภาพและมีสุนทรียภาพ

สาระที่ 2 : ภาษาและวัฒนธรรม

มาตรฐาน ค 2.1 : เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับวัฒนธรรมของเจ้าของภาษา และนำไปใช้ได้อย่างเหมาะสมกับกาลเทศะ

มาตรฐาน ค 2.2 : เข้าใจความเหมือนและความแตกต่างระหว่างภาษาและวัฒนธรรมของเจ้าของภาษากับภาษาและวัฒนธรรมไทย และนำมาใช้อย่างมีวิจารณญาณ

สาระที่ 3 : ภาษากับความสัมพันธ์กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น

มาตรฐาน ค 3.1 : ใช้ภาษาต่างประเทศในการเชื่อมโยงความรู้กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น และเป็นพื้นฐานในการพัฒนา และเปิดโลกทัศน์ของตน

สาระที่ 4 : ภาษากับความสัมพันธ์กับชุมชนและโลก

มาตรฐาน ค 4.1 : สามารถใช้ภาษาต่างประเทศ ตามสถานการณ์ต่างๆ ทั้งในสถานศึกษา ชุมชนและสังคม

มาตรฐาน ด 4.2 : สามารถใช้ภาษาต่างประเทศเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ การทำงานการประกอบอาชีพ การสร้างความร่วมมือ และการอยู่ร่วมกันในสังคม

เวลาเรียน

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดเวลาในการจัดการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนไว้ดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 มีเวลาเรียนประมาณปีละ 800-1,000 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ 4-5 ชั่วโมง

ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 มีเวลาเรียนประมาณปีละ 800-1,000 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ 4-5 ชั่วโมง

ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 มีเวลาเรียนประมาณปีละ 1,000-1,200 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ 5-6 ชั่วโมง

ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 มีเวลาเรียนปีละไม่น้อยกว่า 1,200 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละไม่น้อยกว่า 6 ชั่วโมง กระทรวงศึกษาธิการ (2545 ข. หน้า 4-7)

ตาราง 1 โครงสร้างหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

ช่วงชั้น	การศึกษาขั้นพื้นฐาน			
	ช่วงชั้นที่ 1	ช่วงชั้นที่ 2	ช่วงชั้นที่ 3	ช่วงชั้นที่ 4
กลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม				
ภาษาไทย	●	●	●	●
คณิตศาสตร์	●	●	●	●
วิทยาศาสตร์	●	●	●	●
สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	●	●	●	●
สุขศึกษาและพลศึกษา	■	■	■	■
ศิลปะ	■	■	■	■
การทำงานพื้นฐานอาชีพและเทคโนโลยี	■	■	■	■
ภาษาต่างประเทศ	■	■	■	■
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	▲	▲	▲	▲
เวลาเรียน	ประมาณปีละ 800-1,000 ชม.	ประมาณปีละ 800-1,000 ชม.	ประมาณปีละ 1,000-1,200 ชม.	ไม่น้อยกว่าปีละ 1,200 ชม.

- หมายเหตุ
- สาระการเรียนรู้ที่สถานศึกษาต้องใช้เป็นหลักเพื่อสร้างพื้นฐานการคิด การเรียนรู้ และการแก้ปัญหา
 - สาระการเรียนรู้ที่เสริมสร้างความเป็นมนุษย์ และศักยภาพพื้นฐานในการคิด และการทำงาน
 - ▲ กิจกรรมที่เสริมสร้างการเรียนรู้นอกจากสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม และ การพัฒนาคนตามศักยภาพ กระทรวงศึกษาธิการ (2545 ข, หน้า 8)

การที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดคุณภาพได้ตามความคาดหวังดังกล่าว หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดองค์ความรู้ กระบวนการเรียนรู้และคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ผู้เรียนพึงมีเมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี ในช่วงชั้นที่ 3 ดังนี้

ช่วงชั้นที่ 3 (จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3)

1. เข้าใจภาษาอ่านและใช้ภาษาต่างประเทศ แลกเปลี่ยน นำเสนอข้อมูล ข่าวสาร สร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล แสดงความรู้สึกนึกคิด และความคิดรวบยอด โดยใช้น้ำเสียง ท่าทางในรูปแบบที่เหมาะสมกับบุคคลและกาลเทศะ
 2. มีทักษะในการใช้ภาษาต่างประเทศในการฟัง-พูด-อ่าน-เขียน ในหัวข้อเรื่องเกี่ยวกับตนเอง ครอบครัว โรงเรียน สิ่งแวดล้อม อาหาร เครื่องดื่ม ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เวลาว่าง และสวัสดิการ การซื้อขาย ลมฟ้าอากาศ การศึกษาและอาชีพ การเดินทาง ท้องเที่ยว การบริการ สถานที่ ภาษา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ภายในวงคำศัพท์ ประมาณ 2,100-2,250 คำ (คำศัพท์ที่เป็นนามธรรมมากขึ้น)
 3. ใช้ประโยคผสม(Compound Sentence)และประโยคซับซ้อน (complex sentence) สื่อความหมายตามบริบทต่างๆ ในการสนทนาทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ
 4. อ่าน เขียน ข้อความที่เป็นความเรียงและไม่เป็นความเรียง ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ที่มีตัวเชื่อมข้อความ (discourse markers)
 5. มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางภาษาและชีวิตความเป็นอยู่ของเจ้าของภาษาตามบริบทของข้อความที่พบในแต่ละระดับชั้น
 6. มีความรู้ความสามารถในการใช้ภาษาต่างประเทศ สืบค้นข้อมูลความรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ ที่เรียนตามความสนใจและตามระดับชั้น
 7. ฝึกฝนการใช้ภาษาต่างประเทศทั้งในและนอกโรงเรียน เพื่อการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมอย่างต่อเนื่อง หาคความเพลิดเพลินและเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ
- สาระและขอบข่ายกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ**
- สาระของกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ หมายถึง องค์ความรู้ที่เป็นสากล สำหรับผู้เรียนภาษาต่างประเทศ ประกอบด้วย สาระด้านภาษาเพื่อการสื่อสาร ภาษาและ

วัฒนธรรม ภาษาด้วยความสัมพันธ์กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น และภาษาด้วยความสัมพันธ์กับชุมชนและโลก

สาระที่ 1 ภาษาเพื่อการสื่อสาร (communication)

หมายถึง การใช้ภาษาต่างประเทศ เพื่อทำความเข้าใจ แลกเปลี่ยน นำเสนอข้อมูล ข่าวสาร แสดงความคิดเห็น เจตคติ อารมณ์ และความรู้สึกในเรื่องต่างๆ ทั้งที่เป็นภาษาพูด และภาษาเขียน

สาระที่ 2 ภาษาและวัฒนธรรม (cultures)

หมายถึง ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ พฤติกรรมทางสังคม ค่านิยม และความเชื่อที่แสดงออกทางภาษา

สาระที่ 3 ภาษาด้วยความสัมพันธ์กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น (connections)

หมายถึง ความสามารถในการใช้ภาษาต่างประเทศในการแสวงหาความรู้ที่สัมพันธ์กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น

สาระที่ 4 ภาษาด้วยความสัมพันธ์กับชุมชนและโลก (communities)

หมายถึง ความสามารถในการใช้ภาษาต่างประเทศภายในชุมชน และเป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพและการเรียนรู้ตลอดชีวิต

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นเป็นผลการเรียนรู้ที่ต้องการหรือคาดหวังให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนหลังจากที่ได้ผ่านกระบวนการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศในแต่ละช่วงชั้น นั่นคือ เมื่อจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดไว้เฉพาะมาตรฐานการเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนทุกคนเท่านั้น สำหรับมาตรฐานการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ ตลอดจนมาตรฐานการเรียนรู้ที่เข้มข้นตามความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียน ให้สถานศึกษาเพิ่มเติมได้

หลักการและแนวคิดที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวภายในประเทศไทยได้เจริญรุดหน้าตามลำดับ นับตั้งแต่ได้มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อเสริมและกระตุ้นการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ เป็นผลให้เกิดรายได้หมุนเวียนมีมูลค่านับแสนล้านบาท ซึ่งส่งผลดีต่อเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ แต่ในด้านตรงข้ามการเติบโตของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว กลับทำให้สภาพแวดล้อมในแหล่งการท่องเที่ยวลดถอยลง การจัดการการท่องเที่ยวโดยทั่วไปมักประสบปัญหาที่สวนทางกันระหว่างการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสังคมกับการพัฒนาอยู่เสมอ

ความหมายของการท่องเที่ยวและความสำคัญของการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวเป็นการนันทนาการรูปแบบหนึ่งที่เกิดขึ้นระหว่างเวลาว่างที่มีการเดินทางเข้ามาเกี่ยวข้อง โดยเป็นการเดินทางจากที่หนึ่งที่มีจุดหมายปลายทางไปยังอีกที่หนึ่งถือเป็นแหล่งท่องเที่ยว เพื่อเปลี่ยนบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม โดยมีแรงกระตุ้นจากความต้องการในด้านกายภาพ ด้านวัฒนธรรม ด้านการปฏิสัมพันธ์ และด้านสถานะหรือเกียรติคุณ (R.W. Mc Intosh, 1972) ในพจนานุกรมเว็บสเตอร์ (Webster Dictionary) ได้ให้ความหมายว่า "Tourism (n) 1) The practice of traveling for recreation 2) The guidance or management of tourist 3) a: the promotion or encouragement of touring b: the accommodation of tourists" ซึ่งจะเห็นได้ว่าการท่องเที่ยวเป็นคำที่ครอบคลุมทั่วทั้งกระบวนการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2533, หน้า 19) ได้กล่าวถึงความหมายของการท่องเที่ยวไว้ว่า หมายถึง การเดินทางเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ เพื่อการติดต่อทางธุรกิจ ตลอดจนการเยี่ยมเยียนญาติมิตร

เบญจมาศ อุทกศิริ (2550, ธันวาคม 14) กล่าวถึงความหมายของการท่องเที่ยวว่า หมายถึง การเดินทางของคนจากที่แห่งหนึ่งไปยังอีกแห่งหนึ่ง เป็นการชั่วคราว โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อการพักผ่อน หรือหาความรู้ ซึ่งครอบคลุมถึงการเดินทางเพื่อธุรกิจที่ผู้เดินทางยังมีได้ตั้งหลักแหล่งถาวร และไม่ได้รับรายได้เพื่อยังชีพจากเจ้าของถิ่นปลายทางโดยการท่องเที่ยว ยังเป็นผลรวมของประสบการณ์พิเศษกับสัมพันธภาพซึ่งเกิดจากการเดินทางและการพักผ่อน ต่างถิ่นเป็นการชั่วคราว โดยมีได้ประกอบอาชีพ

จากการที่นักการศึกษาได้กล่าวมานั้น สรุปได้ว่า การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว เป็นการเดินทางด้วยวัตถุประสงค์ใดๆก็ตามที่ไม่ใช่ประกอบอาชีพหรือหารายได้ การเดินทางมาเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ เพื่อเยี่ยมญาติมิตรเพื่อเล่นกีฬา เพื่อการประชุมสัมมนาและตลอดจนเพื่อติดต่อธุรกิจ

ความสำคัญของการท่องเที่ยวต่อเศรษฐกิจของประเทศ (วัดพระพุทธราย, 2550, ธันวาคม, 14)

1. ก่อให้เกิดรายได้เป็นเงินตราต่างประเทศเข้าประเทศเป็นจำนวนมาก
2. รายได้จากการท่องเที่ยวจะมีผลทวีคูณ ในการสร้างรายได้หมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น
3. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการหมุนเวียนและการกระจายรายได้ไปสู่ภูมิภาค
4. การท่องเที่ยวกระตุ้นให้เกิดผลดีในรูปการผลิตสินค้าพื้นเมือง สินค้าของที่ระลึก ตลอดจนบริการในท้องถิ่น

5. การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่ไม่สิ้นเปลืองวัตถุดิบ ผลผลิตขายได้ตลอดเวลาการท่องเที่ยวก่อให้เกิดการสร้างงาน สร้างอาชีพทั้งทางตรงและทางอ้อม ลดการว่างงาน ประชากรมีรายได้เพิ่มขึ้น

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการท่องเที่ยว (วัดพระพุทธฉาย, 2550, ธันวาคม, 14)

ปัจจัยภายใน

1. ทรัพยากรการท่องเที่ยว

ประเทศไทยอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรการท่องเที่ยวซึ่งหมายถึงสถานที่ท่องเที่ยว กิจกรรม และวัฒนธรรม ประเพณี ที่สะท้อนให้เห็นถึงอารยธรรมท้องถิ่นที่มีลักษณะเด่น 3 ประการ คือ

1.1 ประเภทธรรมชาติ มีความสวยงามตามธรรมชาติ เช่น ภูเขา น้ำตก ถ้ำ เขตรักษาพันธุ์สัตว์อุทยานแห่งชาติ

1.2 ประเภทประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุสถาน และศาสนา ได้แก่ โบราณสถาน พิพิธภัณฑสถาน ศาสนาสถาน

1.3 ประเภทศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และกิจกรรม รูปแบบในลักษณะพิธี งานประเพณี ความเป็นอยู่ วิถีชีวิต

2. ความปลอดภัย นักท่องเที่ยวจะคำนึงถึงความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน เป็นสำคัญ

3. โครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวกหลัก เช่น ถนน สะพาน สนามบิน สถานี รถโดยสาร ไฟฟ้า ประปา ระบบสื่อสารที่ทันสมัย

4. สิ่งอำนวยความสะดวก เช่น การคมนาคม พิธีการ เข้าเมืองและบริการข่าวสาร ที่พัก ร้านอาหาร บริการนำเที่ยว

5. สินค้าของที่ระลึก ต้องมีการควบคุมคุณภาพ กำหนดราคา ส่งเสริมการใช้วัสดุพื้นบ้าน การออกแบบที่มีเอกลักษณ์ การบรรจุหีบห่อที่สวยงาม

6. การโฆษณา การเผยแพร่และการประชาสัมพันธ์

7. ภาพลักษณ์ของประเทศ ประเทศไทยอุดมด้วยมรดกทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม

ปัจจัยภายนอก

1. สภาวะเศรษฐกิจและการเมืองของโลก สภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ การเดินทางท่องเที่ยวจะย่อนตัวลง

2. ความนิยมในการท่องเที่ยว

การขยายเส้นทางคมนาคม เช่น ท่าอากาศยานเครื่องบิน ส่งผลให้เกิดความสะดวก รวดเร็ว ปลอดภัยและประหยัด

การเปลี่ยนแปลงนโยบายทางการเมือง การท่องเที่ยวจึงมีบทบาทมีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของพี่น้องประชาชน (วัดพระพุทธฉาย, 2550, ธันวาคม 14)

การพัฒนาการท่องเที่ยว

1. สำรวจ ค้นหา สถานที่ และค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรการท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวของชุมชน รวบรวมข้อมูล เส้นทาง ประวัติ ความสำคัญ เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์วางแผนพัฒนาปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยว สร้างจิตสำนึกทำแผนพัฒนาทุกด้าน การอนุรักษ์ การป้องกันทรัพยากรการท่องเที่ยว และสิ่งแวดล้อม การส่งเสริมด้านนันทนาการ ตามแหล่งท่องเที่ยว และการบริหารพัฒนาบุคลากร

จัดให้มีการดูแลรักษาความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยว วางระบบในการดูแลรักษา ความปลอดภัยในชีวิต ทรัพย์สินและสุขภาพอนามัย โดยเฉพาะที่พัก อาหาร และเครื่องดื่ม การบริการและการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ดูแลบริการสาธารณะทุกด้าน รวมทั้งระบบการเก็บ หรือทำลายขยะ การบำบัดน้ำเสีย การจัดเก็บผลประโยชน์ การจัดทำของที่ระลึกชุมชน การจัด สิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว เช่น อาสาสมัครประจำท้องถิ่น ที่พักที่อาศัยของ นักท่องเที่ยว

การทำประชาสัมพันธ์และการตลาดการท่องเที่ยว เผยแพร่ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว ให้แก่ สาธารณชนผ่านสื่อต่างๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร จดหมาย แผ่นพับ ฯลฯ

การท่องเที่ยวเป็นกระบวนการทางสังคมและเศรษฐกิจที่มีองค์ประกอบหลัก 3 ด้าน คือ ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว (tourism resource) บริการท่องเที่ยว (tourism service) และตลาดการท่องเที่ยว (tourism market or tourism) แต่ละองค์ประกอบมีองค์ประกอบย่อยๆ ที่มีความสัมพันธ์กันเป็นเหตุและผลซึ่งกันและกัน ความแตกต่างของแต่ละรูปแบบ การท่องเที่ยว จึงอยู่ที่ความแตกต่างในองค์ประกอบย่อย และความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นนั่นเอง

ความสัมพันธ์ระหว่างระบบย่อยทั้ง 3 เกิดขึ้นเมื่อนักท่องเที่ยวได้ไปใช้ประโยชน์จาก ทรัพยากรการท่องเที่ยวเพื่อนันทนาการหรือทัศนศึกษา ซึ่งอาจเป็นการใช้ประโยชน์โดยตรง และจากบริการที่เกี่ยวข้อง โดยปกติทรัพยากรการท่องเที่ยวเป็นทรัพยากรที่ใช้ไม่มีวันหมด เพราะรูปแบบการใช้มักเป็นการสัมผัสแต่ภายนอกโดยไม่มีการเคลื่อนย้ายทรัพยากรใด ๆ หรือ อาจมีการชดเชยได้อยู่ตลอดเวลา อย่างไรก็ตาม ในการท่องเที่ยวที่เป็นจริงนั้น การใช้ประโยชน์ของทรัพยากรมักมีการแปรรูปทรัพยากรและอาจไม่มีการคำนึงถึงการสูญเสีย หรือ ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับระบบย่อยต่าง ๆ รวมทั้งผลต่อสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ ในทางกลับกัน สิ่งแวดล้อมที่เป็นระบบอื่น ๆ เช่น ระบบชุมชน ระบบอุตสาหกรรม ฯลฯ อาจมีผลกระทบมาสู่

ระบบท่องเที่ยวด้วย ดังนั้น การท่องเที่ยวที่ขาดระบบการจัดการที่ดีเข้ามาเกี่ยวข้อง จึงเป็นการท่องเที่ยวที่ไม่ประสบความสำเร็จได้เลย นอกจากองค์ประกอบภายในระบบแล้ว การท่องเที่ยวยังมีสิ่งแวดล้อมสำคัญที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์กันอีกหลายประการ เช่น สภาพกายภาพและระบบนิเวศ สิ่งแวดล้อม โครงสร้างพื้นฐาน เศรษฐกิจและการลงทุน สังคม และวัฒนธรรม องค์กรและกฎหมาย เป็นต้น

1. แหล่งท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวเป็นทรัพยากรที่สำคัญ จัดเป็นอุปทานการท่องเที่ยว (tourism supply)

สำหรับประเทศไทยนั้น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย โดยบริษัทหรือหน่วยงานที่ปรึกษาต่างๆ มักแบ่งแหล่งท่องเที่ยวออกเป็น 3 ประเภท คือ แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวประวัติศาสตร์โบราณคดี และแหล่งท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรม ส่วนแหล่งท่องเที่ยวที่ให้ความบันเทิงนั้น จัดเป็นส่วนหนึ่งในสถานบริการนักท่องเที่ยว

2. บริการท่องเที่ยว บริการที่รองรับการท่องเที่ยวเป็นอุปทานประเภทหนึ่ง ซึ่งไม่ได้เป็นจุดหมายปลายทางหลักของนักท่องเที่ยว ซึ่งในบางโอกาสเป็นดั่งดึงดูดใจได้เช่นกัน บริการท่องเที่ยวที่สำคัญได้แก่ ที่พัก อาหาร แหล่งจำหน่ายสินค้า แหล่งบันเทิง แหล่งกิจกรรมและบริการอื่น ๆ ทั้งนี้รวมถึงโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นอื่น ๆ ด้วย

3. ตลาดการท่องเที่ยว ตลาดการท่องเที่ยว เป็นการแสดงออกของอุปสงค์ (tourism demand) ซึ่งมีความปรารถนาในการท่องเที่ยวจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง เพื่อเข้าร่วมในกิจกรรมพักผ่อนหย่อนใจ และเพื่อกิจกรรมอื่นๆ (ปกติตลาดการท่องเที่ยวจะเน้นที่นักท่องเที่ยว) ซึ่งในกระบวนการจัดการได้หมายรวมถึงการส่งเสริมและพัฒนาการขาย และการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวด้วย ในประเทศไทยโดย การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้ให้คำจำกัดความที่เกี่ยวข้องบางส่วน ดังนี้

- ผู้มาเยือน (visitors) ผู้ที่จากถิ่นพำนักของตนเอง เพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง อาจพักค้างแรมหรือไม่ก็ได้ (เป็นผลรวมของนักท่องเที่ยวและทัศนอาจร)

- นักท่องเที่ยว (tourist) คือผู้เดินทางมายังพื้นที่หนึ่งโดยมีวัตถุประสงค์ต่างๆ ที่ไม่ใช่เป็นการไปทำงานประจำ การศึกษา และไม่ใช่คนท้องถิ่นที่มีภูมิลำเนาหรือทำงานประจำหรือศึกษาอยู่ในพื้นที่นั้น ผู้เดินทางนี้จะต้องพักค้างแรมอย่างน้อย 1 คืน (แต่ไม่เกิน 90 วัน) วัตถุประสงค์ในการเดินทางอาจเพื่อใช้เวลาว่าง (การนันทนาการ การพักผ่อนวันหยุด การรักษาสุขภาพ การศึกษา – เรียนรู้ การศาสนา และการกีฬา) ธุรกิจ เยี่ยมญาติ การปฏิบัติหน้าที่ และการประชุม เป็นต้น

- นักทัศนอาจร (excursionist) คือ ผู้เดินทางโดยไม่ได้พักค้างคืน

- การท่องเที่ยวภายในประเทศ (domestic tourism) คือ การเดินทางของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ จากจังหวัดหนึ่งไปอีกจังหวัดหนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์ต่างๆ ที่ไม่ใช่การไปทำงานประจำ การศึกษา และต้องไม่ใช่คนท้องถิ่นที่มีภูมิลำเนาหรือทำงานประจำหรือศึกษาอยู่จังหวัดที่เดินทางไป

- ค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว (tourist consumption expenditures) คือ ค่าใช้จ่ายสำหรับสินค้าและบริการ ที่จ่ายโดยนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ (international tourists) ระหว่างการพำนักอยู่ในประเทศไทย ไม่รวมค่าโดยสารระหว่างประเทศ

- รายได้จากการท่องเที่ยว (tourism revenues) คือ รายได้ที่ประเทศไทยได้รับ ทั้งทางตรงและทางอ้อม ในรูปของเงินตราต่างประเทศ ที่นักท่องเที่ยวจากต่างประเทศจ่ายเป็นสินค้าและบริการ ไม่รวมค่าโดยสารระหว่างประเทศ

การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่ขึ้นต่อคุณภาพของมนุษย์ ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ซึ่งไม่สามารถแยกตัวออกจากการพัฒนาทางเศรษฐกิจอื่น ๆ กระบวนการการท่องเที่ยวได้พัฒนาจนเกิดเป็นสาขาที่สำคัญสาขาหนึ่งในระบบเศรษฐกิจที่มีผู้ซื้อและผู้ขาย (ให้บริการ) จนขยายตัวเป็นอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว (tourism industry) ที่ก่อให้เกิดรายได้ที่สำคัญของประเทศ ในช่วงที่เกิดวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจหลายครั้ง อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวแม้ได้รับผลกระทบ แต่มักเป็นอุตสาหกรรมที่ฟื้นตัวได้เร็ว และสามารถทดแทนภาวะชะงักงันทางเศรษฐกิจได้ดี ซึ่งการท่องเที่ยวนั้นมีองค์ประกอบหลักรวม 3 ด้านด้วยกัน คือ แหล่งท่องเที่ยว การบริการท่องเที่ยว และตลาดการท่องเที่ยว ซึ่งมีความสำคัญต่อการพัฒนาหลักสูตรท่องเที่ยวเมืองแก่งคอยเป็นอย่างยิ่ง

การพัฒนาการท่องเที่ยว รูปแบบและการจัดการ

การดำเนินการท่องเที่ยวได้มีการพัฒนาทั้งในด้านของรูปแบบและกระบวนการจัดการท่องเที่ยวมาอย่างต่อเนื่อง ดังที่กล่าวไว้แล้วในข้างต้น ซึ่งการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2540, หน้า 1-4) ได้ขยายความและให้ความหมายของคำว่า “การพัฒนาการท่องเที่ยว” ไว้ดังนี้ คือ การพัฒนาการท่องเที่ยว หมายถึง การดำเนินงานที่จะให้การท่องเที่ยวเป็นไปในทิศทางที่จะก่อให้เกิดความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว รักษาทรัพยากรให้คงอยู่เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว และพัฒนาให้เกิดการขยายตัวของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งอาจแบ่งได้เป็น การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การพัฒนาบริการการท่องเที่ยว และการส่งเสริมการท่องเที่ยว

การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยทั่วไปในประเทศไทยได้กำหนดวัตถุประสงค์ เพื่อ

1. ช่วยแก้ไขการขาดดุลการชำระเงิน
2. ให้การท่องเที่ยวเป็นฐานเศรษฐกิจในส่วนภูมิภาค ที่จะกระตุ้นให้เกิดการลงทุนในอุตสาหกรรมและพาณิชย์กรรมที่ต่อเนื่อง เป็นแหล่งสร้างงาน กระจายรายได้ และความเจริญไปสู่ส่วนภูมิภาค

3. เพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี โบราณสถานทางประวัติศาสตร์ อันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาทางสังคม

การดำเนินงานการพัฒนาการท่องเที่ยว มุ่งเน้นไปที่การพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยวควบคู่ไปกับการชกแจง แนะนำ และควบคุมพฤติกรรมนักท่องเที่ยว ให้ประสานกลมกลืนกัน หากในแหล่งท่องเที่ยวใด การพัฒนาขาดความสมดุลระหว่างองค์ประกอบทั้ง 2 ส่วนแล้ว ย่อมก่อให้เกิดผลกระทบต่อการท่องเที่ยวได้

การพัฒนาการท่องเที่ยวอาจดำเนินการโดยอิสระ แบบแก้ปัญหาเฉพาะหน้า แบบมีแผนเฉพาะตัว และแบบมีแผนผสมผสานเชื่อมโยงกันในระดับที่กว้างขึ้นก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับขนาดและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว ปริมาณและรูปแบบการท่องเที่ยว ลักษณะขององค์กรที่รับผิดชอบและผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อระบบสังคม สิ่งสำคัญที่ประกันความสำเร็จของการพัฒนาการท่องเที่ยว และการกระจาย / รวมตัวของผลประโยชน์จากการพัฒนา

การกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเป็นมาตรการหนึ่งของการพัฒนาการท่องเที่ยวและการร่วมมืออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมการท่องเที่ยวของประเทศ เป็นการกำหนดแนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวภายใต้แผนแม่บทการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศไทย

ประเทศไทยมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องเนื่องกับรากฐานของวิถีชีวิตของประชาชนเป็นหลัก ได้แก่ ทรัพยากรธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ โบราณคดี ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมการจัดการท่องเที่ยวของประเทศที่แท้จริง ได้แบ่งรูปแบบในอดีตถึงปัจจุบันไว้ชัดเจนเป็นการท่องเที่ยวธรรมชาติ และการท่องเที่ยววัฒนธรรม (รวมประวัติศาสตร์และโบราณคดี) ต่อมาในระยะหลัง ไม่มีแนวทางที่ต้องการให้การท่องเที่ยวคำนึงถึงความต้องการในการอนุรักษ์ หรือการรักษาวัฒนธรรมชุมชนให้มากขึ้น

ประเภทของการท่องเที่ยว แบ่งออกเป็น 4 ประเภทคือ

1. การท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ เป็นการท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ ความสนุกสนาน ความชื่นชมในแหล่งธรรมชาติเป็นหลัก จัดเป็นการท่องเที่ยวธรรมชาติ (natural tourism)
2. การท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นเสนอลักษณะทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ โบราณคดี และสถานที่ต่างๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้นและเกี่ยวเนื่องกับความเป็นอยู่ของสังคม เป็นการท่องเที่ยวในเชิงการให้ความรู้และความภาคภูมิใจ เป็นการท่องเที่ยววัฒนธรรม (cultural tourism)
3. การท่องเที่ยวที่สนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและความพึงพอใจในการพักผ่อนสนุกสนาน รื่นเริง บันเทิงใจ ที่มุ่งเน้นการได้รับบริการที่เหมาะสม เป็นการท่องเที่ยวแบบบันเทิงและการกีฬา (sport and entertainment tourism)

4. การเดินทางที่มีวัตถุประสงค์ เพื่อการประชุมสัมมนา การติดต่อทางธุรกิจ ซึ่งอาจมีหรือไม่มีการศึกษาควบคู่กัน และการทัศนศึกษารวมอยู่ด้วยก็ได้ ถูกจัดให้เป็นการท่องเที่ยวประเภทหนึ่งเรียกว่า การท่องเที่ยวเพื่อการประชุมและสัมมนา (business and convention tourism)

การท่องเที่ยวทั้ง 4 ประเภท อาจแบ่งระดับกิจกรรมของการท่องเที่ยวได้ 4 รูปแบบ ที่ต้องการการจัดการแตกต่างกัน คือ

1. การท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการอนุรักษ์รักษาทรัพยากรให้คงไว้นานที่สุด ครอบคลุมทรัพยากรทุกประเภท เช่น ธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ โบราณคดี วัฒนธรรม รวมทั้งวิถีชีวิตของมนุษย์ การท่องเที่ยวเหล่านี้ จัดเป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (conservation tourism) และการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (historical tourism) ทั้งหมด

2. การท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการศึกษาในแหล่งธรรมชาติเพื่อการรักษาระบบนิเวศ โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นมากเป็นพิเศษ ทั้งนี้ เป็นส่วนหนึ่งหรือบางส่วนของ การท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ แหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่ให้ความสำคัญต่อระบบนิเวศของพื้นที่นั้น ๆ จัดเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (ecotourism)

3. การท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการนันทนาการ การพักผ่อนหย่อนใจ การทัศนศึกษา การประชุมสัมมนา การติดต่อธุรกิจ ที่ให้ความสำคัญในการตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวเป็นหลัก เป็นการท่องเที่ยวนันทนาการ ประชุม และสัมมนา (recreation and convention tourism)

4. การท่องเที่ยวที่ขัดต่อศีลธรรม จริยธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณี ซึ่งยังคงมีแอบแฝงอยู่ในทุกส่วนหรือมีการพัฒนาอย่างถูกกฎหมายในบางพื้นที่ เช่น การท่องเที่ยวทางเพศ (sex tour) คาสีโน (casino) และเกมกีฬาบางประเภท เป็นการท่องเที่ยวที่ขัดต่อศีลธรรม (immorality tourism)

การจัดการการท่องเที่ยวทุกประเภท ต้องคำนึงถึงการรักษาสังแวดล้อม การสงวนรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยว และการได้ประโยชน์ตอบแทนอย่างสมดุลและเหมาะสม จึงจะจัดว่าเป็นการท่องเที่ยวอย่างสมบูรณ์

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 – 2554) และนโยบายการท่องเที่ยว (2551, มกราคม 12)

เพื่อให้สอดคล้องกับกระแสการเปลี่ยนแปลงในสังคม ผู้สังคมควมรู้อย่างมีคุณภาพ ส่งเสริมการเรียนรู้คู่คุณธรรม เร่งแก้ไขปัญหายาเสพติดและคนจรจัดทั่วประเทศ สนับสนุนอุปกรณ์และเทคโนโลยี พัฒนาการศึกษให้เกิดความเท่าเทียมกัน จัดให้มีโรงเรียนต้นแบบทางการศึกษา ปฐมวัย ส่งเสริมสนับสนุนให้เด็กและเยาวชน มีความสามารถในการใช้ภาษาต่างประเทศในการติดต่อสื่อสาร โดยเน้นฝึกอบรม และเผยแพร่ความรู้ด้านภาษาต่างประเทศที่เยาวชนให้ความ

5. ส่งเสริมการเดินทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านโดยการทำการตลาดร่วมกัน เพื่อกระตุ้นให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยวทั้งภายในภูมิภาคและภายนอกภูมิภาค อันจะนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ได้มาตรฐานร่วมกันอย่างเป็นระบบ และช่วยเพิ่มความสามารถทางการแข่งขันของภูมิภาคนี้ในตลาดท่องเที่ยวโลก

6. มุ่งพัฒนาองค์กร ระบบบริหารจัดการ และเสริมสร้างบุคลากรให้มีทักษะและขีดความสามารถทางการตลาดท่องเที่ยว เพื่อให้เป็นองค์กรแห่งการขับเคลื่อน (driving force) ที่มีประสิทธิภาพในการดำเนินงาน และมีศักยภาพทางการแข่งขันระดับนานาชาติภายใต้หลักธรรมาภิบาล รวมทั้งพัฒนาความเข้มแข็งขององค์กรในบทบาทเชิงวิชาการและองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการค้า

7. พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการท่องเที่ยว (e - tourism) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ประเทศไทย และเสริมสร้างศักยภาพในการส่งเสริมการตลาดผ่านสื่อสารสนเทศ

8. ส่งเสริมการอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว โดยประสานความร่วมมือและแก้ไขปัญหาก็ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว กับหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน

ดังนั้น จึงสรุปนโยบายการท่องเที่ยวและการส่งเสริมการท่องเที่ยวปี 2550 – 2554 ที่คณะกรรมการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้กล่าวไว้ จำนวน 8 ประการ คือ ส่งเสริมให้การท่องเที่ยวมีบทบาทในการช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน และเป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ ก่อให้เกิดการสร้างงานและเพิ่มรายได้ให้กับประเทศ ส่งเสริมให้การท่องเที่ยวของประเทศไทยเติบโตอย่างยั่งยืน โดยเน้นการขยายฐานตลาดนักท่องเที่ยวคุณภาพ ทำให้เกิดความรักและภาคภูมิใจในเอกลักษณ์วัฒนธรรมไทย เน้นการท่องเที่ยวให้กระจายตัวสู่แหล่งท่องเที่ยวรองมากขึ้น การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ได้มาตรฐานอย่างเป็นระบบ เพื่อเพิ่มความสามารถทางการแข่งขันของภูมิภาคนี้ในตลาดท่องเที่ยวโลก มุ่งพัฒนาองค์กร ระบบบริหารจัดการ และเสริมสร้างบุคลากรให้มีทักษะและขีดความสามารถทางการตลาดท่องเที่ยว มีการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการท่องเที่ยว (e - Tourism) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ประเทศไทย ส่งเสริมการอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยว (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2551, มกราคม, 20)

นโยบายและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการท่องเที่ยวโดยตรง ได้มีการกำหนดนโยบายหลักในการปฏิบัติงานของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเองไว้อย่างชัดเจนและประกาศอย่างเป็นทางการ ดำเนินนโยบายหลักทั้ง 8 ประการ ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย มีดังนี้ คือ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2538, หน้า 8-9)

1. ส่งเสริม ชักจูงให้นักท่องเที่ยวจากต่างประเทศเดินทางมาสู่ประเทศไทยให้ได้มีรายได้เป็นเงินตราต่างประเทศเข้าเพิ่มพูนเศรษฐกิจส่วนรวมโดยริบถ้วน

2. ขยายแหล่งท่องเที่ยวให้กระจายไปในท้องถิ่น เพื่อเป็นการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวให้ถึงประชาชนในทุกภูมิภาค
3. อนุรักษ์และฟื้นฟูสมบัติวัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมเพื่อให้คงความเป็นเอกลักษณ์ของไทยไว้ด้วยดีที่สุด
4. พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการด้านการท่องเที่ยวให้มีมาตรฐานที่ดี เพื่อสร้างความประทับใจให้แก่นักท่องเที่ยวที่มาเยือนให้มากขึ้น
5. เพิ่มความปลอดภัยให้แก่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศให้สามารถเดินทางไปสู่จุดหมายปลายทางต่างๆ ในประเทศด้วยความมั่นใจในความปลอดภัยของร่างกาย และทรัพย์สินของตนและหมู่คณะ
6. ส่งเสริมการท่องเที่ยวของคนไทยภายในประเทศ โดยเฉพาะกลุ่มผู้มีรายได้น้อย และเยาวชน เพื่อเป็นการเพิ่มสวัสดิการด้านการท่องเที่ยวแก่คนไทย
7. เสริมกำลังคนที่เป็นคนไทยเขาทำงานในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวให้มากที่สุด
8. ส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น

จากนโยบายทั้ง 8 ประการดังกล่าว จะพบว่าเป็นนโยบายที่มุ่งเน้นให้การท่องเที่ยวมีพัฒนาการที่ยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งนโยบายข้อ 2, 3 และ 8 คือ นโยบายที่มุ่งเน้นให้มีการประสานความเจริญทางเศรษฐกิจกับการสงวนรักษาและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติไว้ โดยยินยอมให้ใช้ประโยชน์แต่พอควร เพื่อรักษาไว้ซึ่งเอกลักษณ์และทรัพยากรเพื่อคนรุ่นต่อไป นั่นก็แสดงว่าการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้เน้นเรื่องการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมและประชากรท้องถิ่นมานานแล้ว และต่อมาในช่วงปี พ.ศ. 2538 - 2539 จึงได้มีการกำหนดนโยบายเพื่อใช้กำกับทิศทางและวางรูปและการปฏิบัติงานด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งเป็นนโยบายเฉพาะกิจขึ้นดังนี้ คือ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2538, หน้า 19)

1. ส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวทั้งด้านธรรมชาติ แหล่งประวัติศาสตร์ โบราณคดี และวัฒนธรรม โดยมุ่งเน้นให้เกิดคุณภาพ มีระบบการสื่อความหมายที่ดีและคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว
2. ประสานงานให้เกิดความร่วมมือระหว่างทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง มุ่งเน้นที่การสร้าง ความรับผิดชอบต่อระบบนิเวศโดยต้องเป็นการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายหรือไม่ก่อให้เกิดความเสื่อมโทรม
3. สร้างสำนึกด้านการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นให้เกิดวิถีทางแห่งการอนุรักษ์ การคืนประโยชน์สู่ระบบนิเวศ

4. แผนและปรับปรุงกฎระเบียบองค์กร การจัดการด้านการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพ เกิดการประสานงานและเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน ระหว่างภาครัฐภาคเอกชน และประชาชน ท้องถิ่น

5. ส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมและได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว ทั้งทางตรงและทางอ้อม

ต่อมาการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้ให้สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี แห่งประเทศไทย (วท.) ดำเนินการศึกษาโครงการการดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบาย การท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ สำหรับเป็นกรอบและแนวทางการจัดการการพัฒนาและ การให้บริการแก่องค์กรต่างๆ (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2540, หน้า ก.) ซึ่งนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สถาบันวิจัยและเทคโนโลยีแห่งประเทศไทยศึกษา นั้น เป็นนโยบายเชิงกลยุทธ์ที่มีที่มาจากนโยบาย กฎหมาย และแผนพัฒนาของชาติ ด้านต่างๆ เช่น นโยบายด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากร นโยบายด้านการจัดการป่าไม้ นโยบายด้านการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน นโยบายพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่ยั่งยืน โดยมี แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 เป็นกรอบการพัฒนาในปัจจุบัน นโยบาย การท่องเที่ยวเชิงนิเวศซึ่งถือเป็นนโยบายหลักแห่งชาติมีดังนี้ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2551, มกราคม 20)

นโยบายด้านการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม

1. กำหนดกรอบการพัฒนาการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว โดยมีมาตรฐาน ที่ชัดเจนให้ยกเลิกการท่องเที่ยวในพื้นที่เปราะบาง สนับสนุนการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่มีศักยภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การกำหนดพื้นที่เหมาะสมในเขตอนุรักษ์

2. สนับสนุนการพัฒนาพื้นที่ธรรมชาติและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศนอกเขต อุทยานแห่งชาติ พื้นที่เอกชนและเขตชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

3. วางแผนการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมให้แหล่งท่องเที่ยว เชิงนิเวศตามขอบของขีดความสามารถที่รองรับได้ โดยการกำหนดเขตพื้นที่ท่องเที่ยว เขตสงวนเพื่อการศึกษาและรักษาสิ่งแวดล้อม เขตกันชน และเขตฟื้นฟู

4. สนับสนุนการพัฒนากลุ่มแหล่งท่องเที่ยว และโครงข่ายการท่องเที่ยวให้ท้องถิ่น ระดับกลุ่มพื้นที่ให้มีความเชื่อมโยงและสนับสนุนซึ่งกันและกัน โดยให้มีการกระจายการพัฒนา แหล่งท่องเที่ยวในระดับที่สามารถทดแทนแหล่งท่องเที่ยวที่เกินขีดความสามารถในการรองรับได้

5. สนับสนุนการจัดระบบข้อมูลข่าวสารในการเดินทางเพื่อใช้ในการจัดการควบคุม ปริมาณนักท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับความสามารถในการรองรับของแต่ละพื้นที่ และการถ่ายเท นักท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับความสามารถในการรองรับของแต่ละพื้นที่ และการถ่ายเท นักท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงอย่างเป็นระบบ

6. กำหนดมาตรการการป้องกันและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เข้มงวดมากขึ้น และให้การสนับสนุนการประกอบการที่มีมาตรฐานถูกต้องเหมาะสม อย่างเป็นรูปธรรม

7. สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการควบคุม คุณภาพ ตรวจสอบและการจัดการมลพิษสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

8. สนับสนุนการเพิ่มขีดความสามารถของบุคลากรในการวางแผน และจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

จากนโยบายด้านการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม จะพบว่า ผู้วิจัยได้มุ่งเน้นหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องท่องเที่ยวเมืองแก่งคอย เป็นการจัดการในด้านของทรัพยากรการท่องเที่ยวในด้านของทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม โดยครอบคลุมไปถึงแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยมุ่งเน้นสร้างโครงข่ายการท่องเที่ยวระดับท้องถิ่น ซึ่งมุ่งให้คนในท้องถิ่นช่วยกันดูแลและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวของตน โดยมีการจัดระบบข้อมูลข่าวสารในการเดินทาง เพื่อใช้ในการจัดการการควบคุมปริมาณนักท่องเที่ยวให้สมดุลกับความสามารถในการรองรับของแต่ละพื้นที่รวมทั้งกำหนดมาตรการการป้องกันและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ท่องเที่ยวซึ่งจัดเป็นกลไกสำคัญในการเกิดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

นโยบายด้านการให้การศึกษาและสร้างจิตสำนึก (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2551, มกราคม 20)

1. กำกับ ควบคุม ดูแลการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ท่องเที่ยว โดยให้เป็นการศึกษาจากระบบโรงเรียน ที่ถือเอาการปฏิบัติในสนามเป็นบทเรียนของการศึกษา ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงผลกระทบของกิจกรรมที่มีต่อทรัพยากรสิ่งแวดล้อม

2. จัดให้มีการศึกษาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรในระบบโรงเรียน และสถาบันการศึกษาวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง โดยการมุ่งเน้นให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องด้วยการท่องเที่ยวและการจัดการท่องเที่ยวในทิศทางที่ยั่งยืน

3. สนับสนุนสื่อสารมวลชนและสื่อข้อมูลข่าวสารอื่นๆ ที่ส่งเสริมการศึกษาธรรมชาติและวัฒนธรรมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สำหรับใช้เป็นข้อมูลคู่มือและอุปกรณ์การเรียนรู้ของนักท่องเที่ยวตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้อง

4. สนับสนุนงบประมาณในการจัดสื่อความหมายธรรมชาติที่มีคุณภาพในแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ

5. ให้มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นของประชาชนในพื้นที่มาสื่อความกับนักท่องเที่ยว รวมทั้งสนับสนุนให้ประชาชนเป็นมัคคุเทศก์เฉพาะหรือมัคคุเทศก์ท้องถิ่น เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้อย่างแท้จริง และเป็นการกระจายรายได้ที่เหมาะสม

6. ขยายการให้การศึกษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้กับบุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เพื่อให้เกิดการถ่ายทอดและเรียนรู้ร่วมกัน ทั้งนี้ในระยะต้นให้มุ่งเน้นการพัฒนาความรู้และจิตสำนึกของบุคลากรในภาครัฐและเอกชน ซึ่งมีศักยภาพสูงและมีบทบาทในกระบวนการท่องเที่ยว

เมืองแก่งคอยจังหวัดสระบุรี

ประวัติความเป็นมา

แก่งคอย เป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดสระบุรี ในสมัยเมื่อยังไม่มีทางรถไฟสายภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แก่งคอยเป็นเมืองต้นทางที่จะเดินทางผ่านตงพญาไฟ (ตงพญาเย็น) ไปภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และเป็นปลายทางของการเดินทางมาจากภาคอีสาน

เดิมชื่อตำบลขอนแก่น ต่อมาเปลี่ยนเป็นแก่งคอย คำว่าแก่งคอย มาจากคำบอกเล่าสืบต่อๆ กันมาว่า ชื่อนี้ นำมาจากแก่งของแม่น้ำป่าสัก ซึ่งจะเห็นได้จากตอนเหนือวัดแก่งคอย ขึ้นไปเป็นแก่ง การไหลของน้ำผ่านโขดหินน้อยใหญ่และมีร่องน้ำอยู่เพียงเล็กน้อยเท่านั้น เรือสินค้าขึ้นล่องจะผ่านได้เพียงจำนวนลำเดียว จะขึ้นล่องพร้อมกันเกินหนึ่งลำไม่ได้ เพราะร่องน้ำแคบ ฉะนั้นจึงคอยให้เรือขึ้นเรือขี้นเรือขี้นเสียก่อน เรือล่องจึงจะล่องมาได้ เหตุผลอันนี้แหละจึงได้นำมาว่าแก่งคอย (ศูนย์วัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสระบุรี, มปป., หน้า 70-73)

ที่มาของคำว่าแก่งคอย

คำว่า "แก่งคอย" นี้เป็นภาษาไทยแท้ซึ่งมีความหมายของคำแยกออกเป็น 2 พยางค์ คือ คำว่า "แก่ง" และคำว่า "คอย"

คำว่า "แก่ง" นั้นได้มาจากสถานที่ที่มีหินขวางน้ำ ขยายความออกไปได้ว่าโขดหินที่โผล่ขึ้นขวางกระแสน้ำ ส่วน "คอย" หมายถึง รอหรือคอย ขยายความออกไปได้ว่าอาจจะเป็นการรอหรือคอยมิตรสหาย รอพาหนะเดินทาง รวมความว่า "แก่งคอย" หมายถึง บริเวณโขดหินที่คนมานั่งรอคอยพาหนะที่จะขึ้นหรือล่องต่อไป (จิราพร เกษมรักษ์ และแสงดาว, 2545, หน้า 3)

สภาพทางภูมิศาสตร์ (ตำบลแก่งคอย, 2550, ตุลาคม, 7)

ที่ตั้งของที่ว่าการอำเภอ ตั้งอยู่ที่ถนนพระพัยพ หมู่ที่ - ตำบลแก่งคอย (เทศบาลตำบล) พื้นที่ 823 ตารางกิโลเมตร

อาณาเขต

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	อำเภอพัฒนานิคม	จังหวัด ลพบุรี
ทิศใต้	ติดต่อกับ	อำเภอบ้านนา	จังหวัด นครนายก

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ อำเภอแมวกเหล็ก จังหวัด สระบุรี

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ อำเภอเมือง จังหวัด สระบุรี

ศูนย์ราชการของอำเภอแก่งคอยตั้งอยู่ในเขตเทศบาลตำบลแก่งคอย มีถนนพระพายัพ และถนนมิตรภาพผ่านหน้าที่ว่าการอำเภอฯ

ลักษณะภูมิประเทศ

อำเภอแก่งคอย ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออก ของที่ตั้งศาลากลางจังหวัดสระบุรี ระยะทาง ห่างจากตัวจังหวัดประมาณ 14 กิโลเมตร และอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของ กรุงเทพมหานคร ระยะทางห่างจากเมืองหลวงประมาณ 120 กิโลเมตร พื้นที่มีทั้งที่ราบ ที่ราบลุ่ม และภูเขา พื้นที่โดยทั่วไปด้านทิศตะวันตก เป็นที่ราบ ราษฎรใช้พื้นที่ตามไหล่เขาและหุบเขา ประกอบอาชีพทำไร่ข้าวโพด มันสำปะหลัง เฉพาะที่ตั้งที่ว่าการอำเภอ คือในเขตเทศบาล ตำบลแก่งคอย เป็นที่ราบสูงโดยทั่วไปน้ำในฤดูฝนไหลหลากเต็มที ไม่สามารถท่วมถึงมี ลำแม่น้ำแควป่าสักไหลผ่าน มีห้วย หนอง คลอง บึงเล็กๆน้อยๆ หลายแห่ง แต่มักจะแห้งเหือดในฤดูแล้ง ไม่สามารถอำนวยความสะดวกแก่ชาวไร่ชาวนามากนัก พื้นที่ส่วนใหญ่ ยังต้องอาศัยธรรมชาติ คือน้ำฝนเป็นปัจจัยสำคัญ

สภาพดินฟ้าอากาศ

อากาศแยกได้เป็น 2 บริเวณคือ บริเวณที่ราบสูง ฤดูร้อนอากาศค่อนข้างร้อนจัด ฤดูหนาวอากาศค่อนข้างหนาว ฤดูฝนไม่สู้ถูกต้องตามฤดูกาล บริเวณเทือกเขา ฤดูร้อน อากาศค่อนข้างเย็น ฤดูหนาว อากาศหนาวเย็น ฤดูฝน ฝนตกต้องตามฤดูกาล

ลำน้ำที่สำคัญ

มีแม่น้ำป่าสัก ไหลผ่านบางตำบล เช่น ตำบลหินซ้อน ท่าคล้อ ท่าชุม บ้านธาตุ บ้านป่า สองคอน เคาปูน และศาลเดี่ยว การคมนาคมปัจจุบันนี้ไม่ค่อยนิยมกัน เพราะไม่มี เรือโดยสารและทางบางตอนเดินเขิน

ห้วย หนอง คลอง บึง อ่างเก็บน้ำ มีเนื้อที่รวมแล้ว ประมาณ 1,277 ตารางกิโลเมตร

ทรัพยากรธรรมชาติ

แร่ธาตุ หินอ่อน หินปูน (ทำปูนซีเมนต์ แร่ไฟโรฟิลไลต์)

ป่าไม้ ไม้ที่มีผู้ทำออกเป็นสินค้า มี ไม้ยาง ไม้เต็ง และไม้ตะเคียน

การคมนาคม

การคมนาคมระหว่างอำเภอ หรือกิ่งอำเภอกับจังหวัด

ทางบก

ถนนบดยาง

ก. ถนนสายมิตรภาพ ระยะทางจากจังหวัดถึงอำเภอ 13 กิโลเมตร

ข. ถนนสายแก่งคอย-บ้านนา ระยะทาง 40 กิโลเมตร

ค. รถไฟ สายตะวันออกเฉียงเหนือผ่านสภาพทาง หรือถนนนั้นไปมาสะดวก
ทางน้ำ มีลำแม่น้ำแควป่าสักไหลผ่าน

การติดต่อกับอำเภอ สามารถติดต่อได้หลายทาง

การคมนาคมภายในอำเภอกับตำบล ทางบก จากตัวอำเภอไปตำบลต่างๆ มีถนน
ดินลูกรังเกือบทุกแห่ง เข้าถึงได้ทุกๆตำบล ทางรถไฟ เริ่มจากชุมทางแก่งคอย ไปถึง
บางตำบลที่มีเส้นทางรถไฟสายแก่งคอย-บัวใหญ่ ผ่าน เช่น ไปตำบลทับกวาง ท่าคล้อ หินช้อน
ส่วนทางน้ำสามารถติดต่อได้เป็นบางตำบลเช่นกัน

การประกอบอาชีพและธุรกิจ

อาชีพหลัก ทำธุรกิจส่วนตัว ค้าขาย

จำนวนประชากรของตำบล

จำนวนประชากรทั้งสิ้น 12,104 คน เป็นชาย 5,947 คน เป็นหญิง 6,157 คน

สถานที่ท่องเที่ยวในอำเภอแก่งคอย

ผาเสด็จ

“ผาเสด็จ” เป็นนามภูเขาเทือกหนึ่ง และยังเป็นชื่อสถานีรถไฟเล็กๆ แห่งหนึ่ง
บนเส้นทางรถไฟสายตะวันออกเฉียงเหนือ (แก่งคอย-นครราชสีมา) อยู่ในท้องที่หมู่ที่ 5
บ้านซับบอน ตำบลทับกวาง อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี เทือกเขาที่ตั้งผาเสด็จนี้
มีทิวทัศน์สวยงามมากในฤดูฝน ซึ่งมองเห็นสุมทุมพุ่มไม้ใหญ่น้อยขึ้นเขียวชอุ่ม ร่มรื่น
ขึ้นเย็น นำไปเที่ยวท่องมองดูต้นไม้نانาพรรณ แย่งเสียดยอดสอกิ่งและปลายของมันขึ้นสู่
ท้องฟ้า นับได้ว่า เป็นที่แห่งหนึ่งที่หาเที่ยวได้ไม่ถ่างนัก

นอกจากนั้นยังเป็นผาที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 และ
สมเด็จพระบรมราชินีนาถเคยเสด็จมาเมื่อคราวสร้าง ทางรถไฟสายกรุงเทพฯ-นครราชสีมา
เมื่อ พ.ศ. 2438 ทั้งสองพระองค์ได้ทรงจารึกพระปรมาภิไธย จปร. ไว้ ณ หน้าผา แห่งนี้ ผา
อยู่ห่างจากตัวจังหวัดสระบุรีประมาณ 30 กิโลเมตร ไปตามถนนมิตรภาพประมาณ 25 กิโลเมตร
แล้วเลี้ยว ซ้ายตรงบริเวณโรงเรียนบ้านซับบอนไปตามถนนลูกรังอีกประมาณ 5 กิโลเมตร

ผาเสด็จมีประวัติความเป็นมาดังต่อไปนี้

เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2435 รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ รัชกาลที่ 5
แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ มีพระราชประสงค์จะสร้างทางรถไฟต่อจากสายกรุงเทพฯ-อยุธยา แยกที่
สถานีชุมทางบ้านภาชี ไปทิศตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อต่อไปที่โคราชหรือจังหวัดนครราชสีมา

ในสมัยที่กำลังลงมือสร้างทางรถไฟ ท้องที่ระหว่างแก่งคอยและมวกเหล็กมีสภาพเป็น
ภูเขาและป่าดงดิบ เรียกว่า ดงพญาไฟ ซึ่งเต็มไปด้วยสัตว์บ้านานาชนิด เช่น เสือ ช้าง
หมี่ เก้ง กวาง ฯลฯ อยู่มากมาย

ภูเขาแห่งนี้มีเงื่อมชะงอกหินยื่นออกมาเป็นก้อนโตมหึมา ความจริงจะตัดหรือระเบิด ล้อมไปทางข้างเดียวก็พอจะทำได้ แต่เส้นทางจะคดเคี้ยวเลี้ยวลด แลดูไม่สวยงาม เรื่องนี้ ทำความหนักใจให้กับบรรดานายช่างเป็นอย่างยิ่ง พอทำการระเบิดต่อไปอีกก็ไม่ประสบความสำเร็จ เกือบจะพากันหมดอาลัยเลิกล้มความตั้งใจเสียแล้ว จึงปรึกษากันว่าเรื่องนี้ควรจะ ทำอย่างไรดี ขณะนั้นมีท่านผู้ใหญ่ว่านหนึ่งแนะนำในทางไสยศาสตร์ว่า ควรจะบัตร์พลี บวงสรวงบนบานศาลกล่าวเจ้าที่เจ้าทาง เพราะเชื่อว่าสถานที่แห่งนี้น่าจะมีผีเจ้าที่เจ้าทาง การ ทำบัตร์พลีเช่นสรวงบนบานศาลกล่าวนี้ เป็นประเพณีนิยมแต่โบราณของไทย ครั้งแรกไม่มีใคร ในบรรดานายช่างเห็นด้วย เพราะเป็นคนหัวสมัยใหม่ แต่จำใจทดลองทำขึ้นดู (อภิณห จันทรวิกัน, 2549, หน้า 18-19)

เมื่อจัดการทำบัตร์พลีเสียหัวหมอบยศรีตามจารีตประเพณี ชาวบ้านแต่โบราณกาล แล้วปรากฏว่าการระเบิดภูเขาหินยังไม่เป็นผลสำเร็จอยู่ดี จึงมีชาวบ้านที่อยู่ในละแวกนั้น มาช้านานแล้วออกมาบอกบรรดานายช่างว่า ภูเขาแห่งนี้เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ เคยแสดง มหิทธิฤทธิ์ปรากฏให้ชาวบ้าน พรานป่าพบเห็นมาแล้วหลายครั้ง เพียงแต่มีคนไปตัดไม้ ทำลายป่า หรือปัสสาวะรดโคนต้นไม้ใหญ่เท่านั้น ก็มีอันเป็นไปคือ ล้มป่วยเจ็บเนื้อปวดหัว ตัวร้อนเป็นไข้ ชักน้ำลายฟูมปาก ตาเหลือก ต้องหาคนไปทำกระทงบัตร์พลี เช่นสรวง ขอมมาลาโทษตามแบบชาวบ้านธรรมดาจึงหาย ถ้าใครไม่เชื่อไม่ปฏิบัติตาม ปรากฏว่าล้มเจ็บ ถึงตายก็มีมากมาย เห็นกันมาแล้วด้วย บรรดานายช่างเหล่านั้นเกิดความกลัว จึงพากัน งดระเบิดหินเตรียมเลิกล้มตัดเส้นทางสายนี้ไว้ก่อนชั่วคราว

ความทราบถึงพระเนตรพระกรรณของพระพุทธเจ้าหลวง พระองค์จึงโปรดให้นำ ตราแผ่นดินไปตีประทับตรงโคนต้นไม้ขนาดใหญ่บริเวณนั้นเป็นการเอาเคล็ดและทรงรับสั่งฝาก มาให้นายช่างทำการระเบิดหินต่อไป เล่ากันว่ามีนายช่างบางคนซึ่งลาดดาขาวไม่กล้าระเบิดต่อ เนื่องจากมีนายช่างและลูกน้องบางคนเป็นไข้ป่าเจ็บหนักถึงกับเสียชีวิต

รัชกาลที่ 5 จึงโปรดให้สร้างศาลเพียงตาขึ้น ณ ที่ใกล้เงื่อมผา แล้วพระองค์จึงเสด็จ ประพาสต้นมาตามลำน้ำป่าสักและเสด็จบกที่แก่งคอยและเสด็จต่อมาจนถึงสถานที่ดังกล่าว และได้ทรงโปรดให้มีการจารึกพระปรมาภิไธยย่อ "จ.ป.ร." และ "ส.ผ." ดัดไว้บนชะง่อนหิน แห่งนั้น เล่ากันต่อมาว่าพอดันไม้บริเวณนั้น พอถูกตราแผ่นดินพระราชทานตีประทับลงที่โคน แล้วก็ให้มีอันถึงใบเหี่ยวแห้งยืนต้นเฉาตายไป การระเบิดหินทำทางรถไฟก็ผ่านพ้นไป โดยเรียบร้อยเป็นเพราะพระบารมีของพระองค์โดยแท้ทีเดียว ทำให้การสร้างทางรถไฟ กรุงเทพ-นครราชสีมา เป็นผลสำเร็จ เมื่อประชาชนทราบข่าวว่าสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงได้ เสด็จมาถึงที่นั้น ก็พากันออกมาชื่นชมรอยจารึกเงื่อมผาแห่งนี้มากมาย ผู้คนต่างพากันเรียก เงื่อมผาแห่งนี้ในเวลาต่อมาว่า "ผาเสด็จ" ตั้งแต่นั้นมา ปัจจุบันผาเสด็จยังปรากฏก้อนหิน ขนาดใหญ่ยื่นออกมาชิดกับเส้นทางรถไฟ มีความสูงจากพื้นดินประมาณ 3 เมตร เทียวขึ้น ออกจากสถานีแก่งคอยจะผ่านสถานีทับทวง สถานีมาบกระเบาเข้าสู่สถานีเล็กๆ ชื่อผาเสด็จ

เงื่อมผาจะปรากฏเด่นชัดทางซ้ายมือ และสามารถมองเห็นรอยจารึกพระปรมาภิไธยย่อ จปร. และ สผ. ได้ชัดเจนก่อนถึงสถานี (ศูนย์วัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสระบุรี, มปป., หน้า 79-81)

พระพุทธบาทน้อย

พระพุทธบาทน้อยอยู่ที่ตำบลสองคอน อำเภอแก่งคอย จากจังหวัดสระบุรีไปทางทิศเหนือถนนสายพหลโยธินประมาณ 15 กิโลเมตร จะมีทางแยกขวามือไปอีก 9 กิโลเมตร บริเวณดังกล่าวเป็นรอยพระพุทธบาทจำลองเบื้องซ้าย รอยพระพุทธบาทลึกลงไปประมาณ 15 เซนติเมตร ยาวประมาณ 155 เซนติเมตร อยู่บนพื้นหินราบ ซึ่งทำเป็นเพิงสังกะสี มุงหลังคาทั้งแดดกันฝนไว้ ตามคำบอกเล่าของคนแถวนั้นเล่าให้ฟังว่า จะสร้างเป็นหลังคาป้องกันแดดป้องกันฝนถาวรไม่ได้ ถ้าหากสร้างขึ้นครั้งใด จะถูกฟ้าผ่าทุกครั้ง เป็นรอยพระพุทธบาทจำลอง ประทับลึกลงไปใต้ดินกว้าง 1 ศอกเศษ ยาว 3 ศอก ตั้งอยู่ในบริเวณวัดพระพุทธบาทน้อย วัดนี้ตั้งอยู่ในหุบเขาหินปูน ซึ่งมีทัศนียภาพที่สวยงามแปลกตา ห่างจากตัวจังหวัดสระบุรี ประมาณ 20 กิโลเมตร ตามทาง หลวงแผ่นดินหมายเลข 2 (ถนนมิตรภาพ) เลี้ยวซ้ายเข้าอำเภอแก่งคอย ข้ามสะพานอติเรกสาร แล้วเลี้ยวซ้ายไปตามถนน อติเรกสาร เลี้ยวขวาไปตามถนนสองคอน-พระพุทธบาท-พุแค ประมาณ 7.5 กิโลเมตร ก็จะถึงวัดพระพุทธบาทน้อย (ศูนย์วัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสระบุรี, มปป., หน้า 81-82)

ถ้าพระธาตุเจริณธรรม หรือถ้าพระธาตุบ่อปลา

สภาพในท้องถิ่นที่อำเภอแก่งคอย ซึ่งภูมิประเทศเต็มไปด้วยป่าเขาคงไพรมาแต่ดั้งเดิมมีถ้ำที่มีชื่อตามท้องถิ่นว่า ถ้ำบ่อปลา บริเวณถ้ำมีหินงอกหินย้อย ตามธรรมชาติที่สวยงามมี พระพุทธรูปปางสะดุ้งมาร เป็นศิลปะแบบสมัย รัตนโกสินทร์

ต่อมาเมื่อมีพระภิกษุมารสำรวจพบและบูรณะสร้างสำนักสงฆ์ขึ้นชื่อ พระอาจารย์สมศักดิ์ สุรธัมโม เป็นผู้ค้นพบเมื่อปี 2517 จึงตั้งชื่อถ้ำแห่งนี้ว่า ถ้ำพระธาตุเจริณธรรม จนตราพบเท่าปัจจุบันนี้

จากใจกลางกรุงเทพฯ โดยเดินทางรถยนต์สายถนนพหลโยธินผ่านสี่แยกวังน้อย ตลาดหินกอง อำเภอหนองแค จนถึงอำเภอเมืองสระบุรี ประมาณ 12 กิโลเมตร ที่ป้ายบอกเส้นทางเข้าเขตอำเภอแก่งคอย เลี้ยวซ้ายเข้าตัวอำเภอแก่งคอย แล้วเดินทางมุ่งสู่หมู่ที่ 10 ตำบลสองคอน ประมาณ 6 กิโลเมตร รวมระยะทางในการเดินทางประมาณ 126 กิโลเมตร ก็ถึงถ้ำพระธาตุเจริณธรรม ตั้งอยู่หมู่ที่ 10 ตำบลสองคอน อำเภอแก่งคอย ตลอดเส้นทางจากอำเภอแก่งคอยถึงถ้ำพระธาตุเจริณธรรม สภาพพื้นที่ตามเส้นทางจะได้พบเห็น มีการทำสวนสลัดข้าวโพด ข้าวฟ่าง และถั่วหลายชนิดในท้องที่อำเภอแก่งคอย เบื้องหน้าไม่ไกลนักจะมองเห็น เขาชุย อันเป็นที่ตั้งของถ้ำพระธาตุเจริณธรรม เป็นถ้ำสวยงามมากทิวเขา

ทอดแนวประมาณกิโลเมตรเศษ มียอดเขาเด่นๆหลายยอด บางยอดเป็นหินขาวล้วนๆ หินผาชั้นมีพืชบนยอด และยอดแหลมตามรอยแยกกลีบของผาบนเชิงไหล่เขาสูงราว 15 เมตร เป็นที่ตั้งสำนักสงฆ์และทางเข้าถ้ำพระธาตุเจริญธรรม

ผ่านปากถ้ำก้าวลงบันไดพบคูหาพระ ซึ่งกว้างและใหญ่ราว 100 ตารางเมตร ลักษณะวงกลมค่อนข้างรี หินย้อยช่อใหญ่น้อยตามผนังและจากเพดานสูงราว 30 เมตร หินย้อยเป็นพู่พวง ผนังหินด้านหลังประดิษฐานหลวงพ่อบุทธประธานพร สำหรับผู้ที่มาเยี่ยมชมจะได้นมัสการ ส่วนผนังหินย้อยของถ้ำพระธาตุเจริญธรรม จะมีลักษณะสีขาวนวล หากยืนมองจากทางเข้าบันได เห็นคล้ายฉากละคร ผ่านเข้าทางช่องคูหาด้านซ้าย พระพุทธรูปใหญ่ มีแสงไฟฟ้าสว่างเดินสะดวกพื้นเรียบเป็นช่องกว้างๆ แคบๆ สลับระหว่าง 1-2 เมตร ตอนบนเป็นรูปกรวยเขี้ยวสูงกว่า 10 เมตร มีหินย้อยลักษณะแปลกตาเป็นรูปคล้ายดอกเห็ดคู่ กลับเอายอดลงห่างจากพื้นเมตรเศษ

ผนังด้านซ้ายมีช่องทางมุดลอดเข้าภายในคูหาเล็ก หินย้อยผนังและเพดานเตี้ยเรียงตึระเป็นพู่พวงน้อยใหญ่สีขาวนวล รูปประหลาดสะกดตา ยาวลงมาจากเพดานเป็นลำต้นขาวกลมสีขาว รูปคล้ายดอกบัวตูมสีขาว เดินต่อไปจะพบทางแคบเป็นโพงด้านซ้ายเข้าไปมีหินย้อยเตี้ยๆ เต็มไปหมด ลักษณะชั้นเชิงและแท่งเชิงซ้อนสองสามชั้น ลูกคล้ายกระดองเต่า และหัวเต่าอยู่ตอนปลาย จึงขนานนามว่า หินเต่าเหาะ เพราะลอยตัวติดผาผนังสูงจากพื้นราวสองเมตร

เดินทางต่อเข้าทางช่องแคบช่วงนี้เพดานต่ำและแหลม ต้องเดินก้มๆ มุดๆ เข้าไป ระยะประมาณ 7-8 เมตร พอถึงเพดานสูง ก็ถึงคูหาห้องพระโรง กว้างใหญ่ เพดานสูงประมาณ 40 เมตร ขนาดสามารถจุคนได้หลายร้อยคน พื้นเรียบเดินสะดวก แสงไฟฟ้าสว่างทุกซอกทุกมุมตามกลีบหินย้อยผาผนัง หินย้อยและผนังรูปลักษณะแปลกประหลาดมาก เป็นแท่งซ้อนหลายชั้น เป็นพู่พวงคล้ายพวงโคมใหญ่ บางตอนคล้ายผ้าจีบผืนใหญ่เรียงรายเป็นพุ่มสีขาว บางตอนคล้ายม่านระบายแพรพลิ้วบนขอบเพดานทั้งสูงและต่ำ โพงเข้าภายในถ้ำเป็นโขดหินสี่เหลี่ยมก้อนใหญ่แต่มีหินสีขาวเป็นसान้ำตกไหล เรียกชื่อว่า ศิลาวารี

ในรอบคูหาห้องพระโรง ยังมีซอกหินแยกต่างๆ ภายในมีแสงไฟให้ชมความงดงามของถ้ำแห่งนี้ได้อย่างสุดที่จะพรรณนา ว่าหินย้อยตามธรรมชาตินี้มีรูปคล้ายลักษณะอะไรบ้างช่างมากมายเหลือเกินสำหรับผู้นิยมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และมีจิตใจรักความสวยงามที่ควรถือเป็นมรดกของชาติอย่างแท้จริง เพื่อคนรุ่นหลังได้เที่ยวชม (ศูนย์วัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสระบุรี, มปป., หน้า 86-88)

ถ้ำพระโพธิสัตว์ และถ้ำธรรมทัศน์

ตั้งอยู่บริเวณวัดถ้ำพระโพธิสัตว์ ตำบลทับกวาง อำเภอแก่งคอย ห่างจากตัวจังหวัดประมาณ 32 กม. ถ้ำถ้ำตั้งอยู่ในเขตสำนักสงฆ์ถ้ำนี้ตั้งอยู่ในเขตสำนักสงฆ์ ถ้ำพระโพธิสัตว์

ปากทางเข้าถ้าต้องเดินขึ้นบันไดไปประมาณ 260 ขั้น สิ่งที่น่าสนใจภายในถ้ำคือ ที่ผนังถ้ำมีภาพแกะสลักหรือภาพจำหลักนูนต่ำเป็นรูปพระพุทธเจ้ากำลังแสดงธรรม และภาพเทพเจ้าในศาสนาฮินดู และภายในผนังถ้ำยังมีเจดีย์ทรงลังกา ซึ่งเป็นศิลปะสมัยทวารวดี มีทั้งหมด 7 ภาพ ซึ่งแต่ละภาพมีความหมายที่แตกต่างกันออกไป นอกจากนั้นแล้ว บริเวณวัดถ้ำยังมีหินงอกหินย้อย บริเวณภายนอกถ้ำมีต้นไม้ขนาดใหญ่ นอกจากนั้นยังพบรอยจารึกพระปรมาภิไธยย่อ จปร. เมื่อทรงเสด็จทอดพระเนตรน้ำตก ถ้ำธรรมทัศน์ ถ้ำลุมพินี สวนหิน และถ้ำสังคเจดีย์ การเดินทางใช้เส้นทางหลวงหมายเลข 2 ถนนมิตรภาพ ทางไปจังหวัดนครราชสีมา ประมาณ 15 กิโลเมตร หากไปจากสระบุรีวัดจะอยู่ทางด้านซ้ายมือ มีป้ายบอกไปวัดถ้ำพระโพธิสัตว์อีกประมาณ 11 กิโลเมตร นอกจากนั้นทั่วทัศนบริเวณถ้ำยังให้ความร่มรื่นมีความเป็นธรรมชาติให้ได้สัมผัสมากมาย (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2549, หน้า 19)

อนุสาวรีย์ผู้ประสพภัยทางอากาศจากสงครามโลกครั้งที่ 2

เมื่อปี พ.ศ. 2488 เป็นปีที่ประชาชนชาวแก่งคอยจำฝังใจในสภาพของท้องถิ่นแห่งนี้ไปอีกนาน อันเนื่องมาจากเมืองแก่งคอยเป็นเส้นทางที่ติดต่อกับภาคอีสานสมัยก่อนยังไม่มิดถนนและรถยนต์ที่ทันสมัยเหมือนในปัจจุบัน ยุทธปัจจัยต้องใช้เส้นทางรถไฟเป็นสำคัญด้วย เหตุนี้เองญี่ปุ่นจึงต้องยึดครองเส้นทางรถไฟไว้แต่ก็เลือกเอาเฉพาะสถานที่สำคัญๆเท่านั้น แก่งคอยจึงตกอยู่ภายใต้การควบคุมโดยกองทัพญี่ปุ่นในขณะนั้น ด้วยเหตุผลที่ว่าการระวังป้องกันเส้นทางรถไฟผสมกับเหตุผลทางยุทธศาสตร์ โดยในขณะนั้นประเทศไทยมีกองกำลังเสรีไทยอยู่ภายนอกประเทศ และต้องการที่จะคุมกองทัพญี่ปุ่นด้วย กองทัพไทยจึงได้จัดส่งกองพันทหารม้าที่ 1 รักษาพระองค์เข้ามารักษาการที่แก่งคอย โดยตั้งค่ายอยู่บริเวณวัดบ้านม่วง ห่างจากตัวอำเภอแก่งคอยและทางรถไฟออกไปประมาณ 2 กิโลเมตร ส่วนทหารญี่ปุ่นก็ลาดตระเวน และตั้งแคมป์อยู่ใกล้ทางรถไฟทางด้านตะวันออกและเชิงไหล่เขาพระ

ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 บ้านเมืองของเราถูกข้าศึกนำเครื่องบินเข้ามาทิ้งระเบิด เป็นผลให้บ้านเรือนราษฎร สถานที่ราชการ ตลาด และวัดวาอารามเสียหายย่อยยับเป็นจำนวนมาก ประมาณค่ามิได้และแก่งคอยก็ตกอยู่ในสภาพเช่นนั้นและในวันอันหิวโหดที่ศิบลานเข้ามาหาแก่งคอยก็คือ วันที่ 2 เมษายน 2488 ญี่ปุ่นคงมีเครื่องมือสื่อสารที่ทันสมัยและมีคุณภาพดีกว่าไทยเรามาก กองทัพญี่ปุ่นที่เคยมีอยู่เป็นปกติในแก่งคอยต่างเก็บข้าวของและยุทธปัจจัยย้ายออกไปจากสถานี่แก่งคอยไม่ทราบว่าเป็นที่ใด ที่สถานี่คงเหลือทหารไทยไม่กี่คน ท้องฟ้ามีแต่เมฆครึ้มแต่ไม่มีฝนตกเลย ร้านในตลาดต่างเจียบเหงาวังเวง ผู้คนเคยพลุกพล่านก็เจียบหายไปสักครูใหญ่เหตุร้ายก็ย่างกรายมาถึงขณะนั้นเป็นเวลาประมาณ 15.00 นาฬิกาเศษ เสียงที่ชาวบ้านร้านตลาดแก่งคอยได้ยินเป็นประจำ วันแล้ววันเล่าเป็นเวลาแรมเดือนมาแล้ว จนกลายเป็นเสียงที่ได้ยินเป็นประจำทุกวันเพราะได้ยินกันเป็นเรื่องปกติเพราะสักครูใหญ่ ก็กลายเป็นเสียงสัญญาณบอกความปลอดภัยเป็นเช่นนี้เกือบทุกวัน

จนกระทั่งเวลาเกือบ 16.00 นาฬิกา เมื่อได้ยินเสียงสัญญาณเตือนภัย (ชาวแก่งคอย เรียกว่า สัญญาณเตือนปลอดภัย เพราะเตือนทุกวันแต่ไม่มีอะไรเกิดขึ้นเลย) ต่างออกไป จับจ่ายซื้อของกันตามปกติ แต่ในเย็นวันนี้เครื่องบินบี 24 ผุ่งหนึ่งประมาณ 24-25 ลำ มุ่งหน้ามาจากเมืองสระบุรีตามเส้นทางรถไฟมาเรื่อยๆ บินผ่านมายังสถานีรถไฟอย่างช้าๆ ไม่ปรากฏว่ามีแสง หรือเสียงเปรี้ยงปร้างแต่อย่างใด ผุ่งบินนั้นบินมุ่งหน้าไปยังโคราช แต่ไม่ก็ อืดใจเครื่องบินบี 24 ผุ่งนั้น ก็บินกลับตรงมายังสถานีรถไฟแก่งคอยอีกครั้งหนึ่ง แล้วทิ้งระเบิด ลงมาตังสนั่นหวั่นไหวตรงบริเวณสถานีรถไฟ ตลาดบางส่วนและที่วัดแก่งคอย ควันผสมสะเก็ด เศษไม้และดินปืนบินว่อนมีดฟ้ามีดินปกคลุมไปทั่วตลาดแก่งคอย ลูกระเบิดที่ซัดตึกทั้งลงมาที่ แก่งคอยวันนั้นประมาณ 12 ลูกด้วยกัน ผู้คนล้มตายสังเวกภัยครั้งนี้ประมาณ 100 กว่าคน ตลาดสดแก่งคอยพังพินาศถูกไฟไหม้จนสิ้นซาก สถานีรถไฟกลายเป็นถ้ำถ่าน อุโบสถวัด แก่งคอยของหลวงพ่อลาซยมงคลเจ้าคณะแขวงอำเภอแก่งคอย หายไปทั้งแถบใช้การไม่ได้ กุฎิพระคุณเจ้าหลายหลังพังยับเยิน เพราะ สก๊อตระเบิด นับเป็นการสูญเสียครั้งยิ่งใหญ่ของ พี่น้องชาวแก่งคอย ภายหลังจากนั้นไม่นาน ญี่ปุ่นก็ประกาศยอมแพ้สงครามอย่างไม่มีเงื่อนไข ต่อฝ่ายสัมพันธมิตร (อเมริกา, อังกฤษ และฝรั่งเศส) เมื่อวันที่ 15 สิงหาคม 2488 ชาวแก่งคอยจึงเริ่มต้นชีวิตใหม่อีกครั้งหนึ่ง โดยมีการก่อสร้างตลาดใหม่ เป็นเรือนไม้เป็นแถว เป็นแนว เพื่อเป็นการไว้อาลัยและรำลึกถึงผู้เสียชีวิตจากเหตุการณ์ในครั้งนั้นประชาชน จึงได้พร้อมใจกันสร้างอนุสาวรีย์ผู้ประสบภัยทางอากาศที่วัดแก่งคอยในปัจจุบัน (อภิณฑ พ จันทรวิทัน, 2549, หน้า, 26-28)

พระบวรราชวังสีทา

ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 4 พระอนุชา ในพระองค์คือ พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จพระราชดำเนินมาหาสถานที่ เพื่อสร้างเมืองหลวงสำรองทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ยกกระบัตรโนรีหรือหลวงพลกรมราช ได้เป็นกำลังสำคัญในการนำเสด็จไปสำรวจเขาคอกและบ้านสีทาซึ่งอยู่ในพื้นที่แขวงแก่งคอย

พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพอพระราชหฤทัยในชัยภูมิที่เป็นธรรมชาติ อันร่มรื่นสองฟากฝั่งของลำน้ำป่าสักประกออบกับชนเชื้อลาวที่อยู่ภายใต้การดูแลของหลวงพล กรมราชต่างมีความเบิกบานที่เจ้านายชั้นสูงเสด็จมาถึงบ้านป่า ซึ่งหลวงพลกรมราชก็ได้รับใช้ ความประสक्तिในทุกเรื่อง พระองค์จึงโปรดเกล้าฯ ให้สร้างวังที่ประทับขึ้นที่บ้านสีทาพร้อมกับ โปรดเกล้าฯ ให้ใช้พื้นที่บริเวณเขาคอก ซึ่งมีชัยภูมิเป็นเทือกเขาล้อมรอบตามธรรมชาติ เป็นที่ ชุมชุมพลราบพลช้าง เพื่อใช้ป้องกันข้าศึก อันเป็นพระราโชบายดังเช่นในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช

สำหรับที่ประทับที่บ้านสีทา พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ ให้ใช้นามว่า "พระบวรราชวังสีทา" ปัจจุบันตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ หมู่ที่ 7 และ 8 ตำบลสองคอน

ส่วนเขาคอนนั้นปัจจุบันอยู่ในเขตตำบลท่าคล้อ (จिरาพร เกษมรักษ์ และแสงดาว, 2545, หน้า 48)

เจตคติต่อการเรียนรู้ตามหลักสูตร

การวัดผลทางการศึกษามีลักษณะที่สำคัญ 3 ด้าน คือ ด้านการรู้คิด (cognitive domain) ด้านความรู้สึก (affective domain) และด้านการปฏิบัติ (psychomotor domain) ทั้งสามด้านดังกล่าวเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการศึกษาคูณลักษณะของคน โดยเฉพาะด้านความรู้สึก เป็นด้านที่วัดได้ยากที่สุด เนื่องจากต้องเกี่ยวข้องกับพฤติกรรม ความคิด ความรู้สึกของคน เป็นสิ่งที่ยากที่จะทำการวัดพฤติกรรมความคิด ความรู้สึกของคนได้ถูกต้องครบถ้วนส่วนหนึ่งของการวัดความรู้สึกคือ เจตคติ หรือ ทศนคติ (attitude) นักการศึกษาและนักจิตวิทยาส่วนใหญ่ เชื่อว่า เจตคติเป็นปัจจัยสำคัญที่เกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดกับพฤติกรรม อาจเป็นสาเหตุของพฤติกรรม การเตรียมพร้อมทางสมองในการกระทำ ที่บ่งชี้ถึงสภาพทางจิตใจหรืออารมณ์อันซับซ้อนก่อนที่บุคคลจะตัดสินใจอย่างใดอย่างหนึ่ง

ความหมายของเจตคติ

คำว่า เจตคติ ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Attitude มีรากศัพท์มาจากภาษาลาตินว่า Aptus แปลว่า โน้มเอียง เหมาะสม มีผู้ใช้คำอื่นในความหมายเดียวกัน เช่น ทศนคติ หรือ เจตคติ ซึ่งมีนักการศึกษาและนักจิตวิทยาให้นิยาม หรือคำจำกัดความ สรุปได้ดังนี้

Mehrens & Lehmann (1978, p. 375) เจตคติ หมายถึง รูปแบบของความรู้สึก หรือ พฤติกรรม ที่บุคคลมีความโน้มเอียงที่จะตอบสนองต่อวัตถุสังคม

Anastasi (1981, p. 552) เจตคติ หมายถึง ความโน้มเอียงที่จะแสดงในทางที่ชอบหรือไม่ชอบต่อสิ่งเร้า อย่างใดอย่างหนึ่ง เป็นต้นว่า กลุ่มชน ประเพณี หรือ สถาบันต่างๆ

สันติสุข ไชยมงคล (2542, หน้า 14) กล่าวว่า เจตคติ หมายถึง ความรู้สึกและการแสดงการกระทำหรือมีแนวโน้มที่จะแสดงการกระทำออกมาของบุคคลที่มีต่อเฉพาะบุคคล สิ่งของ เฉพาะสถานการณ์ซึ่งมีลักษณะทางบวก (positive) คือ ความพอใจ ยินดีปฏิบัติ กับ ลักษณะทางลบ (negative) คือ ความไม่พอใจ ขัดแย้ง ไม่ร่วมมือ และลักษณะแบบกลางๆ คือ รู้สึกเฉยๆ ไม่มีปฏิกิริยาใดๆ

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ (2543, หน้า 54) กล่าวว่า เจตคติเป็นความรู้สึก เชื่อ ศรัทธา ต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งจนเกิดความพร้อมที่จะแสดงการกระทำออกมาซึ่งอาจเป็นไปในทางดีหรือไม่ดีก็ได้

จากความหมายของเจตคติดังกล่าว สรุปได้ว่า ผู้ให้ความหมายส่วนใหญ่มีความคิดเห็นสอดคล้องกันในเรื่องของเจตคติที่เป็นพฤติกรรมหรือความรู้สึกทางด้านจิตใจที่มีต่อ

สิ่งเร้าใดสิ่งเร้าหนึ่งที่เราเข้ามากระทบที่มีความรู้สึกโน้มเอียงไปตามในสิ่งที่ตนได้สัมผัสหรือสิ่งที่เข้ามากระทบ ได้แก่ ลักษณะไปในทางบวก คือ ความพอใจ ยินดีปฏิบัติ ลักษณะไปในทางลบ คือ ความไม่พอใจ ขัดแย้ง ไม่ร่วมมือ และลักษณะที่เป็นกลาง คือ รู้สึกเฉยๆ ไม่แสดงกิริยาอาการใดๆ เลย ซึ่งเป็นความรู้สึกที่เกิดจากการเรียนรู้หรือประสบการณ์ที่ตนได้รับหรือสั่งสมมาก่อน

ลักษณะของการวัดเจตคติ

เจตคติเป็นความรู้สึกที่ซับซ้อนลักษณะทางจิตใจ อารมณ์ของบุคคลซึ่งอาจเป็นลักษณะที่ไม่แสดงออกมาภายนอกให้บุคคลอื่นเห็นหรือเข้าใจก็ได้ ซึ่งมีลักษณะทั่วไปที่สำคัญ 5 ประการ ดังนี้ ธีรวุฒิ เอกะกุล (2549, หน้า3-6)

1. เจตคติเป็นเรื่องของอารมณ์ (feeling) อาจเปลี่ยนแปลงไปตามเงื่อนไข หรือสถานการณ์ต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลจะมีการกระทำที่เสถียรโดยแสดงออกไม่ให้ตรงกับความรู้สึกของคนเมื่อเขารู้ตัวหรือรู้ว่ามีคนสังเกต
2. เจตคติเป็นเรื่องเฉพาะตัว (typical) ความรู้สึกของบุคคลอาจเหมือนกัน แต่รูปแบบการแสดงออกแตกต่างกันไป หรืออาจมีการแสดงออกที่เหมือนกัน แต่ความรู้สึกแตกต่างกันได้
3. เจตคติดีทิศทาง (direction) การแสดงออกของความรู้สึกสามารถแสดงออกได้ 2 ทิศทาง เช่น ทิศทางบวกเป็นทิศทางที่สังคมปรารถนา และทิศทางลบเป็นทิศทางที่สังคมไม่ปรารถนา ได้แก่ ซื่อสัตย์-คดโกง, รัก-เกลียด, ชอบ-ไม่ชอบ, ขยัน-ขี้เกียจ เป็นต้น
4. เจตคติมีความเข้ม (intensity) ความรู้สึกของบุคคลอาจเหมือนกันในสถานการณ์เดียวกัน แต่อาจแตกต่างกันในเรื่องความเข้มที่บุคคลอาจเหมือนกันในสถานการณ์เดียวกัน แต่อาจแตกต่างกันในเรื่องความเข้มที่บุคคลรู้สึกมากน้อยต่างกัน เช่น รักมาก, รักน้อย, ขยันมาก, ขยันน้อย, เป็นต้น
5. เจตคติต้องมีเป้า (target) ความรู้สึกจะเกิดขึ้นลอยๆ ไม่ได้ เช่น รักพ่อรักแม่ ขยันเข้าเรียน ขี้เกียจทำการบ้าน เป็นต้น

การวัดเจตคตินับว่ามีความยุ่งยากมากพอสมควร เพราะเป็นการวัดคุณลักษณะภายในของบุคคล ซึ่งเกี่ยวข้องกับอารมณ์และความรู้สึก หรือเป็นลักษณะทางจิตใจ คุณลักษณะดังกล่าว มีการแปรเปลี่ยนได้ง่าย ไม่แน่นอน แต่ถึงอย่างไรก็ตาม เจตคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดยังสามารถวัดได้ ซึ่งต้องอาศัยหลักสำคัญต่อไปนี้

1. ต้องยอมรับข้อตกลงเบื้องต้น (basic assumption) เกี่ยวกับการวัดเจตคติ ดังนี้
 - 1.1 ความคิดเห็น ความรู้สึก หรือเจตคติของบุคคลนั้น จะมีลักษณะคงที่หรือคงเส้นคงวาอยู่ช่วงเวลาหนึ่งนั่นคือความรู้สึกนึกคิดของคนเรา ไม่ได้เปลี่ยนแปลงหรือผันแปรอยู่ตลอดเวลา อย่างน้อยจะต้องมีช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งที่ความรู้สึกของคนเรามีความคงที่ ซึ่งทำให้สามารถวัดได้

1.2 เจตคติของบุคคลไม่สามารถวัดหรือสังเกตเห็นได้โดยตรง การวัดจะเป็นแบบวัดทางอ้อมโดยวัดจากแนวโน้มที่บุคคลจะแสดงออก หรือประพฤติปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ

1.3 เจตคตินอกจากแสดงออกในรูปทิศทางของความคิด ความรู้สึก เช่น สนับสนุนหรือคัดค้าน ยังมีขนาด หรือปริมาณของความคิดความรู้สึกนั้นด้วย ดังนั้นในการวัดเจตคติ นอกจากจะทำให้ทราบลักษณะหรือทิศทางแล้ว ยังสามารถบอกระดับความมากน้อย หรือความเข้มข้นของเจตคติได้ด้วย

2. การวัดเจตคติด้วยวิธีการใดก็ตาม จะต้องมีส่วนประกอบ 3 อย่าง คือ ตัวบุคคลที่จะถูกวัด มีสิ่งเร้าเช่นการกระทำเรื่องราวที่บุคคลจะแสดงเจตคติตอบสนอง และสุดท้ายต้องมีการตอบสนองซึ่งจะออกมาเป็นระดับสูงต่ำมากน้อย ดังนั้น ในการวัดเจตคติเกี่ยวกับสิ่งใดของบุคคลสามารถวัดได้โดยนำสิ่งเร้า ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นข้อความเกี่ยวกับรายละเอียดในสิ่งนั้น ไปเร้าให้บุคคลได้แสดงท่าทีความรู้สึกต่างๆ ที่มีต่อสิ่งนั้นให้ออกมาเป็นระดับ หรือความเข้มของความรู้สึกลดหลั่นตาม หรือคัดค้าน

3. สิ่งเร้าที่จะนำไปเร้า หรือทำให้บุคคลได้แสดงเจตคติที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดออกมาที่นิยมใช้ คือข้อความวัดเจตคติ (attitude statements) ซึ่งเป็นสิ่งเร้าทางภาษาที่ใช้อธิบายถึงคุณค่า คุณลักษณะของสิ่งนั้น เพื่อให้บุคคลตอบสนองออกมาเป็นระดับความรู้สึก (attitude continuum หรือ scale) เช่น มาก ปานกลาง น้อย เป็นต้น

4. การวัดเจตคติเพื่อทราบทิศทางและระดับความรู้สึกของบุคคลนั้น เป็นการสรุปผลจากการตอบสนองของบุคคลจากรายละเอียด หรือแง่มุมต่างๆ ดังนั้นการวัดเจตคติของบุคคลเกี่ยวกับเรื่องใดสิ่งใดจะต้องพยายามถามคุณค่า และลักษณะในแต่ละด้านของเรื่องนั้นออกมา แล้วนำผลซึ่งเป็นส่วนประกอบหรือรายละเอียดปลีกย่อย มาผสมผสานสรุปรวมเป็นเจตคติของบุคคลนั้น เพราะฉะนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่การวัดนั้นๆ จะต้องครอบคลุมคุณลักษณะต่างๆ ครบถ้วนทุกลักษณะ เพื่อให้การสรุปผลตรงตามความเป็นจริงมากที่สุด

5. การวัดเจตคติ ต้องคำนึงถึงความเที่ยงตรง (validity) ของผลการวัดเป็นพิเศษ กล่าวคือ ต้องพยายามให้ผลการวัดที่ได้ตรงกับสภาพความเป็นจริงของบุคคลนั้นในแง่ทิศทางระดับ หรือช่วงของเจตคติ

จากการศึกษาเกี่ยวกับลักษณะของการวัดเจตคติดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นพอจะสรุปได้ว่า เจตคติเป็นความรู้สึกที่ซับซ้อนลักษณะทางจิตใจและเป็นเรื่องความรู้สึกทางอารมณ์ซึ่งมีลักษณะการเปลี่ยนแปลงง่าย แต่อย่างไรก็ตาม การวัดเจตคติเป็นการวัดซึ่งต้องอาศัยองค์ประกอบต่างๆ เข้ามาช่วยในการวัดซึ่งสามารถวัดได้โดยต้องอาศัยหลักสำคัญ คือ ความคิดเห็น ความรู้สึก การประพฤติปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ นอกจากนั้นการวัดยังสามารถบอกระดับของเจตคติได้อีกด้วย

องค์ประกอบของเจตคติ

องค์ประกอบของเจตคติเป็นสิ่งเชื่อมโยงไปยังแง่มุมต่างๆ อีก 2 ด้าน คือด้านแรก เชื่อมโยงไปยังนิยามของเจตคติ อีกด้านหนึ่งเชื่อมโยงไปยังประเด็นความสัมพันธ์ระหว่าง องค์ประกอบ หรือความสัมพันธ์กับตัวแปรอื่นๆ นักจิตวิทยาได้เสนอองค์ประกอบของเจตคติ ไว้ 3 องค์ประกอบ ดังนี้

1. เจตคติดี้องค์ประกอบเดียว คืออารมณ์ ความรู้สึกในทางชอบหรือไม่ชอบที่บุคคล มี ต่อที่หมายของเจตคติ นักจิตวิทยาที่สนับสนุนแนวคิดนี้ได้แก่ เบีม (Bem, 1970) ฟิชไบน์และไอ เซน (Fishbein and Ajzen, 1975) นักจิตวิทยาเหล่านี้ถือเอานิยามองค์ประกอบทางอารมณ์ ความรู้สึกเป็นนิยามเจตคติด้วย

2. เจตคติดี้องค์ประกอบ แนวคิดนี้ระบุว่า เจตคติดี้องค์ประกอบ 2 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบด้านปัญญา และองค์ประกอบความรู้สึกเป็นนิยามเจตคติด้วย

นักจิตวิทยาที่สนับสนุนการแบ่งเจตคติเป็น 2 องค์ประกอบได้แก่ แคทซ์ของโรเซน เบิร์ก องค์ประกอบด้านปัญญา หมายถึงกลุ่มของความเชื่อที่บุคคลมีต่อที่หมายของเจตคติ จะเป็นตัวส่งเสริม หรือขัดขวางการบรรลุถึงค่านิยมต่างๆ เมื่อถูกกระตุ้นโดยที่หมายของเจตคติ จะมีความสัมพันธ์กับความเชื่อที่ว่าที่หมายของเจตคตินั้นสัมพันธ์กับการบรรลุถึงค่านิยม ทางบวก และขัดขวางการบรรลุถึงค่านิยมทางลบของบุคคล ในทางกลับกันอารมณ์ความรู้สึก ทางลบที่บุคคลมีต่อที่หมายของเจตคติ จะมีความสัมพันธ์กับความเชื่อที่ว่า ที่หมายของเจตคตินั้นสัมพันธ์กับการบรรลุถึงค่านิยมทางลบ และขัดขวางการบรรลุถึงค่านิยมทางบวกของบุคคล ส่วนเจตคติทางบวกเล็กน้อย หรือทางลบเล็กน้อยที่บุคคลมีต่อที่หมายของเจตคติจะมีความสัมพันธ์กับความเชื่อที่ว่าที่หมายของเจตคตินั้น มีความสัมพันธ์กับค่านิยมที่มีความสัมพันธ์น้อยสำหรับบุคคล หรือหากสัมพันธ์กับค่านิยมที่สำคัญ บุคคลจะมีความมั่นใจน้อย ถึงความสัมพันธ์ระหว่างที่หมายของเจตคติ กับค่านิยมนั้นๆ

3. เจตคติดี้องค์ประกอบ เจตคติในลักษณะนี้กำหนดไว้ 3 ประการ ซึ่งประกอบด้วย

3.1 องค์ประกอบด้านปัญญา (cognitive component) มีส่วนประกอบย่อย คือ ด้านความเชื่อ ความรู้ ความคิด และความคิดเห็นที่บุคคลมีต่อที่หมายของเจตคติ (attitude objective)

3.2 องค์ประกอบด้านอารมณ์ความรู้สึก (affective component) หมายถึง ความรู้สึกชอบ – ไม่ชอบ หรือทำที่ที่ดี – ไม่ดี ที่บุคคลมีต่อที่หมายของเจตคติ

3.3 องค์ประกอบด้านพฤติกรรม (behavioral component) หมายถึงแนวโน้มหรือ ความพร้อมที่บุคคลจะปฏิบัติต่อที่หมายของเจตคติ

ค่านิยมเจตคติ โดยครอบคลุมองค์ประกอบทั้ง 3 องค์ประกอบอย่างครบถ้วน และ เห็นว่าองค์ประกอบเหล่านี้มีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง ถ้าหากองค์ประกอบทั้งสาม

ไม่สัมพันธ์กัน หรือสัมพันธ์กันในระดับต่ำ แต่ละองค์ประกอบอาจจะเป็นอิสระต่อกัน หรือหากองค์ประกอบทั้งสามมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง องค์ประกอบทั้งสามอาจเป็นสิ่งเดียวกัน

วิธีการวัดเจตคติ

เนื่องจากเจตคติเป็นมโนภาพที่วัดได้ยาก เมื่อเทียบกับการวัดด้านอื่น นักจิตวิทยาและนักวัดผลได้พยายามหาวิธีการวัด และสร้างเครื่องมือที่มีคุณภาพที่จะกระตุ้นให้ได้มาซึ่งความรู้สึกที่แท้จริงของผู้ถูกวัด สามารถสรุปวิธีการวัดเจตคติได้ดังนี้ (ธีรวิมล เอกะกุล, 2549, หน้า 19-20)

1. การสัมภาษณ์ (interview) เป็นวิธีที่ง่ายและตรงไปตรงมามากที่สุด การสัมภาษณ์จะต้องเตรียมข้อรายการที่จะซักถามไว้อย่างดี ข้อรายการนั้นต้องเขียนเน้นความรู้สึกที่สามารถวัดเจตคติให้ตรงเป้าหมาย ผู้สัมภาษณ์จะได้ทราบความรู้สึก หรือความคิดเห็นของผู้ตอบที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง แต่มีข้อเสียว่า ผู้ถามอาจจะไม่ได้รับคำตอบที่จริงจากใจผู้ตอบ เพราะผู้ตอบอาจบิดเบือนคำตอบ เนื่องจากอาจเกิดความเกรงกลัวต่อการแสดงความคิดเห็น วิธีแก้ไขคือผู้สัมภาษณ์ต้องสร้างบรรยากาศในการสัมภาษณ์ให้เป็นกันเอง ให้ผู้ตอบรู้สึกสบายใจ ไม่เคร่งเครียดเป็นอิสระ และแน่ใจว่าคำตอบของเขาจะเป็นความลับ
2. การสังเกต (observation) เป็นวิธีการที่ใช้ตรวจสอบบุคคลอื่นโดยการเฝ้ามองและจดบันทึกพฤติกรรมของบุคคลอย่างมีแบบแผน เพื่อจะได้ทราบว่าบุคคลที่เราสังเกตเจตคติ ความเชื่อ อุปนิสัยเป็นอย่างไร ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตจะถูกต้องใกล้เคียงกับความจริง หรือเป็นที่เชื่อถือได้เพียงใดนั้น มีข้อควรคำนึงหลายประการ กล่าวคือมีการศึกษาหลายๆ ครั้ง ทั้งนี้เพราะเจตคติของบุคคลมาจากหลายๆ สาเหตุ นอกจากนี้ตัวผู้สังเกตเองจะต้องทำตัวเป็นกลาง ไม่มีความลำเอียง และการสังเกต ควรสังเกตหลายๆ ช่วงเวลา ไม่ใช่สังเกตเฉพาะเวลาใดเวลาหนึ่ง
3. การรายงานตนเอง (self-report) วิธีนี้ต้องการให้ผู้ถูกสอบวัดแสดงความรู้สึกออกมาอย่างตรงไปตรงมา แบบทดสอบหรือมาตราวัดที่เป็นของแนว เทอร์สโตน (Thurstone) กัทท์แมน (Guttaman) ลิเคอร์ท (Likert) และออสกู๊ด (Osgood) นอกจากนี้ที่กล่าวมาแล้วยังมีแบบให้ผู้สอบรายงานตนเองและอื่นๆ อีกมาก แล้วแต่จุดมุ่งหมายของการสร้างและการวัด
4. เทคนิคจินตนาการ (projective techniques) วิธีนี้อาศัยสถานการณ์หลายอย่าง ไปเร้าผู้สอบ เช่น ประโยคไม่สมบูรณ์ ภาพแปลกๆ เรื่องราวแปลกๆ เมื่อผู้สอบเห็นสิ่งเหล่านี้จะจินตนาการออกมาแล้วนำมาตีความหมาย จากการตอบนั้นๆ พอจะรู้ได้ว่ามีเจตคติเป้าเจตคติอย่างไร

5. การวัดทางสรีระภาพ (physiological measurement) การวัดด้านนี้อาศัยเครื่องมือไฟฟ้า แต่สร้างเฉพาะเพื่อจะวัดความรู้สึกอันจะทำให้พลังไฟฟ้าในร่างกายเปลี่ยนแปลง เช่น ถ้าตีใจเข็มจะช็อกอย่างหนึ่ง เสียใจเข็มจะช็อกอย่างหนึ่ง ใช้หลักเดียวกันกับเครื่องจับเท็จ เครื่องมือแบบนี้ยังพัฒนาไม่ดีพอจึงไม่นิยมใช้เท่าใดนัก

สำหรับวิธีการวัดเจตคติที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น จะเห็นได้ว่ารูปแบบวิธีการวัดด้วยวิธีการต่างๆ ซึ่งมีความสำคัญเท่าๆ กัน ซึ่งขึ้นอยู่กับสภาพการณ์ของการทำวิจัยในลักษณะที่แตกต่างกัน สำหรับในการทำวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้การวัดเจตคติโดยการสัมภาษณ์ การสังเกตเป็นหลัก

ประโยชน์ของเจตคติ

จากการศึกษาประโยชน์ของเจตคติ ของธีรวุฒิ เอกะกุล (2549, หน้า 20) ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. ช่วยทำให้เข้าใจสิ่งแวดล้อมรอบตัว โดยการจัดรูปหรือจัดระบบสิ่งของต่างๆ ที่อยู่รอบตัวเรา
2. ช่วยให้มีการเข้าข้างตนเอง (self-esteem) โดยช่วยให้บุคคลหลีกเลี่ยงสิ่งที่ไม่ดีหรือปกปิดความจริงบางอย่าง ซึ่งนำความไม่พอใจมาสู่ตัวเขา
3. ช่วยในการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมที่สลับซับซ้อน ซึ่งมีการปฏิกริยาโต้ตอบหรือการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งลงไปในนั้นส่วนมากจะทำให้สิ่งทำความพอใจมาก หรือเป็นบำเหน็จรางวัลจากสิ่งแวดล้อม
4. ช่วยให้บุคคลสามารถแสดงออกถึงค่านิยมของตนเอง ซึ่งแสดงว่าเจตคตินั้นนำความพอใจมาให้บุคคลนั้น
5. เตรียมบุคคลเพื่อให้พร้อมต่อการปฏิบัติการ
6. ช่วยให้บุคคลได้คาดคะเนล่วงหน้าว่าจะอะไรจะเกิดขึ้น
7. ทำให้บุคคลได้รับความสำเร็จตามหลักชัยที่วางเอาไว้

ประเภทของแบบวัดเจตคติ (ธีรวุฒิ เอกะกุล, 2549, หน้า 37-104)

1. การวัดเจตคติตามวิธีของเทอร์สโตน สร้างโดยเทอร์สโตนและเซฟ (L.L. Thurstone, & E.J. Chave) แห่งมหาวิทยาลัยชิคาโก ร่วมกันสร้างขึ้น มีวิธีการสร้างคือ สร้างข้อความทางบวก ข้อความเป็นกลาง และข้อความทางลบ ให้ได้มากที่สุดโดยให้แต่ละข้อมีมาตรวัด 11 ช่วง แล้วให้กลุ่มบุคคลจำนวนหนึ่งทำการตัดสินข้อความที่ทุกมาตรวัดทั้ง 11 ช่วง สำหรับการหาคุณภาพแบบวัดเจตคติตามวิธีของเทอร์สโตนหาค่าความเที่ยงตรง ด้วยการให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาข้อความ และการหาค่าดัชนีการจับคู่ระหว่างข้อความ กับลักษณะเฉพาะ

ของกลุ่มพฤติกรรม ส่วนค่าความเชื่อมั่นใช้วิธีแบ่งครึ่งข้อสอบ (split-half method) และปรับความเชื่อมั่นเต็มฉบับด้วยวิธีของสเปียร์แมน บราวน์

2. การวัดเจตคติตามวิธีของลิเคอร์ท สร้างโดยเรนิส ลิเคอร์ท (Renis Likert) โดยมีข้อตกลงเบื้องต้นว่า เจตคติต้องมีการกระจายเป็นแบบโค้งปกติ ซึ่งมีค่าคะแนนแต่ละข้อ มีมาตรวัด 5 ช่วง ให้คะแนนเป็น 5,4,3,2, และ 1 โดยควรที่จะมีข้อความทางบวกและทางลบ จำนวนพอๆ กัน วิเคราะห์ข้อคำถามที่สร้างขึ้นด้วยการหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ ด้วยวิธีการทดสอบค่าที (t-test) โดยต้องได้ค่า t ตั้งแต่ 1.75 ขึ้นไป หรือใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์รายข้อ (item total correlation) ด้วยการทดสอบค่า r ของคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม ส่วนการหาค่าความเชื่อมั่น ใช้การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อัลฟา (alpha-coefficient)

3. การวัดเจตคติตามวิธีของออสกูต สร้างโดย ชาร์ล อี. ออสกูต, จอร์จ เอส. ซูซี และเพอร์ซี ฮี. เอส. แทนเนน บาร์ม (Charles E. Osgood, George S. Suci and Percy H. Tannenbaum) โดยใช้คำคุณศัพท์ที่อธิบายคุณลักษณะของสิ่งเร้าในลักษณะเป็นคำตรงกันข้าม เป็นแบบ semantic differential ด้วยมาตรวัด 7 ช่วง คำคุณศัพท์ที่ใช้เป็นองค์ประกอบสำคัญ 3 ลักษณะคือ ด้านประเมินค่า ด้านศักยภาพ และด้านกิจกรรม สำหรับสิ่งที่ทำการศึกษาใช้การเลือก concept ที่มีความหมายเดียว และใช้มาตรวัดคะแนนเป็น 1, 2, 3, 4, 5, 6 และ 7 แล้วใช้การหาค่าเฉลี่ยแต่ละองค์ประกอบ โดยวิเคราะห์คะแนนเปรียบเทียบระหว่างมาตรา ระหว่างมิติ ระหว่าง concept และระหว่างกลุ่ม รวมทั้งการวิเคราะห์ระยะทาง สำหรับตรวจสอบคุณภาพแบบวัดเจตคติในด้านความเที่ยงตรง ใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบ ด้านค่าอำนาจจำแนกรายข้อ ใช้การทดสอบค่าที (t-test) การหาค่าความเชื่อมั่น ใช้วิธีการแบ่งครึ่งข้อสอบ (split-half) หรือวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation)

4. การวัดเจตคติตามวิธีของกัทท์แมน สร้างโดย ลุยส์ กัทท์แมน (Louis Guttman) โดยใช้รูปแบบคำถามที่มีลักษณะต่อเนื่องกันแล้วใช้คำถามนั้นมาสร้างเป็นสเกลต่อเนื่องกัน เรียกว่า สเกลมิติร่วม นั่นคือ ถ้าบุคคลใดเห็นด้วย หรือยอมรับในข้อความใด แสดงว่าต้องผ่านการยอมรับหรือเห็นด้วยในข้อความแรกๆ มาก่อนด้วย โดยใช้การวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์แห่งประสิทธิภาพการถ่ายทอด การหาอัตราความคลาดเคลื่อนเพื่อกำหนดจุดตัด การหาค่าสัมประสิทธิ์แห่งความมีสเกล สำหรับการตรวจสอบคุณภาพแบบวัดเจตคติในด้านความเที่ยงตรง พิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์แห่งประสิทธิภาพการถ่ายทอด ที่ต้องมีค่าตั้งแต่ 0.85 ขึ้นไป จึงจะถือว่ามีความเที่ยงตรง และด้านความเชื่อมั่นใช้การหาค่าสัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

จากรูปแบบการวัดเจตคติของนักการศึกษาข้างต้นพอสรุปได้ว่า การสร้างเครื่องมือวัดแบบวัดเจตคติ คือการสร้างข้อความขึ้นมา เพื่อวัดระดับความรู้สึกด้านต่างๆ ซึ่งได้แก่ ความรู้สึกทางบวก ความรู้สึกกลาง และความรู้สึกทางลบ ซึ่งจะให้ค่าคะแนนช่วงความรู้สึกเป็นแบบสเกล หรือค่าระดับ เช่น เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง สำหรับการท้าวิจัยเรื่องนี้ผู้วิจัยได้เลือกแบบวัดเจตคติของลิเคอร์ท ซึ่งลิเคอร์ทได้ใช้

แบบข้อความ เป็นข้อคำถามที่แสดงเจตคติหรือความรู้สึกต่อสิ่งเร้า โดยมีข้อตกลงเบื้องต้นว่า เจตคติมีลักษณะการกระจายเป็นแบบโค้งปกติ (normal curve) และกำหนดการให้คะแนนโดยใช้เกณฑ์ความเบี่ยงเบนมาตรฐานใกล้เคียงกับความถี่ที่เท่าๆ กัน เป็น 5 ช่วงแบบต่อเนื่อง เรียกว่า Arbitrary Weighting Method ซึ่งมีข้อความทางบวก และข้อความทางลบ ซึ่งไม่มากนักไม่น้อยจนเกินไป

ทักษะการสื่อสารทางภาษา

ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับทักษะการสื่อสารทางภาษา

นักภาษาศาสตร์ประยุกต์ได้จัดแนวคิดในการสอนภาษาให้สอดคล้องกับลักษณะธรรมชาติของภาษา ตามความเชื่อทางด้านจิตวิทยา ภาษาศาสตร์ มานุษยวิทยา และสังคมวิทยา เป็น 4 แนวคิด ดังนี้ (วิจิตรา การถกลาง, 2546, ตุลาคม 6, หน้า 37-40)

1. แนวคิดกลุ่มประจักษ์นิยม (Empiricist) หรือกลุ่มพฤติกรรมนิยม (Behaviorism) เป็นกลุ่มที่รับแนวคิดจากทฤษฎีการเรียนรู้แบบพฤติกรรมนิยมที่เน้นการตอบสนองต่อสิ่งเร้า และแนวคิดทฤษฎีกลุ่มโครงสร้างที่เชื่อว่าภาษาเป็นเรื่องของนิสัยและความเคยชิน ประเด็นสำคัญของแนวคิดนี้ คือ

1.1 ภาษา คือ ภาษาพูด มิใช่ภาษาเขียน เพราะการใช้ภาษานั้นเริ่มต้นจากการพูด เด็กจะเรียนรู้ภาษาพูดก่อน โดยการเลียนแบบจากผู้ใหญ่ ในการสอนจึงควรเริ่มสอนจากการฟัง-พูดก่อน

1.2 ภาษาเป็นเรื่องของนิสัยและความเคยชินที่จะต้องมีการฝึกจนสามารถใช้ภาษาได้อย่างอัตโนมัติ ในการสอนจึงควรจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนมีโอกาสฝึกพูดเลียนแบบผู้สอนบ่อยๆ จนจำได้และสามารถนำมาใช้พูดโต้ตอบได้

1.3 ภาษาแต่ละภาษามีโครงสร้างที่แตกต่างกัน ในการสอนจึงควรเตรียมบทเรียนทั้งในด้านการออกเสียง โครงสร้างทางไวยากรณ์ และจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ฝึกใช้ภาษาให้มาก โดยเฉพาะในส่วนที่แตกต่างกัน

2. แนวคิดกลุ่มเหตุผลนิยม (Rationalist) เป็นกลุ่มที่รับแนวคิดจากทฤษฎีการเรียนรู้ที่เน้นการปรับรูปแบบโครงสร้างของความรู้ที่ติดตัวมา และแนวคิดทฤษฎีภาษาศาสตร์กลุ่มไวยากรณ์วิวรรต ที่เชื่อว่าเด็กมีความสามารถที่จะใช้และเข้าใจภาษาได้โดยไม่เคยได้ยินมาก่อน เนื่องจากภายในสมองมีกลไกที่จะวิเคราะห์ข้อมูล และสร้างกฎเกณฑ์การใช้ภาษาขึ้นได้ ประเด็นสำคัญของแนวคิดนี้ คือ

2.1 ภาษาเป็นเรื่องของกฎเกณฑ์ มนุษย์สามารถสร้างประโยคต่างๆ จากกฎเกณฑ์ที่มีอยู่ขึ้นใช้ได้อย่างไม่จำกัด ในการสอนจึงควรสอนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้กฎเกณฑ์ของภาษาเพื่อจะได้มีพื้นฐานในการสร้างประโยคด้วยตนเอง

2.2 ไวยากรณ์ของทุกภาษามีลักษณะสากล มีโครงสร้างพื้นฐานคล้ายกัน กล่าวคือประโยคแต่ละประโยคสามารถปรับเปลี่ยนโครงสร้างได้ด้วยกฎการปริวรรต ในการสอนจึงควรสอนให้ผู้เรียนมีความรู้ สามารถวิเคราะห์โครงสร้างของประโยคที่พบเห็น จนได้ความหมายที่แท้จริง

2.3 มนุษย์มีความสามารถที่จะเรียนรู้ได้ ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคล ในการสอนจึงควรสอนให้ผู้เรียนได้เข้าใจภาษา มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับภาษาและการสื่อความหมายให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ก่อน แล้วจึงเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกแสดงออก

2.4 การเรียนรู้ภาษาเป็นเรื่องของแต่ละบุคคล เป็นพฤติกรรมกรรมการสะสมความรู้ จนสามารถใช้ความรู้ที่แสดงออกทางภาษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในการสอนจึงควรกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความอยากรู้อยากเห็น ชักถามจนเกิดความเข้าใจ สามารถเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนกับสิ่งที่รู้แล้วเข้าเป็นพื้นฐานในการเรียนรู้ต่อไป และการเรียนรู้จะมีผลมากขึ้น หากผู้เรียนได้เรียนในสิ่งที่มีความหมายต่อตัวเอง

3. แนวคิดเพื่อการสื่อสาร (Communicative Approach) เป็นแนวคิดที่เน้นความรู้ความสามารถในการติดต่อสื่อสารของบุคคลในสถานการณ์ต่างๆ โดยเชื่อว่าการเรียนรู้ภาษาเป็นลักษณะเฉพาะที่ติดตัวมา เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นภายในสมอง และเชื่อว่าภาษาเป็นเรื่องของกฎเกณฑ์ มนุษย์จึงต้องมีความรู้ความสามารถทางภาษาก่อนที่จะแสดงพฤติกรรมทางภาษา ประเด็นสำคัญของแนวคิดนี้ คือ

3.1 ความรู้ความสามารถทางภาษา (linguistic competence) เป็นศักยภาพทางภาษาของบุคคลก่อนจะใช้ภาษาในลักษณะที่ต้องการ เช่น ฟัง พูด อ่าน หรือเขียน แบ่งเป็น 2 ระดับ คือ ความรู้เกี่ยวกับภาษา และความสามารถที่จะนำความรู้เกี่ยวกับภาษา ไปใช้สื่อความหมายได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์

3.2 การแสดงพฤติกรรมทางภาษา (linguistic performance) เป็นการนำความรู้ความสามารถทางภาษาที่บุคคลมีอยู่ มาใช้ให้เหมาะสมกับบุคคลและกาลเทศะ หรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้น การแสดงพฤติกรรมทางภาษานี้จะสะท้อนถึงระดับความรู้ความสามารถด้านภาษาของบุคคล

ในการสอนตามแนวคิดการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร เน้นปฏิสัมพันธ์ในการใช้ภาษาระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน และผู้เรียนกับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้มีความรู้เกี่ยวกับการนำภาษาไปใช้ในสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม คล่องแคล่ว สามารถสื่อความหมายได้ตามความต้องการ ผู้สอนจึงควรจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ฝึกการใช้ภาษาในสถานการณ์ต่างๆ ใกล้เคียงกับชีวิตจริง

4. แนวคิดกลุ่มมานุษยนิยม (Humanistic Approach) เป็นกลุ่มที่รับแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้แบบมานุษยนิยม ที่เน้นความสำคัญของผู้เรียนในแง่อารมณ์ความรู้สึก คือ ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้ได้ดี ถ้าอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เป็นอิสระได้เรียนในสิ่งที่ตรงกับความต้องการ

ความสนใจ เกิดความรู้สึกสบายใจ ผู้สอนจะเปลี่ยนบทบาทไปเป็นผู้อำนวยความสะดวกให้คำแนะนำแก่ผู้เรียนจัดสภาพห้องเรียน กิจกรรม และสื่อที่จะช่วยให้ผู้เรียนรู้สึกผ่อนคลายเป็นตัวของตัวเอง ไม่กังวลกับสถานการณ์การเรียน ประเด็นสำคัญของแนวคิดนี้ คือ

4.1 ให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจตนเองยอมรับตนเอง และสามารถสื่อสารกับผู้อื่นๆ ได้อย่างเป็นอิสระ ลดการปกป้องตัวเองลง

4.2 จัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ให้มีบรรยากาศแห่งการยอมรับ ที่ผู้เรียนรู้สึกปลอดภัยจากความล้มเหลว การถูกกลั่นแกล้ง คำวิจารณ์ การแข่งขัน และร่วมแลกเปลี่ยนความรู้สึก ความสนใจ ความจำ จินตนาการ

4.3 เลือกกิจกรรมและสื่อที่ใช้ในห้องเรียน ให้ผู้เรียนทุกคนได้มีส่วนร่วม เป็นกิจกรรมที่มีความหมายและเป็นประโยชน์ในการสื่อสารระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน และผู้เรียนกับผู้เรียน

4.4 ในการดำเนินกิจกรรม ผู้สอนต้องช่วยให้ผู้เรียนได้แสดงออกด้านภาษาให้มากที่สุด เช่น เลือกกิจกรรมให้เหมาะกับระดับความรู้ด้านภาษาของผู้เรียน กิจกรรมที่สนุกสนาน และผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมที่ได้เรียนรู้

จากแนวคิด และหลักการ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาอังกฤษของนักการศึกษา อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาอังกฤษมุ่งให้ผู้เรียนฝึกทักษะการสื่อสารทางภาษา ตลอดจนฝึกฝนการสื่อสารทั้ง 4 ทักษะ คือ ทักษะการฟัง การพูด การอ่าน การเขียน เพื่อสื่อความหมายได้อย่างถูกต้องและสัมพันธ์กัน ไม่ว่าจะ เป็นสถานการณ์จริงหรือสถานการณ์จำลอง และมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร

แก่นสาระหรือเรื่องหลักของวิชาภาษาอังกฤษ

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ วิชาภาษาอังกฤษ เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ควรจัดสาระหรือเรื่องหลัก (Theme) ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ได้แก่ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545 ก, หน้า 165)

1. Personal identification
2. House and home
3. Life at home
4. Education and future
5. Free time, entertainment
6. Travel
7. Relation with other people
8. Health and welfare

9. Shopping
10. Food and drink
11. Service
12. Place
13. Foreign language
14. Weather

การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้

หลักการสำคัญในการประเมินผลที่พึงพิจารณาคือ การประเมินผลควรมีลักษณะกระบวนการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน เน้นคุณลักษณะและความสามารถของผู้เรียนเป็นภาพรวม ผลการประเมินต้องชี้ให้เห็นผลการปรับปรุงการสอนของครูผู้สอนและความสำเร็จของผู้เรียน ตามเป้าหมายหลักสูตรบ่งบอกถึงความสามารถที่หลากหลาย ไม่แยกขาดจากการเรียนการสอน เป็นการให้ข้อมูลที่ทำให้ผู้เรียนแต่ละคนรู้จักตนเอง และมองเห็นแนวทางที่จะปรับปรุงตนเอง ให้ดีขึ้น โดยเน้นความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการให้ข้อมูล ตรวจสอบและทบทวน ซึ่งกันและกัน เน้นการวัดกระบวนการ (process) เท่าๆกับการวัดผลผลิต (product) ของกระบวนการ เน้นการวัดที่สะท้อนให้เห็นถึงการใช้ความคิดพิจารณาใคร่ครวญ รวมทั้งการใช้ เหตุผลและการแก้ปัญหา

ข้อมูลที่น่ามาใช้ประเมินจะต้องได้มาโดยกระบวนการเก็บรวบรวม จากแหล่งข้อมูลที่ หลากหลาย และสอดคล้องกับรูปแบบการประเมินผลตามหลักสูตร โดยใช้เครื่องมือและ วิธีการประเมินที่มีหลายรูปแบบ เลือกนำมาใช้ให้สอดคล้องเหมาะสมกับกระบวนการสอนของ ครูผู้สอน กระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด บางครั้งอาจต้องปรับ วิธีการดัดแปลงเครื่องมือวัด เพื่อใช้สำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ บางกรณีจำเป็นต้อง ใช้เทคนิคการประเมินที่ผสมผสานหรือหลากหลาย เพื่อให้ได้ภาพเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ของ ผู้เรียนที่กว้างและสมบูรณ์ขึ้น

จากกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เปลี่ยนแปลง ภาระงานด้านการประเมินผลการเรียน ระบบการวัดประเมินผลที่สถานศึกษาที่จะต้องดำเนินการจึงต้องเปลี่ยนแปลงด้วย เพื่อให้เกิด ความสอดคล้องกัน การประเมินผลตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงเน้นไปที่การวัดและ การประเมินผลที่จะนำไปสู่การชี้ให้เห็นสภาพที่แท้จริงของผู้เรียนและสภาพจริงของการเรียน การสอน จากพฤติกรรมที่ผู้เรียนได้แสดงออก (student performance) สะท้อนให้เห็น ความสามารถอย่างหลากหลายในการพัฒนาคนที่ชัดเจน สอดคล้องกับสมรรถภาพที่มีในตนเอง และการลงมือปฏิบัติจริง ซึ่งชี้ให้เห็นถึงวิธีการตัดสินใจ และการแก้ปัญหาด้วยตนเอง การใช้ กิจกรรมประเมินตามสภาพจริง (authentic assessment) จะช่วยให้ค้นพบได้ว่า ผู้เรียนเรียนรู้ เรื่องต่างๆมากน้อยเพียงใด นอกจากระบบการวัดผลและประเมินผลจะปรับเปลี่ยนแล้ว ผู้ที่

เกี่ยวข้องกับการประเมินจะต้องปรับเปลี่ยนไปจากเดิม ซึ่งมีเพียงครูผู้สอน เป็นบุคคล หลายกลุ่ม ได้แก่ ครูผู้สอน ผู้เรียน ซึ่งทำหน้าที่ทั้งประเมินตนเองและประเมินเพื่อน (ในกลุ่ม) ผู้ปกครอง เป็นต้น ทั้งนี้ผู้เกี่ยวข้องควรมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายวิธีการและเกณฑ์ต่างๆในการประเมินด้วย

ส่วนลักษณะภาษาที่มีการประเมิน ควรเป็นภาษาที่ใช้ในสถานการณ์สื่อสารตามสภาพจริง คือ เป็นข้อความสมบูรณ์ในตนเอง ควรเป็นภาษาที่ใช้ในสถานการณ์สื่อสารตามสภาพจริง เป็นภาษาที่เจ้าของภาษาใช้ มีความเป็นธรรมชาติอยู่ในบริบท ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงความสามารถและประสบการณ์ของผู้เรียนด้วย การประเมินความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร ควรประเมินความสามารถในการสื่อความหมายจริงๆ ไม่ควรแยกการใช้ภาษาออกจากสถานการณ์ และควรวัดให้ครอบคลุมองค์ประกอบทางภาษาอันประกอบด้วยความรู้เรื่องเสียง คำศัพท์ โครงสร้าง การใช้ภาษาในสถานการณ์ และกลวิธีในการสื่อสาร แนวทางการประเมินเช่นนี้ช่วยเสริมให้เกิดการเชื่อมโยงระหว่างหลักสูตร การสอนและการประเมิน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545, หน้า 149-150)

วัตถุประสงค์ของการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ นั้น แมรี ฟินอกเซียโร และ ซิดนีย์ซาโก (Mary finocchiaro & Syney Sako, 1983, pp. 12-14) ได้สรุปไว้เป็นข้อ ๆ ดังนี้

1. เพื่อประเมินวิธีสอนของครูว่าวิธีสอนแบบใดช่วยให้เกิดการเรียนรู้และวิธีสอนแบบใดที่ต้องการการปรับปรุง
2. เพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้ของผู้เรียนว่ามีความรู้ ความสามารถตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้เพียงใด
3. เพื่อจำแนกหรือจัดลำดับความสามารถของนักเรียนแต่ละคน เพื่อจัดชั้นเรียนแบ่งกลุ่มนักเรียนตามความสามารถเพื่อให้นักเรียนได้เรียนในกลุ่มที่มีความสามารถเท่าเทียมกัน
4. เพื่อวินิจฉัยข้อบกพร่องและจุดเด่นในการเรียนภาษาของแต่ละบุคคล
5. เพื่อประโยชน์ในการสอนซ่อมเสริมแก่นักเรียนที่เรียนอ่อนหรือล่าช้าหลังเพื่อน
6. เพื่อประเมินประสิทธิภาพในการสอนของครู
7. เพื่อทราบถึงกระบวนการเรียนรู้ภาษาของเด็กในแต่ละระดับอายุ
8. เพื่อทดสอบผลการทดลองเกี่ยวกับการเรียนการสอนในชั้นเรียน

1. การดำเนินการวัดผลและประเมินผล

สามารถจำแนกเป็น 2 ลักษณะ คือ (ไพศาล หวังพานิช, 2526, หน้า 28)

1. การวัดผลแบบอิงเกณฑ์ เป็นการตรวจสอบความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียนว่ามีพฤติกรรมและคุณลักษณะต่าง ๆ ถึงระดับเป้าหมายที่ต้องการหรือไม่
2. การวัดผลแบบอิงกลุ่ม เป็นการตรวจสอบความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียนเปรียบเทียบกับนักเรียนส่วนใหญ่ เพื่อที่จะสรุปผลการเรียน

การวัดผลและประเมินผล สามารถดำเนินได้เป็น 3 ระยะ คือ

1. การวัดผลก่อนเรียน เป็นการวัดผลเพื่อสำรวจความพร้อมของผู้เรียนว่ามีพฤติกรรม ความสามารถ ประสบการณ์เดิมอย่างไร
2. การวัดระหว่างสอน เป็นการวัดเพื่อค้นหาข้อบกพร่องหรืออุปสรรคในการเรียนของผู้เรียน เพื่อแก้ไขข้อบกพร่องนั้นๆ
3. การวัดผลหลังสอน เป็นการวัดเพื่อสรุปผลการเรียนว่าบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้มากน้อยเพียงไร

สำหรับพิตรวัลย์ โกวิทวที (2537, หน้า 39)การประเมินผลนั้นทำได้ 2 ประการ คือ

1. ประเมินผลย่อย มีลักษณะดังนี้ ในขณะที่ครูทำการสอนนั้นย่อมจะมีการทดสอบอยู่ตลอดเวลา เริ่มตั้งแต่การทำข้อสอบก่อนเรียน เมื่อได้คะแนนแล้วครูก็นำมาประเมินค่าดูพื้นฐานความรู้ของนักเรียน เพื่อที่จะเป็นแนวทางในการเตรียมการสอนต่อไป ครูอาจจะแบ่งบทเรียนออกเป็นหน่วยย่อยๆ หลายๆหน่วย หรืออาจจะแบ่งเป็นบทหนึ่งๆ เมื่อจบบทเรียนแล้วก็มีการทดสอบ เพื่อประเมินผลการเรียนรู้อันของนักเรียน

การประเมินผลย่อยนี้ จะกระทำขณะที่ครูกำลังทำการสอนอยู่ และควรจะทำต่อเนื่องกันไปโดยสม่ำเสมอ เมื่อพบข้อบกพร่องตอนใดก็จะแก้ไขได้ทันที มุ่งเพื่อนำผลมาปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น ไม่ได้นำผลมาตัดสิน ได้ หรือตก แต่ประการใด

2. การประเมินผลรวม มีลักษณะดังนี้

การประเมินผลรวมเป็นการนำคะแนนมาตัดสิน ได้ หรือ ตก อาจจะประเมินเมื่อจบบทเรียนของแต่ละบท และเก็บคะแนนไว้รวมปลายภาคหรือประเมินเมื่อจบหลักสูตรหรือจบภาคการศึกษา เป็นการประเมินรวมเพื่อตัดสิน ได้ หรือ ตก บางครั้งก็เอาคะแนนท้ายบทรวมกับคะแนนปลายภาค ตัดสิน ได้ หรือ ตก ทั้งนี้แล้วแต่ครูจะเห็นสมควร

2. กระบวนการวัดผลและประเมินผล

กระบวนการวัดและประเมินผลเป็นการวัดความสามารถในการสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษด้านการใช้ภาษาเพื่อเข้าสู่สังคมและวัฒนธรรม ภาษากับความสัมพันธ์กับการเรียนรู้วิชาอื่น และภาษากับความสัมพันธ์กับชุมชนและโลกเกี่ยวกับการท่องเที่ยว โดยเน้นให้ผู้เรียนแสดงออกจริง (student performance) ซึ่งสะท้อนให้เห็นความสามารถในการใช้ภาษาได้ตามสภาพจริง (authentic) ผลของการวัดและประเมินแสดงให้เห็นความสามารถของผู้เรียนตามช่วงชั้น ซึ่งเป็นข้อมูลนำไปพัฒนาผู้เรียนและการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544, หน้า 7-8)

ในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ให้ประเมินผลการเรียนรู้ให้ครอบคลุมทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ ความสามารถ ด้านทักษะ และด้านเจตคติ (คุณธรรม จริยธรรม และ

คำนิยาม) โดยใช้กระบวนการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง (authentic assessment) ซึ่งใช้เครื่องมือต่อไปนี้

1. ข้อทดสอบวัดความรู้และความสามารถ (paper tests) ในการใช้ภาษาที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ซึ่งผู้จัดการเรียนรู้ สามารถดำเนินการได้ทั้งก่อน ระหว่างและหลังการจัดการเรียนรู้

- ข้อทดสอบมาตรฐาน (standardized tests)
- ข้อทดสอบท้ายหน่วยการเรียนรู้ (end of unit test)
- ข้อทดสอบที่ครูจัดทำขึ้น (teacher designed)

2. การปฏิบัติจริง (performance) ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว โดยใช้การประเมินตามสภาพที่แท้จริง ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติดังนี้

- การประเมินตนเอง (self assessments) เกี่ยวกับการใช้ภาษาเพื่อการท่องเที่ยว

- การสัมภาษณ์ (interview) เกี่ยวกับการท่องเที่ยว
- การพัฒนางานโดยใช้แฟ้มพัฒนางานเกี่ยวกับการท่องเที่ยว (portfolio)
- โครงการงาน (projects) เกี่ยวกับการท่องเที่ยว
- การวาดภาพ (drawing) เกี่ยวกับการท่องเที่ยว
- วิดีทัศน์/แถบบันทึกเสียง (video/audio tapes) ที่นักเรียนสนทนาหรือแสดงเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

- สุนทรพจน์ (speeches) เกี่ยวกับการท่องเที่ยว
- การเขียนรายงาน (written reports) เกี่ยวกับการท่องเที่ยว
- การโต้เถียง (debates) เกี่ยวกับการท่องเที่ยว
- การแสดงละคร (drama) เกี่ยวกับการท่องเที่ยว
- การแสดงบทบาทสมมุติ (role play) เกี่ยวกับการท่องเที่ยว
- แผ่นพับ แผ่นปลิว แผ่นโฆษณา (brochures) เกี่ยวกับการท่องเที่ยว
- หนังสือเล่มเล็ก (small books) เกี่ยวกับการท่องเที่ยว

ในการประเมินผลปฏิบัติการปฏิบัติจริง ควรจัดให้มีการวัดและประเมินผล โดย

1. ประเมินโดยตนเอง โดยผู้จัดการเรียนรู้และผู้ปกครอง ซึ่งผู้จัดการเรียนรู้ควรจัดให้มีการประเมินผลงานนักเรียนที่เกิดจากการจัดการเรียนการสอนการท่องเที่ยว เช่น โครงการงานการท่องเที่ยว ภาพวาดการท่องเที่ยว เรียงความการท่องเที่ยว ฯลฯ

2. ควรสร้างเกณฑ์การประเมินผลงานและการปฏิบัติจริง เช่น การสนทนาของผู้เรียน การแสดงละคร การแสดงบทบาทสมมุติ ฯลฯ

3. การสังเกตและการรับรู้ (observation and perceptions) เกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนรู้การท่องเที่ยว

- ปฏิสัมพันธ์ในชั้นเรียนขณะเรียนรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยว (classroom interaction)

- การมีส่วนร่วมของผู้เรียน ขณะปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยว

4. การสื่อสารส่วนบุคคล (personal communication) เกี่ยวกับการใช้ภาษาเพื่อการท่องเที่ยวของผู้เรียนเป็นรายบุคคลที่เกี่ยวกับความรู้และการใช้ภาษาเพื่อการท่องเที่ยวโดยวิธี

- การซักถาม
- การอภิปราย

3. วิธีการวัดผลและประเมินผล

การประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนตามจุดประสงค์ดังกล่าว ครูผู้สอนควรใช้วิธีการประเมินที่มีความหลากหลาย อาทิ เช่น การสังเกตพฤติกรรมการทำงานของนักเรียน พฤติกรรมเข้าร่วมกิจกรรมตรวจผลงาน การทดสอบความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารโดยผ่านทักษะต่างๆ ครูผู้สอนจะต้องเลือกใช้เครื่องมือวัดผลให้สอดคล้องกับวิธีการประเมินผล เช่น แบบสังเกตการฟัง-พูด เพื่อประเมินผลความสามารถในการฟัง-พูดตามสถานการณ์ต่างๆ แบบบันทึกการสังเกตในการพูด เพื่อประเมินผลความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษสื่อสารด้วยการพูด แบบบันทึกการตรวจผลงาน เพื่อประเมินผลความสามารถด้านการอ่านและการเขียน แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ เพื่อประเมินผลด้านเจตคติในการเรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2541 ค, หน้า 338-340) ซึ่งมีตัวอย่างเครื่องมือประเมินทางด้านต่างๆ เช่น

4. การวัดผลและประเมินผลทักษะการสื่อสารทางภาษา

4.1 แบบประเมินทักษะการสื่อสารทางภาษา เพื่อประเมินความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารนั้นควรถูกต้องตรงตามจุดประสงค์การเรียนรู้ สอดคล้องกับแนวการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร การวัดและประเมินผลควรวัดตามสภาพจริง มีตัวอย่างเครื่องมือประเมินผลการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ซึ่งเป็นการวัดทักษะทางด้านการสื่อสารโดยใช้แบบประเมิน และเกณฑ์การประเมิน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2541 ข, หน้า 65) ดังตาราง 2-7

ตาราง 2 แบบประเมินทักษะการฟัง

ลำดับที่	ชื่อ - สกุล	รู้ความหมายศัพท์		
		3	2	1
1.				
2.				
3.				

ที่มา : (กระทรวงศึกษาธิการ, 2541 ข, หน้า 68)

เกณฑ์การประเมินทักษะการฟัง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2541 ข, หน้า 68)

ระดับ 3	หมายถึง	รู้ความหมายทุกคำ
ระดับ 2	หมายถึง	รู้ความหมายบางคำและชัดเจน
ระดับ 1	หมายถึง	รู้ความหมายบางคำแต่ไม่ชัดเจน

ตาราง 3 แบบประเมินทักษะการพูด

ที่	ชื่อ-สกุล	ความถูกต้องในการใช้ภาษา			ความถูกต้องเหมาะสมกับเนื้อหา			ความคล่องแคล่ว			รวมคะแนน		
		3	2	1	3	2	1	3	2	1	3	2	1
1.													
2.													
3.													

ที่มา : (กระทรวงศึกษาธิการ, 2541 ข, หน้า 82)

เกณฑ์การประเมินทักษะการพูด (กระทรวงศึกษาธิการ, 2541 ข, หน้า 82)

ระดับ 3	หมายถึง	ดี
ระดับ 2	หมายถึง	ปานกลาง
ระดับ 1	หมายถึง	ควรปรับปรุง

ตาราง 4 แบบประเมินทักษะการอ่าน

ที่	ชื่อ-สกุล	อ่านออกเสียงประโยคได้ถูกต้อง			การเห็นเสียงหนักเบาในคำ			การออกเสียงสูงต่ำในประโยค			การออกเสียงเชื่อมระหว่างคำ			รวมคะแนน		
		3	2	1	3	2	1	3	2	1	3	2	1	3	2	1
		1.														
2.																
3.																

ที่มา : (กระทรวงศึกษาธิการ, 2541 ข, หน้า 75)

เกณฑ์การประเมินทักษะการอ่าน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2541 ข, หน้า 75)

ระดับ 3	หมายถึง	ดี
ระดับ 2	หมายถึง	ปานกลาง
ระดับ 1	หมายถึง	ควรปรับปรุง

ตาราง 5 แบบประเมินทักษะการเขียน

ที่	ชื่อ-สกุล	โครงสร้างไวยากรณ์ถูกต้อง			เครื่องหมายในประโยคต่าง ๆ ถูกต้อง			สะกดคำศัพท์ถูกต้อง			ขึ้นต้นประโยคด้วยตัวพิมพ์ใหญ่ถูกต้อง			รวมคะแนน		
		3	2	1	3	2	1	3	2	1	3	2	1	3	2	1
		1.														
2.																
3.																

ที่มา : (กระทรวงศึกษาธิการ, 2541 ข, หน้า 89)

เกณฑ์การประเมินทักษะการเขียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2541 ข, หน้า 89)

ระดับ 3	หมายถึง	ดี
ระดับ 2	หมายถึง	ปานกลาง
ระดับ 1	หมายถึง	ควรปรับปรุง

ตาราง 6 แบบประเมินทักษะการปฏิบัติงาน

ที่	ชื่อ-สกุล	ความถูกต้อง ในการใช้ ภาษา			ความสะอาด			ความสวยงาม			ความคิด สร้างสรรค์			รวมคะแนน		
		3	2	1	3	2	1	3	2	1	3	2	1	3	2	1
		1.														
2.																
3.																

ที่มา : (กระทรวงศึกษาธิการ, 2541 ข, หน้า 78)

เกณฑ์ประเมินทักษะการปฏิบัติงาน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2541 ข, หน้า 78)

ระดับ 3	หมายถึง	ดี
ระดับ 2	หมายถึง	ปานกลาง
ระดับ 1	หมายถึง	ควรปรับปรุง

ตาราง 7 แบบประเมินผลงาน

ชื่อนักเรียน	รายการประเมินผลงาน				
	ครบถ้วน	สวยงาม	แสดงความ คิดเห็น	รวม คะแนน	ร้อยละ
1.					
2.					
3.					

ที่มา : (อุทุมพร จามรมาน, 2545, หน้า 54)

เกณฑ์ประเมินผลงาน (อุทุมพร จามรมาน, 2545, หน้า 54)

ระดับ 3	หมายถึง	ดีมาก
ระดับ 2	หมายถึง	ดี
ระดับ 1	หมายถึง	ปรับปรุง

เกณฑ์การวัดและประเมินผลทักษะการเขียน การวัดและประเมินความสามารถในการเขียนของผู้เรียนที่ดีที่สุด คือการให้ผู้เรียนได้เขียนจริงๆ ตัวอย่างเกณฑ์การให้คะแนนทักษะการเขียนอิสระ (free writing) โดยกำหนดหัวข้อเรื่องให้เท่านั้น นักเรียนต้องคิดเนื้อหาเอง เนื้อหาและคำศัพท์จึงเป็น 2 องค์ประกอบสำคัญในการให้คะแนนนอกเหนือจากการใช้ไวยากรณ์ เครื่องหมายวรรคตอนและการเรียบเรียงเนื้อหา ตัวอย่างเกณฑ์การให้คะแนนทักษะการเขียนอิสระจะแบ่งการให้คะแนนเป็น 4 ระดับ และกำหนดค่าคะแนนไว้ให้ด้วยเช่นกัน แต่การพิจารณาให้คะแนนงานเขียนจะพิจารณาภาพรวม โดยดูองค์ประกอบทั้ง 4 ส่วนไปพร้อมๆ กัน ในแต่ละระดับ คือส่วนเนื้อหา ส่วนคำศัพท์ ส่วนการใช้ไวยากรณ์ เครื่องหมายวรรคตอน และส่วนการเรียบเรียงเนื้อหา เมื่อกำหนดระดับคะแนนได้แล้วก็ตีค่าเป็นคะแนนอีกทีหนึ่ง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2541 ก, หน้า 130)

ระดับ 1 หมายถึง เนื้อหาไม่ตรงตามหัวข้อที่กำหนดให้ หรือมีข้อมูลไม่เพียงพอที่จะประเมิน เขียนโครงสร้างประโยค ตัวสะกด ใช้ไวยากรณ์ และเครื่องหมายวรรคตอนไม่ถูกต้อง หรือถูกต้องเพียงเล็กน้อย เรียบเรียงถ้อยคำโดยแปลคำจากภาษาแม่ เรียบเรียงเรื่องสับสนไม่ต่อเนื่อง

ระดับ 2 หมายถึง ใช้วงศัพท์จำกัด เขียนโครงสร้างประโยค ตัวสะกด ใช้ไวยากรณ์ และเครื่องหมายวรรคตอนถูกต้องเพียง ร้อยละ 30-50 เนื้อหาถูกต้องตรงกับหัวข้อเรื่องที่กำหนดให้น้อยมากข้อมูลส่วนใหญ่ไม่สัมพันธ์กับเนื้อเรื่อง และขาดความต่อเนื่อง

ระดับ 3 หมายถึง ใช้วงศัพท์และสำนวนกว้างขึ้น เขียนโครงสร้างประโยค ตัวสะกด ใช้ไวยากรณ์ และเครื่องหมายวรรคตอนถูกต้องประมาณ ร้อยละ 60-80 เนื้อหาส่วนใหญ่สอดคล้องกับหัวข้อเรื่อง จับใจความสำคัญได้ แต่การเขียนเรียบเรียงรายละเอียดยังไม่สมบูรณ์

ระดับ 4 หมายถึง ใช้วงศัพท์และสำนวนได้เหมาะสมดี เขียนโครงสร้างประโยค ตัวสะกดใช้ไวยากรณ์ และเครื่องหมายวรรคตอนถูกต้อง เรียบเรียงเนื้อหาถูกต้องสมบูรณ์ สมเหตุสมผล และสอดคล้องกับหัวข้อเรื่องที่กำหนดให้

4.2 แบบประเมินด้านจิตพิสัย การสร้างเครื่องมือวัดพฤติกรรมด้านจิตพิสัย ในด้านคุณลักษณะมีความกระตือรือร้นที่จะเรียน มีตัวชี้บ่งพฤติกรรมความกระตือรือร้นที่จะเรียน ตัวอย่าง (บังอร พุ่มสะอาด, 2536, หน้า 33-34) เช่น

1. เตรียมอุปกรณ์ให้พร้อมก่อนถึงชั่วโมง/พร้อมเสมอที่จะเรียน
2. เตรียมอ่าน/เปิดหนังสือคูก่อนถึงบทที่จะเรียนในชั่วโมงต่อไป
3. เมื่อครูให้ทำแบบฝึกหัดก็ลงมือทำทันที/พร้อมที่จะทำกิจกรรมทุกอย่างที่

ครูกำหนด

4. ทำเสร็จแล้วอยากรู้คำตอบว่าถูกหรือผิด
5. ทำแบบฝึกหัดไม่ได้ตามผู้อื่นให้ช่วยอธิบาย

6. กระฉับกระเฉงว่องไวในการเรียน
7. ทำแบบฝึกหัดอย่างมีชีวิตชีวาและเต็มใจ
8. มีความคิดที่จะทำงานให้ดียิ่งขึ้น
9. แสดงความสนใจอย่างมากในงานที่ได้รับมอบหมาย

ตาราง 8 แบบประเมินความกระตือรือร้นในการเรียน

เลขที่	อาสา			เตรียม			ทำงาน			พร้อมที่			รวม	ร่วมมือ			แก้ปัญหา			ส่งงาน			รวม		
	ทำงาน	พร้อมที่	จะร่วมกิจกรรม	ทันทีที่ได้รับมอบหมาย	ทันทีที่ได้รับมอบหมาย	ตามคำสั่งในกิจกรรม	จะปฏิบัติตามที่	พร้อมที่จะปฏิบัติตามที่	พร้อมที่จะปฏิบัติตามที่	พร้อมที่จะปฏิบัติตามที่	พร้อมที่จะปฏิบัติตามที่	พร้อมที่จะปฏิบัติตามที่		พร้อมที่จะปฏิบัติตามที่		พร้อมที่จะปฏิบัติตามที่									
	3	2	1	3	2	1	3	2	1	3	2	1	3	2	1	3	2	1	3	2	1	3	2	1	24
1.																									
2.																									
3.																									

ที่มา : (กระทรวงศึกษาธิการ, 2541 ค, หน้า 348)

เกณฑ์การประเมินความกระตือรือร้นในการเรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2541 ค, หน้า 348)

ระดับ 3	หมายถึง	มีพฤติกรรมในระดับสูง
ระดับ 2	หมายถึง	มีพฤติกรรมในระดับปานกลาง
ระดับ 1	หมายถึง	มีพฤติกรรมในระดับต่ำ

การวัดผลและประเมินผลเป็นกิจกรรมที่สัมพันธ์กับการเรียนการสอน เป็นกระบวนการที่ได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ทั้งกับผู้สอนและผู้เรียน เพื่อตรวจสอบดูว่าการจัดการศึกษาหรือการจัดการเรียนการสอน ได้ผลสำเร็จตรงตามจุดประสงค์มากน้อยเพียงใด ใช้การวัดและประเมินผลอย่างหลากหลาย และดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และเป็นการวัดผลแบบอิงเกณฑ์ สามารถดำเนินการได้ทั้งก่อนเรียน ระหว่างเรียนและหลังเรียน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเที่ยวเมืองแก่งคอย กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 นั้น เพื่อให้เกิดความเข้าใจและได้ข้อค้นพบต่าง ๆ ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งในและต่างประเทศ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

งานวิจัยในประเทศ

กฤษณ์ เจริญทอง (2540, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง การนำเที่ยวถ้ำลอดของผู้นำเที่ยวท้องถิ่น ตำบลถ้ำลอด อำเภอบางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน ผลการวิจัยพบว่า วิธีการนำเที่ยวถ้ำลอด ของผู้นำเที่ยวท้องถิ่นของถ้ำลอดส่วนใหญ่มีวิธีการนำเที่ยวตามหลักการนำเที่ยวและตามหลักการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในระดับสูง โดยผู้นำเที่ยวเห็นถึงประโยชน์ของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่สามารถลดผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่จะมีผลต่อสภาพธรรมชาติ เพื่อให้การท่องเที่ยวถ้ำลอด เป็นการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนตลอดไป

สุดสายใจ ชาญณรงค์ (2540 , บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น วิชาภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น มีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้ คือ 1) ดำเนินการตามการพัฒนาหลักสูตร 6 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 ศึกษารวบรวมข้อมูลพื้นฐาน เพื่อสำรวจหาคำศัพท์ท้องถิ่น ขั้นที่ 2 สร้างหลักสูตรโดยนำข้อมูลจากข้อ 1 มาปรับเนื้อหา ขั้นที่ 3 ประเมินความสมบูรณ์ ขั้นที่ 4 ปรับหลักสูตร ขั้นที่ 5 นำหลักสูตรไปใช้ และขั้นที่ 6 ปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร 2) ทดลองใช้ 3) ปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรการพัฒนาหลักสูตร พบว่า นักเรียนทุกคนมีค่าเฉลี่ยของคะแนนแบบทดสอบประจำบทเรียนผ่านเกณฑ์การประเมินที่ตั้งไว้ คือ ร้อยละ 60 ผลการประเมินความคิดเห็น ด้านความพอใจในกิจกรรมการเรียนการสอนมากที่สุด คิดเป็นค่าเฉลี่ย 2.88 ด้านประโยชน์ในชีวิตประจำวันคิดเป็นค่าเฉลี่ย 2.58 และด้านความยากง่าย นักเรียนเข้าใจในสิ่งที่เรียนคิดเป็นค่าเฉลี่ย 2.54

ลมัยพร แผล่งหล้า (2542, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง การศึกษาการพัฒนาหลักสูตร ภาษาอังกฤษ ให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนมีการพัฒนาหลักสูตร โดยมีการปรับกิจกรรมการเรียนการสอน ปรับหรือเพิ่มเติมรายละเอียดเนื้อหาวิชา ปรับและเลือกใช้สื่อและพัฒนาสื่อขึ้นมาใหม่ วิธีที่มีการพัฒนามากที่สุด คือ การปรับกิจกรรมการเรียน การสอน โดยมีวิธีการคือ ศึกษาจุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรม คาบเวลาและจัดทำแผนการสอน กิจกรรมการเรียนการสอนที่ใช้ คือ การสนทนาโต้ตอบ เกม เพลง และบทบาทสมมุติ โดยใช้วิธีการสอนเพื่อการสื่อสาร

สุธิดา สังขรัชชาสัตย์ (2543, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาหลักสูตร มัคคุเทศก์น้อยนำเที่ยวเขตคูสิต ในกลุ่มงานและพื้นฐานอาชีพ สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษากกรุงเทพมหานคร มีวิธีดำเนินการวิจัย ในการพัฒนาหลักสูตร 7 ขั้นตอน ผลการนำหลักสูตรไปใช้ นักเรียนทั้ง 30 คน มีค่าเฉลี่ย ของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ คือ ร้อยละ 70 ของ คะแนนเต็มทั้ง 3 ภาคความรู้ และความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ธัญภรณ์ วงศ์อกนิษฐ์ (2543, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องจิตสำนึกของมัคคุเทศก์ในการนำเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในระบบนิเวศแนวปะการัง พบว่า กิจกรรมที่นำเที่ยว ลักษณะการใช้แหล่งท่องเที่ยว ไม่มีผลต่อความแตกต่างของคะแนนจิตสำนึกต่อการนำเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในระบบนิเวศแนวปะการัง อายุไม่มีความสัมพันธ์กับคะแนนจิตสำนึกในการนำเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในระบบนิเวศแนวปะการัง และพบว่า กลุ่มตัวอย่างเพศชายมีคะแนนจิตสำนึกสูงกว่าเพศหญิง มัคคุเทศก์ที่มีระบบการศึกษาที่ต่างกัน จะมีคะแนนจิตสำนึกในการนำเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในระบบนิเวศแนวปะการังต่างกัน ระยะเวลาการทำงานมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกในการนำเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในระบบนิเวศแนวปะการัง และมัคคุเทศก์ผ่านการอบรมมีคะแนนจิตสำนึกในการนำเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในระบบนิเวศแนวปะการังสูงกว่ามัคคุเทศก์ที่ไม่ผ่านการอบรม

ลำลี ทองธิว (2544, บทคัดย่อ) ได้ศึกษา เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรมัคคุเทศก์น้อย งานไม้แกะสลักและงานไม้ สำหรับหมู่บ้านหัตถกรรมไม้และแกะสลักบ้านถวาย:กรณีศึกษา โรงเรียนบ้านต้นแก้ว อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษากระบวนการพัฒนาหลักสูตรเป็นไปในรูปแบบโรงเรียนเข้าเป็นแนวร่วมกับชุมชน ประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้ 1) ขั้นสร้างความเข้าใจระหว่างผู้บริหารโรงเรียนกับครู เพื่อชี้แจงความเป็นมาของหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง มัคคุเทศก์น้อย งานไม้แกะสลักและงานไม้ ซึ่งเป็นความต้องการของชุมชน และนำเสนอแนวคิดเรื่องความเป็น แนวร่วมระหว่างครูกับชาวบ้านเพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นร่วมกัน พร้อมกันนั้นได้แต่งตั้ง คณะกรรมการขึ้นมา 2 ชุด มีกรรมการที่มาจากผู้บริหารหมู่บ้าน 1 ชุด และกรรมการที่เป็นครู ทำงานประสานกับกรรมการชุดแรกอีก 1ชุด ซึ่งกรรมการทั้ง 2ชุด ทำหน้าที่รับผิดชอบการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นร่วมกัน 2) ขั้นกำหนดโครงสร้างหลักสูตรท้องถิ่น มี 2 ระยะ ดังนี้ ระยะที่ 1 กรรมการดำเนินการสร้างหลักสูตรซึ่งเป็นครูระดับประถมศึกษาปีที่ 6 ร่างเป้าหมายโครงสร้าง เวลาเรียน เนื้อหาสาระ ออกแบบประสบการณ์ กิจกรรมการเรียนการสอน และวิธีวัดและประเมินผล ระยะที่ 2 กรรมการดำเนินการสร้างหลักสูตรนำโครงสร้างหลักสูตรที่ร่างไว้นำเสนอเพื่อขอความเห็นชอบและข้อเสนอแนะจากกรรมการที่เป็นชาวบ้าน 3) ขั้นจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นประมวลเนื้อหาและจัดทำแผนการสอน สื่อการสอน มี 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ครูเป็นกรรมการดำเนินการสร้างหลักสูตรท้องถิ่น จัดทำรายละเอียดของแผนการสอนตามโครงสร้างหลักสูตรที่ ผ่านความเห็นชอบจากชาวบ้าน ระยะที่ 2 ครูศึกษาและประมวลความรู้ทางวิชาการจาก แหล่งข้อมูลภายนอกเพิ่มเติมและระยะที่ 3ครูลงมือสร้างบันทึกการสอน เอกสารประกอบการสอนสื่อการสอนแบบวัดและประเมินผล และทดลองใช้บันทึกการสอนบางส่วน 4) ขั้นวิพากษ์หลักสูตรท้องถิ่นโดยชาวบ้านและผู้เชี่ยวชาญการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น 5) ขั้นปรับปรุงหลักสูตรท้องถิ่นก่อนนำไปใช้

ยุพิน บุญญานาม (2544, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง จังหวัดระยอง กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัยพบว่า 1) ได้หลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง จังหวัดระยอง กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่มีความเหมาะสมที่นำไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนได้ 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง จังหวัดระยอง สูงกว่าก่อนการทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.01 และนักเรียนส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และมีความรัก ความภาคภูมิใจต่อท้องถิ่นของตนเอง

ปรารภนา ศรีสุข (2544, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรภาษาอังกฤษ สำหรับการท่องเที่ยว สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดสมุทรปราการ โดยดำเนินการพัฒนาหลักสูตร 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 การสร้างหลักสูตรโดยศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตร ได้แก่ ศึกษาหลักสูตรแม่บทวิชาภาษาอังกฤษ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2539 ในด้านหลักการและแนวคิด จุดมุ่งหมาย โครงสร้าง เนื้อหาสาระ แนวการจัดการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน การวัดผล ประเมินผล ศึกษาข้อมูลด้านสภาพทั่วไปของจังหวัดสมุทรปราการ และข้อมูลทางภาษาด้านคำศัพท์เฉพาะและเรื่องราวเกี่ยวกับท้องถิ่น วัฒนธรรมของจังหวัดสมุทรปราการ ที่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีโอกาสพบเห็นและใช้บ่อยในชีวิตประจำวัน ยกเว้นหลักสูตร ขั้นที่ 2 การตรวจสอบคุณภาพเบื้องต้นและปรับปรุงแก้ไข ขั้นที่ 3 การจัดทำวัสดุหลักสูตร ขั้นที่ 4 การทดลองใช้หลักสูตรเพื่อหาคุณภาพของหลักสูตร ขั้นที่ 5 การปรับปรุงหลักสูตร ผลการวิจัยพบว่า 1) ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษของนักเรียนที่ได้จากการทดสอบหลังเรียน โดยใช้หลักสูตรภาษาอังกฤษสำหรับการท่องเที่ยวสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 2) นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อวิชาภาษาอังกฤษในระดับดีมาก

สิทธิเดช สำลีแก้ว (2545, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง การอนุรักษ์ป่าชายเลน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตร 4 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) การพัฒนาหลักสูตร 3) การทดลองใช้หลักสูตร 4) การประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตร โดยทดลองใช้หลักสูตรกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านคลองวาฬ อำเภอเมือง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 25 คน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องการอนุรักษ์ป่าชายเลนก่อนและหลังการใช้หลักสูตร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อัมพร เต็มดี (2545, บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาชุดการเรียนรู้เรื่อง การอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชนสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี มีขั้นตอนในการพัฒนาชุดการเรียนรู้ 4 ขั้นตอน คือ 1) ศึกษาความต้องการและข้อมูลพื้นฐาน 2) พัฒนาและหาประสิทธิภาพชุดการเรียนรู้ 3) ทดลองใช้ 4) ประเมินและปรับปรุงแก้ไข กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/1 โรงเรียนชุมชนบ้านบ่อ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี จำนวน 32 คน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชนก่อน และหลังการใช้ชุด

การเรียนรู้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และมีความคิดเห็นที่ดีต่อชุดการเรียนรู้เรื่องอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน

จิตรา ชูมณี (2545, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรมัคคุเทศก์ท้องถิ่น อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนและบุคคลที่เกี่ยวข้องมีความต้องการในการพัฒนาหลักสูตร เรื่องมัคคุเทศก์ท้องถิ่น อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น เรียนรู้จากสถานการณ์จริง และเน้นการประเมินผลตามสภาพจริง 2) หลักสูตรประกอบด้วย หลักการ คำอธิบายรายวิชา จุดหมาย โครงสร้าง ขอบข่ายเนื้อหา เวลาเรียน แนวทาง การจัดการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน การประเมินผล และแผนการสอน 10 แผนการสอน ขอบข่ายเนื้อหาประกอบด้วย ประวัติศาสตร์และภูมิศาสตร์ท้องถิ่น เทศกาล งานประเพณี และวัฒนธรรมท้องถิ่น สถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญในท้องถิ่น โรงแรมสถานที่พัก ร้านอาหาร และผลิตภัณฑ์ของฝากของที่ระลึกในท้องถิ่น อนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวในท้องถิ่น คุณสมบัติทั่วไปของมัคคุเทศก์ และการปฏิบัติหน้าที่ในการเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่น ผู้เชี่ยวชาญประเมินองค์ประกอบของหลักสูตรมีความสอดคล้องและเหมาะสม 3) นำหลักสูตรไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนบ้านเขาชะ อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี ในชุมชนมัคคุเทศก์ท้องถิ่น โดยผู้วิจัย ครูผู้สอนกิจกรรมชุมนุม ผู้รู้ในท้องถิ่น และมัคคุเทศก์อาชีพเป็นผู้สอน จำนวน 25 คาบ คาบละ 50 นาที และ 4) การประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตร พบว่า นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับมัคคุเทศก์ท้องถิ่นก่อนและหลังการใช้หลักสูตรแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นักเรียนสามารถจัดทำชิ้นงานได้ระดับดีมาก เช่น แผ่นพับ หนังสือเล่มเล็ก นิทาน แต่งกลอนเกี่ยวกับการนำเที่ยว และปฏิบัติหน้าที่เป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่นได้ และมีความคิดเห็นที่ดีต่อหลักสูตร และหลักสูตรควรปรับปรุงเรื่องระยะเวลาในการสอนให้มีความยืดหยุ่นและสอดคล้องกับเนื้อหา

ชีวันต์ สาลีประเสริฐ (2545, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง การอนุรักษ์โบราณสถานโบราณวัตถุ อำเภออุ้มถ่อง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร 4 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) การพัฒนาหลักสูตร 3) การทดลองใช้หลักสูตร 4) การประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตร ผลการพัฒนาหลักสูตร พบว่า องค์ประกอบของหลักสูตรประกอบด้วย หลักการ จุดหมาย โครงสร้าง คำอธิบายรายวิชา ขอบข่ายเนื้อหา เวลาเรียน แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผล และแผนการสอน 6 แผนการสอน ผลการทดลองใช้หลักสูตร พบว่า นำหลักสูตรไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยมีการสอนร่วมกันระหว่าง ผู้วิจัย ผู้สอน เจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑสถาน อ.ส.ม.ศ. และผู้รู้ในท้องถิ่น ผลการประเมินและปรับปรุงหลักสูตร พบว่า นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องการอนุรักษ์โบราณสถานโบราณวัตถุอำเภออุ้มถ่องก่อนและหลังการใช้หลักสูตรแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สุภวรรณ สิงห์ตะ (2545, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อำเภอสังขละบุรี จังหวัด กาญจนบุรี มีขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร 4 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) การ พัฒนาหลักสูตร 3) การทดลองใช้หลักสูตร 4) การประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตรผลการ พัฒนาหลักสูตรพบว่า นักเรียนและบุคคลที่เกี่ยวข้องต้องการให้มีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น โดยจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลายร่วมกับผู้รู้ในท้องถิ่น มีเนื้อหาเกี่ยวกับการ ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เน้นการประเมินผลตามสภาพจริง องค์ประกอบของหลักสูตรประกอบด้วย หลักการ คำอธิบายรายวิชา จุดมุ่งหมาย โครงสร้าง ขอบข่ายเนื้อหา เวลาเรียน แนวการจัด กิจกรรมการเรียนการสอน แผนการสอน 8 แผนการสอน ผู้เชี่ยวชาญประเมินองค์ประกอบ ของหลักสูตรพบว่ามีความสอดคล้องและเหมาะสม ผลการทดลองใช้หลักสูตร พบว่า นำ หลักสูตรไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยมีการสอนร่วมกันระหว่าง ผู้วิจัย ครูผู้สอน และผู้รู้ในท้องถิ่น ผลการประเมินและปรับปรุงหลักสูตรพบว่า นักเรียนมีความรู้ เกี่ยวกับเรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ก่อนและหลังการใช้หลักสูตรแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ 0.05

กานต์นารี เขียวพานิช (2547, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรมัคคุเทศก์น้อย กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนท้ายพิบูล (สำนักงานสลากกินแบ่งสงเคราะห์ 68) จังหวัด สระบุรี มีขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร 4 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) การพัฒนาหลักสูตร 3) การทดลองใช้หลักสูตร 4) การประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตร ผลการพัฒนาหลักสูตรพบว่า นักเรียนสนใจ ตั้งใจ ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมต่างๆ เป็นอย่างดี สามารถเป็นมัคคุเทศก์น้อย แนะนำ สถานที่ท่องเที่ยวในวัดพระพุทธรบาทได้ กล่าวพูด กล่าวแสดงออก และมีความรู้เกี่ยวกับ เรื่อง มัคคุเทศก์น้อย หลังใช้หลักสูตรสูงกว่าก่อนใช้หลักสูตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.05

นันธิชัย หิรัญวงษ์ (2547, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรมัคคุเทศก์ น้อย นำเที่ยวบึงฉวากเฉลิมพระเกียรติสำหรับ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีขั้นตอนการ พัฒนาหลักสูตร 4 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน พบว่า หลักสูตรมัคคุเทศก์น้อยนำ เที่ยวบึงฉวากเฉลิมพระเกียรติ มีความเหมาะสมที่จะจัดการเรียนรู้ให้กับนักเรียน 2) การ พัฒนาหลักสูตร พบว่า หลักสูตรมีความสอดคล้องระหว่าง 0.80-1.00 ดังนั้น ส่วนประกอบใน โครงสร้างหลักสูตรและแผนการจัดการเรียนรู้ มีความสอดคล้องและเหมาะสม 3) การ ทดลองใช้หลักสูตร พบว่า นักเรียนมีความสนใจในการเรียนรู้การเป็นมัคคุเทศก์น้อยนำเที่ยว บึงฉวากเฉลิมพระเกียรติ และมีความสนุกสนานกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลาย 4) การประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตร พบว่า นักเรียนมีความสนใจในการเรียนรู้การเป็น

มักคุกเทศก์น้อยนำเที่ยวบึงฉวากเฉลิมพระเกียรติและหลักสูตรควรปรับปรุงเรื่องระยะเวลาในการสอนให้มีความยืดหยุ่นและสอดคล้องกับเนื้อหาวิชา

เรณู สิงห์อุบล (2549, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง History of Uthai District สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดอุทัย (เขาวนวิทยา) ผลการวิจัยพบว่า 1) ได้หลักสูตรวิชาภาษาอังกฤษ เรื่อง History of Uthai District สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดอุทัย (เขาวนวิทยา) 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนของนักเรียนสูงกว่าก่อนเรียน นักเรียนมีผลการเรียนรวมผ่านเกณฑ์เฉลี่ยร้อยละ 70 และนักเรียนมีเจตคติต่อหลักสูตรในทางบวก

งานวิจัยต่างประเทศ

มู (Moore, 2000, Abstract) ศึกษาเรื่องเกี่ยวกับการเข้าร่วมสัมมนาการเรียนรู้อันเป็นพื้นฐานด้านวัตถุประสงค์ของการพัฒนาหลักสูตร เพื่อเป็นพื้นฐานแห่งพิพิธภัณฑศิลป์ที่มีให้บริการ ซึ่งศึกษาการพัฒนาหลักสูตรขั้นพื้นฐานทางด้านศิลปะสำหรับคู่มืออาชีพโดยการสำรวจครูซึ่งยังมีความไม่แน่นอนด้านการใช้โครงสร้าง และนวัตกรรมขั้นสูงในการจัดการสอนศิลปะ ซึ่งคู่มือมีความพร้อมและสะดวกในการเปลี่ยนแปลง ในการใช้โครงสร้างและนวัตกรรมใหม่ๆ ทางด้านบทบาททางวรรณกรรมวรรณคดี คุณลักษณะ กลยุทธ์และทักษะตามความต้องการเพื่อพัฒนาหลักสูตรเพื่อส่งเสริมการเป็นคู่มืออาชีพเพื่อเป็นการพัฒนาบทบาทคู่มือการฝึกฝนซ้ำแล้วซ้ำอีกจนเกิดความชำนาญ ซึ่งพื้นฐานทางการวิจัยเหล่านี้มุ่งเป็นพื้นฐานเพื่อการออกแบบหลักสูตรที่จะใช้ต่อไปสำหรับปีที่ 3

วิทเทอร์ (Wither, 2000, Abstract) ศึกษาเรื่องการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและการจัดพื้นฐานทางการศึกษามีจุดประสงค์เพื่อพิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรของท้องถิ่นของสถาบันการศึกษา YVLEI ซึ่งพบว่าทางโรงเรียนมีการวิเคราะห์ถึงพื้นฐานของหลักสูตรว่าปรับปรุงให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ทำให้เด็กเกิดความคิดโดยใช้ประสาทสัมผัสทุกส่วนจากตัวเด็กกับสิ่งแวดล้อมที่เขาอยู่ด้วย จัดหาโอกาสให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างชุมชน ซึ่งหลักสูตรนี้ได้พัฒนาทุกระดับโดยเฉพาะ ป.6 เน้นในเรื่องของระเบียบวินัยอย่างเคร่งครัด โดยการร่วมกันจัดระหว่างครู สมาชิกของชุมชน และนักเรียน ซึ่งผู้นำชุมชนจะจัดหาเนื้อหากิจกรรมการเรียนการสอนตามมาตรฐานซึ่งเป็นที่ยอมรับของโรงเรียนใช้ประสาทสัมผัสทุกส่วนจากตัวเด็กกับสิ่งแวดล้อมที่พวกเขาอยู่ด้วย จัดหาโอกาสให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างชุมชน ซึ่งหลักสูตรนี้ได้พัฒนาทุกระดับโดยเฉพาะชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เน้นในเรื่องของระเบียบวินัยอย่างเคร่งครัดโดยการร่วมกันจัดระหว่างครู สมาชิกของชุมชนและนักเรียน ซึ่งผู้นำชุมชนจะจัดหา กิจกรรมการเรียนการสอนตามมาตรฐานเป็นที่ยอมรับของโรงเรียน

ลีแลนด์ (Leland, 2006, Abstract) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความไม่ฝันของเมือง แคลิฟอร์เนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา ในศตวรรษที่ 20 และความคิดเห็นที่มีต่อเมืองลอสแอนเจลิส พบว่า มีการวิเคราะห์งานเขียนของชาวอเมริกันที่อยู่ในเมืองว่ามีความแตกต่างกันในเรื่องการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในประวัติศาสตร์จากผลิตทางวัฒนธรรม ซึ่งสามารถพิจารณาออกเป็น 4 ส่วน จากความสัมพันธ์ ประวัติศาสตร์การอพยพ ซึ่งแสดงถึงความทันสมัยและความล้าหลังของประเทศสหรัฐอเมริกา ทั้งข้อมูลทางภูมิศาสตร์และวัฒนธรรมที่ถูกจำกัด ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงในคอนปลายศตวรรษที่ 20 ที่จะทำให้เมืองลอสแอนเจลิสเป็นศูนย์กลางและต้นแบบของเมืองท่องเที่ยว ความเปลี่ยนแปลงจากความล้าหลังมาสู่ความทันสมัย ซึ่งได้ถูกวิเคราะห์ข้อมูลจากหนังสือท่องเที่ยว วรรณกรรม เรื่องสั้น บทความและแนวคิดทฤษฎีทางวัฒนธรรม

มิลส์ (Mills, 2006, Abstract) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์เครื่องมือการพัฒนา โครงสร้างสมการของความพอใจของลูกค้ากับบริการท่องเที่ยวแบบออนไลน์ มีจุดประสงค์เพื่อพัฒนาเครื่องมือการสำรวจรูปแบบความพึงพอใจของลูกค้ากับการท่องเที่ยวเว็บไซต์ ซึ่งดูได้จากประสิทธิภาพของการท่องเที่ยวเว็บไซต์ ซึ่งมีด้วย 3 แบบคือ 1.ท่องเที่ยวเว็บไซต์โดยตรง 2. ใช้บริการหรือสนใจสินค้า 3. เห็นคุณค่าของการท่องเที่ยวเว็บไซต์ที่มีต่อลูกค้า มีขั้นตอนในการทดสอบความพึงพอใจของลูกค้าในการท่องเที่ยวเว็บไซต์ (e-satisfaction) โดยการโปรแกรม Amos 40 ผลการวิจัย ความพึงพอใจมี 2 ทาง คือ 1. ทางบวก เป็นการท่องเที่ยวเว็บไซต์เพื่อการติดต่อประสานงาน 2. ทางลบ เป็นเรื่องเกี่ยวกับการใช้บริการและสั่งซื้อผลิตภัณฑ์ ได้มีการวิจัยเกี่ยวกับธุรกิจการท่องเที่ยวความความพึงพอใจของลูกค้าในการใช้บริการออนไลน์ ซึ่งจะช่วยให้ธุรกิจการท่องเที่ยวพัฒนาไปอย่างดี ในด้านการบริการและความมั่นคงด้วยบริการที่ประทับใจ

อลสัน (Olson, 2006, Abstract) ศึกษาเรื่องการทำแผนพัฒนาที่ทันสมัยเพื่อนำเที่ยวเมืองปารีสในต้นปีที่ 3 ของสาธารณรัฐ ปิคริสต์ศักราช 1870-1900 พบว่า การสร้างภาพพจน์ให้กับปารีส ประเทศฝรั่งเศส ให้เป็นเมืองท่องเที่ยวปรากฏแก่สายตาชาวโลก มีการนำเสนอว่าเมืองปารีสเป็นเมืองที่ทันสมัย มีการคิดแผนเผยแพร่ข้อมูล ข้อความที่เกี่ยวกับการแนะนำการท่องเที่ยว ซึ่งได้ถูกจัดขึ้นโดยเมืองปารีสและสำนักงานรัฐบาล ได้มีการสำรวจภูมิหลังของแผนพัฒนาเศรษฐกิจ กระบวนการและวิธีการในเรื่องของวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดทำแผนพัฒนาเมืองปารีสให้เป็นเมืองท่องเที่ยว

จากสาระสำคัญของทฤษฎี หลักการ แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่าการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นทำให้ผู้เรียนเกิดความรักและความผูกพันในท้องถิ่นของตน ตลอดจนเข้าใจเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่ในท้องถิ่นของตนได้เป็นอย่างดี ซึ่งการเข้าใจในสภาพท้องถิ่นของตนเป็นป่อเกิดของการพัฒนาสภาพท้องถิ่นของตนให้ดียิ่งขึ้นต่อไป และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวพบว่า ประโยชน์ที่สำคัญที่สุดของการท่องเที่ยวที่มีต่อเยาวชนนั้นคือ ทำให้

เยาวชนมีประสบการณ์ที่ดีขึ้น ได้รับความรู้ ได้พบเห็นสิ่งใหม่ๆ ทำให้หูตากว้างขวางขึ้น และประโยชน์ที่สำคัญรองลงมาก็คือเป็นการพักผ่อนทำให้เยาวชนได้รับความเพลิดเพลิน และมีโอกาสได้รู้จักประเทศและท้องถิ่นของตนเองดียิ่งขึ้น ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า การท่องเที่ยวเป็นการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนได้สัมผัสกับสภาพแวดล้อมใหม่ที่เป็นของจริง มีความน่าสนใจยิ่งกว่าเนื้อหาในตำราเรียน ทำให้ได้รับประสบการณ์ตรงในด้านของความรู้และเป็นการสร้างจิตสำนึกรักและหวงแหนท้องถิ่นของเยาวชนเอง การศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับความหมาย ความสำคัญ ขั้นตอนวิธีการในการพัฒนาหลักสูตร แนวทางในการวัดผลประเมินผลหลักสูตร ตลอดจนการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ เป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรต่อไป